

caradoc.

HWY PERY CLOD NO GOLUD.

Virgii Opera, ex recensu A. Len^{inae}

Edinburgi, Hamilton & Balfour

1743, pet.-in-12.

Edition jolie et correcte.

[Brunet]

Ibid, ad optimorum exempl.

fidem recessita,

Edinburgi, apud H. & B.

1765, 2 vol. pet in 8.

... M. Didot a prouvé fort bien que
cette édit. de 1765, longtemps réputée
très correcte, n'est pas exempte de
fautes.

"Immaculate Edition".

"This is a most beautiful
book, and one of the most
correct editions of Virgil ever
published" — Harwood.

Errata have been found:—

p. 38, l. 171	stripe	176-457	volucro	
46	425	respecies	196-299	amari
72	127	ferrague	208-655	pred.
79	312	hiris	(Didot either found none, or did not seek, in 2 nd volume.)	
112	160	ad alto		
153	606	callegat		
174	406	in tea		

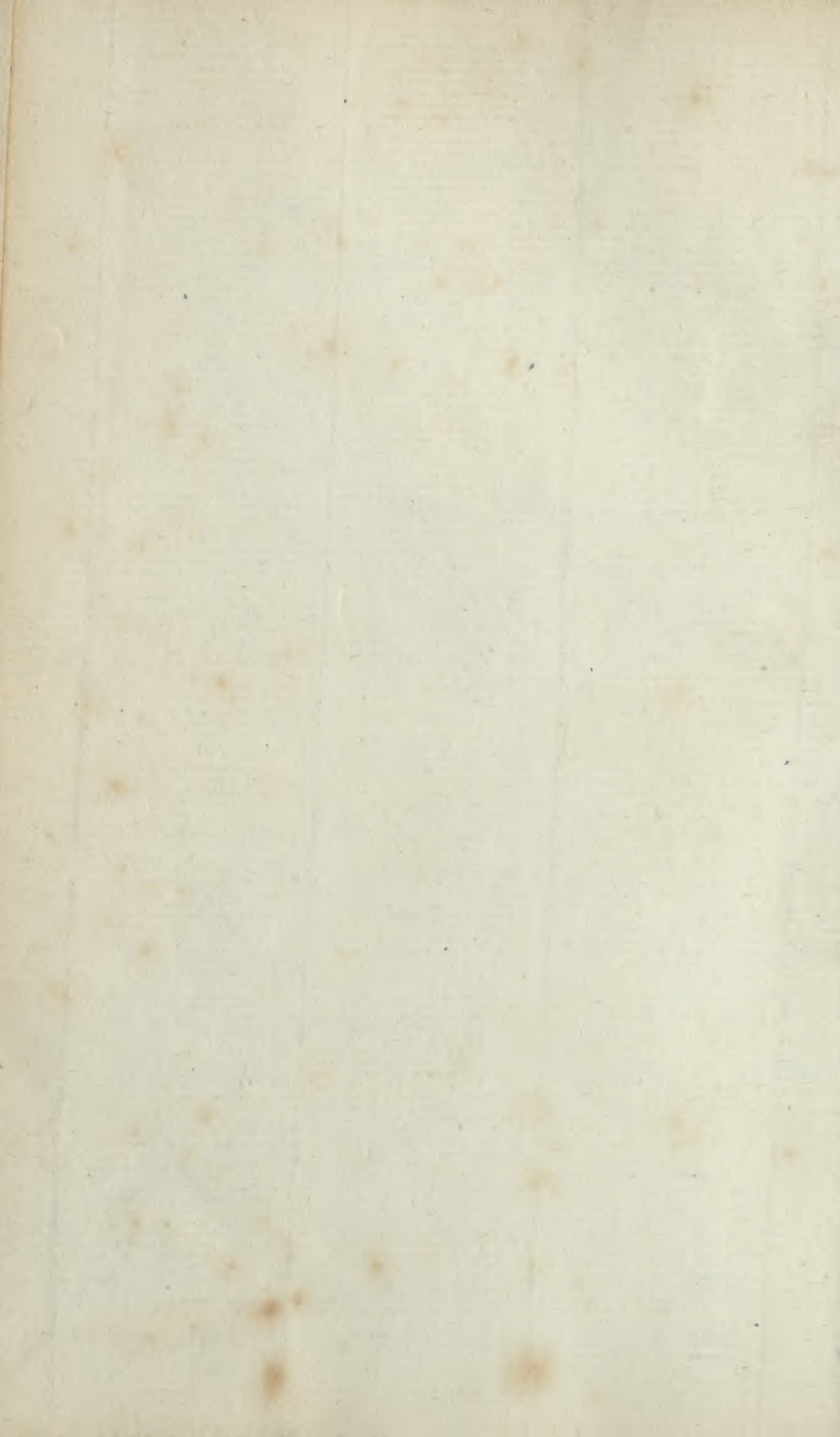
Irvin Masson

1913.

Virgilii
Zim.

6 264
2 vols

1870

1871

1872

1873

1874

1875

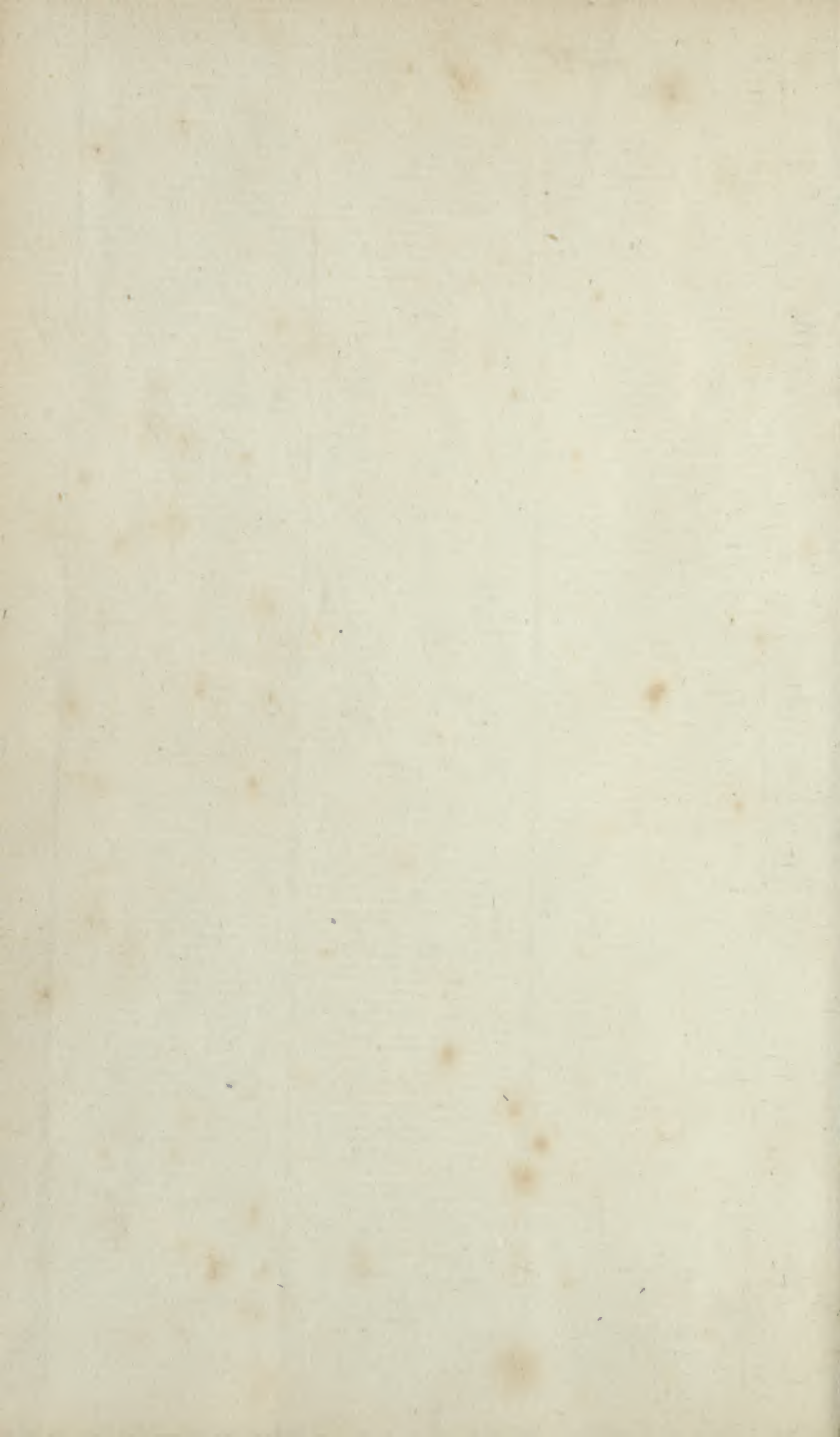
1876

1877

1878

1879

1880

P. V I R G I L I I

M A R O N I S

B U C O L I C A,

G E O R G I C A,

E T

A E N E I S,

Ad optimorum exemplarium fidem recensita.

VOL. I.

E D I N B U R G I,

Apud G. HAMILTON & J. BALFOUR,

Academiae typographos.

M,DCC,LV.

E. VIRGIL

MAR 21

LIBRARY

OF THE

UNIVERSITY

LIBRARY OF SCIENCE
B
-8 FEB 1974
UNIVERSITY OF TORONTO

UNIVERSITY

OF TORONTO

LIBRARY

1974

P. VIRGILII MARONIS

B U C O L I C A.

TITYRUS. ECLOGA I.

MELIBOEUUS, TITYRUS.

M. **T**ITYRE, tu patulae recubans sub teg-
mine fagi

Silvestrem tenui musam meditaris avena :

Nos patriae finis, nos dulcia linquimus arva ;

Nos patriam fugimus : tu, Tityre, lentus in umbra

Formosam resonare doces Amaryllida silvas.

T. O Meliboe, deus nobis haec otia fecit.

Namque erit ille mihi semper deus : illius aram

Saepe tener nostris ab ovilibus inbuet agnus.

Ille meas errare boves, ut cernis, et ipsum

Ludere, quae vellem, calamo permisit agresti.

M. Non equidem invideo : miror magis. undique totis

Usque adeo turbatur agris. en, ipse capellas

Protenùs aeger ago : hanc etiam vix, Tityre, duco.

Hic inter densas corulos modo namque gemellos,

Spem gregis, ah ! filice in nuda connixa reliquit.

Saepe malum hoc nobis, si mens non laeva fuisset,

De coelo tactas, memini, praedicere quercus.

Sed tamen, iste deus qui sit, da, Tityre, nobis.

T. Urbem, quam dicunt Romam, Meliboe, putavi

A

Stultus

Stultus ego, huic nostrae similem, quo saepe solemus,
Pastores ovium, teneros depellere foetus. 21

Sic canibus catulos similis, sic matribus haedos
Nôram : sic parvis componere magna solebam.

Verum haec tantum alias inter caput extulit urbis,
Quantum lenta solent inter viburna cupressi.

M. Et quae tanta fuit Romam tibi caussa videndi ?

T. Libertas : quae fera, tamen respexit inertem ;

Candidior postquam tondenti barba cadebat ;

Respexit tamen, et longo post tempore venit.

Postquam nos Amaryllis habet, Galatea reliquit.

Namque (fatebor enim) dum me Galatea tenebat,

Nec spes libertatis erat, nec cura peculî :

Quamvis multa meis exiret victima septis,

Pinguis et ingratae premeretur caseus urbi,

Non unquam gravis aere domum mihi dextra redibat.

M. Mirabar, quid moesta deos, Amarylli, vocares :

Cui pendere sua patereris in arbore poma.

Tityrus hinc aberat. ipsae te, Tityre, pinus,

Ipsi te fontes, ipsa haec arbuta, vocabant.

T. Quid facerem ? neque servitio me exire licebat,

Nec tam praesentis alibi cognoscere divos.

Hîc illum vidi juvenem, Meliboeae, quot annis,

Bis senos cui nostra dies altaria fumant.

Hîc mihi responsum primus dedit ille petenti :

Pascite, ut ante, boves, pueri : submittite tauros.

M. Fortunate senex ! ergo tua rura manebunt ?

Et tibi magna satis : quamvis lapis omnia nudus,

Limosoque palus obducat pascua junco ;

Non insueta gravis tentabunt pabula foetas ;

Nec

Nec mala vicini pecoris contagia laedent. 50
 Fortunate senex ! hîc, inter flumina nota,
 Et fontis sacros, frigus captabis opacum.
 Hinc tibi, quae semper vicino ab limite sepes,
 Hyblaeis apibus florem depasta salicti,
 Saepe levi somnum suadebit inire susurro.
 Hinc alta sub rupe canet frondator ad auras.
 Nec tamen interea raucae, tua cura, palumbes,
 Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo.
 T. Ante leves ergo pascentur in aequore cervi,
 Et freta destituent nudos in litore piscis :
 Ante, pererratis amborum finibus, exsul
 Aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrin,
 Quam nostro illius labatur pectore voltus.
 M. At nos hinc alii sitientis ibimus Afros ;
 Pars Scythiam, et rapidum Cretae veniemus Oaxen,
 Et penitus toto divisos orbe Britannos.
 En, umquam patrios longo post tempore finis,
 Pauperis et tugurî congestum cespite culmen,
 Post aliquot, mea regna videns, mirabor aristas ?
 Inpius haec tam culta novalia miles habebit ?
 Barbarus has segetes ? en, quo discordia civis
 Produxit miseros ! en, quîs consecimus agros !
 Infero nunc, Meliboeë, puros ; pone ordine vitis.
 Ite, meae, felix quondam pecus, ite capellae.
 Non ego vos posthac, viridi projectus in antro,
 Dumosa pendere procul de rupe videbo.
 Carmina nulla canam : non, me pascente, capellae,
 Florentem cytisum, et salices carpetis amaras.
 T. Hîc tamen hanc mecum poteras requiescere
 noctem,

Fronde

Fronde super viridi. sunt nobis mitia poma, 30
 Castaneae molles, et pressi copia lactis.
 Et jam summa procul villarum culmina fumant,
 Majoresque cadunt altis de montibus umbrae.

ALEXIS. ECLOGA II.

Formosum pastor Corydon ardebat Alexin,
 Delicias domini : nec, quid speraret, habebat.
 Tantum inter densas, umbrosa cacumina, fagos
 Assiduè veniebat. ibi haec incondita solus
 Montibus et silvis studio jactabat inani :
 O crudelis Alexi, nihil mea carmina curas ?
 Nil nostri miserere ? mori me denique coges.
 Nunc etiam pecudes umbras ac frigora captant :
 Nunc viridis etiam occultant spineta lacertos :
 Thestylis et rapido fessis messoribus aestu
 Allia serpullumque herbas contundit olentis :
 At me cum raucis, tua dum vestigia lustrò,
 Sole sub ardenti resonant arbuta cicadis,
 Nonne fuit fatius, tristis Amaryllidis iras,
 Atque superba pati fastidia ? nonne Menalcan ?
 Quamvis ille niger, quamvis tu candidus esses.
 O formose puer, nimium ne crede colori.
 Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur.
 Despectus tibi sum, nec qui sim quaeris, Alexi :
 Quam dives pecoris nivei, quam lactis abundans.
 Mille meae Siculo errant in montibus agnae.
 Lac mihi non aestate, novum non frigore desit.
 Canto, quae solitus, si quando armenta vocabat,
 Amphion

Amphion Dircaeus in Actaeo Aracyntho. 24.
Nec sum adeo informis : nuper me in litore vidi,
Quum placidum ventis staret mare. non ego Daphnin,
Judice te, metuam, si numquam fallat imago.
O tantum libeat mecum tibi fordida rura,
Atque humilis habitare casae, et figere cervos,
Haedorumque gregem viridi compellere hibisco!
Mecum una in silvis imitabere Pana canendo.
Pan primus calamos cera conjungere pluris
Instituit : Pan curat ovis, oviumque magistros.
Nec te poeniteat calamo trivisse labellum.
Haec eadem ut sciret, quid non faciebat Amyntas?
Est mihi disparibus septem compacta cicutis
Fistula, Damoetas dono mihi quam dedit olim,
Et dixit moriens : Te nunc habet ista secundum.
Dixit Damoetas : invidit stultus Amyntas.
Praeterea duo, nec tuta mihi valle reperti,
Capreoli, sparsis etiam nunc pellibus albo,
Bina die siccant ovis ubera : quos tibi servo.
Jam pridem a me illos abducere Thestylis orat :
Et faciet : quoniam sordent tibi munera nostra.
Huc ades, ô formose puer. tibi lilia plenis
Ecce ferunt nymphae calathis : tibi candida Nais,
Pallentis violas et summa papavera carpens,
Narcissum et florem jungit bene olentis anethi :
Tum, casia atque aliis intexens suavibus herbis,
Mollia luteola pingit vaccinia caltha.
Ipse ego cana legam tenera lanugine mala,
Castaneasque nuces, mea quas Amaryllis amabat.
Addam cerea pruna : honos erit huic quoque pomo.

Et

Et vos, ô lauri, carpam, et te, proxima myrte. 54
 Sic positae quoniam suavis miscetis odores.
 Rusticus es, Corydon. nec munera curat Alexis :
 Nec, si muneribus certes, concedat Iolas.
 Heu, heu, quid volui misero mihi? floribus austrum
 Perditus, et liquidis inmisci fontibus apros.
 Quem fugis, ah, demens! habitârunt dî quoque silvas,
 Dardaniusque Paris. Pallas, quas condidit, arces
 Ipsa colat. nobis placeant ante omnia silvae.
 Torva leaena lupum sequitur, lupus ipse capellam :
 Florentem cytisum sequitur lasciva capella :
 Te Corydon, ô Alexi. trahit sua quemque voluptas.
 Adspice; aratra iugo referunt suspenſa iuveni,
 Et sol crescentis decedens duplicat umbras :
 Me tamen urit amor. quis enim modus adſit amori?
 Ah Corydon, Corydon, quae te dementia cepit!
 Semiputata tibi frondosa vitis in ulmo est.
 Quin tu aliquid ſaltem potius, quorum indiget uſus,
 Viminibus molliſque paras detexere junco?
 Inuenies alium, ſi te hic ſaſtidit, Alexin.

PALAEEMON. ECLOGA III.

MENALCAS, DAMOETAS, PALAEMON.

M. **D**IC mihi, Damoeta, cujum pecus? an
 Meliboei?

D. Non; verum Aegonis. nuper mihi tradidit Aegon.

M. Infelix ô ſemper, oves, pecus! ipſe Neaeram
 Dum fovet, ac, ne me ſibi praeferat illa, veretur,
 Hic alienus ovis cuſtos bis mulget in hora :

Et

Et succus pecori, et lac subducitur agnis. 6

D. Parcius ista viris tamen objicienda memento.

Novimus et qui te, transversa tuentibus hircis,

Et quo, sed faciles, nymphae risere facello.

M. Tum credo, quum me arbuſtum videre Myconis,

Atque mala vitis incidere falce novellas.

D. Aut hîc ad veteres fagos, quum Daphnidis arcum

Fregisti et calamos; quae tu, perverse Menalca,

Et quum vidisti puero donata, dolebas:

Et, si non aliqua nocuisses, mortuus esses.

M. Quid domini faciant, audent quum talia fures?

Non ego te vidi Damonis, pessime, caprum

Excipere insidiis, multum latrante Lycisca?

Et quum clamarem: Quo nunc se proripit ille?

Tityre, coge pecus: tu post carecta latebas.

D. An mihi cantando victus non redderet ille,

Quem mea carminibus meruisset fistula, caprum?

Si nescis, meus ille caper fuit; et mihi Damon

Ipsè fatebatur; sed reddere posse negabat.

M. Cantando tu illum? aut umquam tibi fistula cera

Juncta fuit? non tu in triviis, indocte, solebas

Stridenti miserum stipula disperdere carmen?

D. Vis ergo, inter nos, quid possit uterque, vicissim

Experiamur? ego hanc vitulam, ne forte recuses,

Bis venit ad multâram, binos alit ubere foetus,

Depono: tu dic, mecum quo pignore certes.

M. De grege non ausim quidquam deponere tecum:

Est mihi namque domi pater; est injusta noverca:

Bisque die numerant ambo pecus, alter et haedos.

Verum id, quod multo tute ipse fatebere majus,

Infanire

Infanire libet quoniam tibi, pocula ponam 36
 Fagina, caelatum divini opus Alcimedontis :
 Lenta quibus torno facili superaddita vitis
 Diffusos edera vestit pallente corymbos.
 In medio duo signa, Conon ; et quis fuit alter,
 Descripsit radio totum qui gentibus orbem,
 Tempora quae messor, quae curvus arator haberet ?
 Necdum illis labra admovi, sed condita servo.
 D. Et nobis idem Alcimedon duo pocula fecit,
 Et molli circum est anfas amplexus acantho ;
 Orpheaque in medio posuit, silvasque sequentis.
 Necdum illis labra admovi, sed condita servo.
 Si ad vitulam spectas, nihil est quod pocula laudes.
 M. Numquam hodie effugies : veniam quocumque
 vocaris.

Audiat haec tantum, vel qui venit : ecce, Palaemon :
 Efficiam, posthac quemquam ne voce laceffas.

D. Quin age, si quid habes ; in me mora non erit ulla :
 Nec quemquam fugio. tantum, vicine Palaemon,
 Sensibus haec imis (res est non parva) reponas.

P. Dicite : quandoquidem in molli confedimus herba.

Et nunc omnis ager, nunc omnis parturit arbor :
 Nunc frondent silvae, nunc formosissimus annus.

Incipe, Damoeta : tu deinde sequere, Menalca.

Alternis dicetis : amant alterna Camoenae.

D. Ab Jove principium Musae : Jovis omnia plena :
 Ille colit terras : illi mea carmina curae.

M. Et me Phoebus amat : Phoebo sua semper apud
 me

Munera sunt, lauri, et suave rubens hyacinthus.

D. Malo

D. Malo me Galatea petit lasciva puella ; 64
Et fugit ad salices, et se cupit ante videri.

M. At mihi sese offert ultro, meus ignis, Amyntas :
Notior ut jam sit canibus non Delia nostris.

D. Parta meae Veneri sunt munera : namque notavi
Ipse locum, aëriae quo congersere palumbes.

M. Quod potui, pucro silvestri ex arbore lecta
Aurea mala decem misi : cras altera mittam.

D. O quoties, et quae nobis Galatea locuta est !
Partem aliquam, venti, divôm referatis ad auris.

M. Quid prodest, quod me ipse animo non spernis,
Amynta ;

Si, dum tu sectaris aptos, ego retia fervo ?

D. Phyllida mitte mihi : meus est natalis, Iola :
Cum faciam vitula pro frugibus, ipse venito.

M. Phyllida amo ante alias : nam me discedere flevit :
Et, Longum formose vale, vale, inquit, Iola.

D. Triste lupus stabulis, maturis frugibus imbres,
Arboribus venti, nobis Amaryllidis irae.

M. Dulce fatis humor, depulsis arbutus haecidis,
Lenta salix foeto pecori, mihi solus Amyntas.

D. Pollio amat nostram, quamvis est rustica, musam :
Pierides, vitulam lectori pascite vestro.

M. Pollio et ipse facit nova carmina. pascite taurum,
Jam cornu petat, ac pedibus qui spargat arenam.

D. Qui te, Pollio, amat, veniat, quo te quoque gaudet.
Mella fluent illi, ferat et rubus asper amomum.

M. Qui Bavium non odit, amet tua carmina, Maevi :
Atque idem jungat vulpes, et mulgeat hircos.

D. Qui legitis flores, et humi nascentia fraga,
B Frigidus,

Frigidus, ô pueri, fugite hinc, latet anguis in herba.

M. Parcite, oves, nimium procedere : non bene ripae

Creditur : ipse aries etiam nunc vellera ficit. 95

D. Tityre, pascentis a flumine reice capellas :

Ipse, ubi tempus erit, omnis in fonte lavabo.

M. Cogite ovis, pueri : si lac praeceperit aestus,

Ut nuper, frustra pressabimus ubera palmis.

D. Heu, heu, quam pingui macer est mihi taurus
in ervo !

Idem amor exitium pecori, pecorisque magistro.

M. His certe neque amor causa est : vix ossibus
haerent.

Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos.

D. Dic, quibus in terris, et eris mihi magnus Apollo.

Tris pateat coeli spatium non amplius ulnas.

M. Dic, quibus in terris inscripti nomina regum

Nascantur flores ; et Phyllida solus habeto.

P. Non nostrum inter vos tantas componere litis :

Et vitula tu dignus, et hic : et quisquis amores

Aut metuet dulcis, aut experietur amarus.

Claudite jam rivos, pueri. sat prata biberunt.

POLLIO, ECLOGA IV.

SICELIDES Musae, paullo majora canamus.

Non omnis arbuta juvant, humilesque myricae.

Si canimus silvas, silvae sint consule dignae.

Ultima Cumaei venit jam carminis aetas :

Magnus ab integro seclorum nascitur ordo.

Jam redit et Virgo : redeunt Saturnia regna :

Jam

Jam nova progenies coelo demittitur alto. 7
Tu modo nascenti puero, quo ferrea primum
Definet, ac toto surget gens aurea mundo,
Casta fave Lucina : tuus jam regnat Apollo.
Teque adeo, decus hoc aevi, te consule, inibit
Pollio : et incipient magni procedere menses.
Te duce, si qua manent, sceleris vestigia nostri,
Inrita perpetua solvent formidine terras.
Ille deum vitam accipiet, divisque videbit
Permixtos heroas, et ipse videbitur illis,
Pacatumque reget patriis virtutibus orbem.
At tibi prima, puer, nullo munuscula cultu,
Errantis ederas passim cum baccare tellus,
Mixtaque ridenti colocasia fundet acantho.
Ipsae lacte domum referent distenta capellae
Ubera : nec magnos metuent armenta leones.
Ipsa tibi blandos fundent cunabula flores.
Occidet et serpens, et fallax herba veneni
Occidet : Assyrium vulgo nascetur amomum.
At simul heroum laudes, et facta parentis
Jam legere, et quae sit poteris cognoscere virtus ;
Molli paulatim flavescet campus arista,
Incultisque rubens pendebit sentibus uva :
Et durae quercus sudabunt roscida mella.
Pauca tamen suberunt priscae vestigia fraudis,
Quae tentare Thetin ratibus, quae cingere muris
Oppida, quae jubeant telluri insindere sulcos.
Alter erit tum Tiphys, et altera quae vehat Argo
Delectos heroas : erunt etiam altera bella ;
Atque iterum ad Trojam magnus mittetur Achilles.
Hinc,

Hinc, ubi jam firmata virum te fecerit aetas, 37
 Cedet et ipse mari vector; nec nautica pinus
 Mutabit merces. omnis feret omnia tellus.
 Non rastros patietur humus, non vinea falcem.
 Robustus quoque jam tauris juga solvet arator.
 Nec varios discet mentiri lana colores.
 Ipse sed in pratis aries jam suave rubenti
 Murice, jam croceo mutabit vellera luto.
 Sponte sua sandyx pascentis vestiet agnos.
 Talia secla, suis dixerunt, currite, fusis
 Concordes stabili fatorum numine Parcae.
 Adgrederere ô magnos, aderit jam tempus, honores.
 Cara deum soboles, magnum Jovis incrementum!
 Adspice convexo nutantem pondere mundum,
 Terrasque, tractusque maris, coelumque profundum:
 Adspice venturo laetantur ut omnia saeclo.
 O mihi tam longae maneat pars ultima vitae,
 Spiritus et quantum sat erit tua dicere facta!
 Non me carminibus vincet nec Thracius Orpheus,
 Nec Linus: huic mater quamvis, atque huic pater
 adfit:

Orphi Calliopea, Lino formosus Apollo.
 Pan etiam Arcadia mecum si iudice certet,
 Pan etiam Arcadia dicat se iudice victum.
 Incipe, parve puer, risu cognoscere matrem:
 Matri longa decem tulerunt fastidia menses.
 Incipe, parve puer: cui non risere parentes,
 Nec deus hunc mensa, dea nec dignata cubili est.

DAPHNIS,

DAPHNIS, ECLOGA V.

MENALCAS, MOPSUS.

ME. **C**UR non, Mopse, boni quoniam convenimus ambo,

Tu calamos inflare levis, ego dicere versus,

Hic corulis mixtas inter confidimus ulmos?

MO. Tu major. tibi me est aequum parere, Menalca:

Sive sub incertas Zephyris motantibus umbras,

Sive antro potius succedimus. adspice, ut antrum

Silvestris raris sparsit labrusca racemis.

ME. Montibus in nostris solus tibi certet Amyntas.

MO. Quid, si idem certet Phoebum superare canendo?

ME. Incipe, Mopse, prior; si quos aut Phyllidis ignis,

Aut Alconis habes laudes, aut jurgia Codri.

Incipe: pascentis fervabit Tityrus haedos.

MO. Immo haec, in viridi nuper quae cortice fagi

Carmina descripsi, et modulans alterna notavi,

Experiar: tu deinde jubeto certet Amyntas.

ME. Lenta salix quantum pallenti cedit olivae,

Puniceis humilis quantum saliuoca rosetis;

Judicio nostro tantum tibi cedit Amyntas.

MO. Sed tu desine plura, puer: successimus antro.

Exstinctum nymphae crudeli funere Daphnin

Flebant: vos coruli testes. et flumina, nymphis:

Quum, complexa sui corpus miserabile gnati,

Atque deos atque astra vocat crudelia mater.

Non ulli pastos illis egere diebus

Frigida, Daphni, boves ad flumina: nulla neque

annem

Libavit

Libavit quadrupes, nec graminis adtigit herbam.
 Daphni, tuum Poenos etiam ingemuisse leones 27
 Interitum, montesque feri silvaeque loquuntur.
 Daphnis et Armenias curru subjungere tigris
 Instituit, Daphnis thiasos inducere Bacchi,
 Et foliis lentas intexere mollibus hastas.
 Vitis ut arboribus decori est, ut vitibus uvae,
 Ut gregibus tauri, fegetes ut pinguibus arvis;
 Tu decus omne tuis. postquam te fata tulere,
 Ipsa Pales agros, atque ipse reliquit Apollo.
 Grandia saepe quibus mandavimus hordea fulcis,
 Infelix lolium, et steriles nascuntur avenae.
 Pro molli viola, pro purpureo narcisso,
 Carduus, et spinis surgit paliurus acutis.
 Spargite humani foliis: inducite fontibus umbras,
 Pastores: mandat fieri sibi talia Daphnis.
 Et tumultum facite, et tumulo superaddite carmen:
Daphnis ego in silvis, hinc usque ad sidera notus,
Formosi pecoris custos, formosior ipse.
 ME. Tale tuum carmen nobis, divine poeta,
 Quale sopor fessis in gramine: quale per aestum
 Dulcis aquae saliente sitim restinguere rivo.
 Nec calamis solum aequiparas, sed voce magistrum.
 Fortunate puer, tu nunc eris alter ab illo.
 Nos tamen haec quocumque modo tibi nostra vicissim
 Dicemus: Daphninque tuum tollemus ad astra:
 Daphnin ad astra seremus. amavit nos quoque
 Daphnis.
 MO. An quidquam nobis tali sit munere majus?
 Et puer ipse fuit cantari dignus: et ista

Jam

Jam pridem Stimicon laudavit carmina nobis. 55
 ME. Candidus infuetum miratur limen Olympi,
 Sub pedibusque videt nubes et sidera Daphnis.
 Ergo alacris silvas, et cetera rura voluptas,
 Panaque, pastoresque tenet, Dryadasque puellas.
 Nec lupus insidias pecori, nec retia cervis
 Ulla dolum meditantur. amat bonus otia Daphnis.
 Ipsi laetitiâ voces ad sidera jaçant
 Intonsi montes: ipsae jam carmina rupes,
 Ipsa sonant arbusta: Deus, deus ille, Menalca.
 Sis bonus o felixque tuis! en quatuor aras:
 Ecce duas tibi, Daphni, duas altaria Phoebo.
 Pocula bina novo spumantia lacte quot annis,
 Craterasque duo statuam tibi pinguis olivi:
 Et multo in primis hilarans convivia Baccho,
 Ante focum, si frigus erit, si messis, in umbra;
 Vina novum fundam calathis Ariusia nectar.
 Cantabunt mihi Damoetas, et Lyctius Aegon:
 Saltantis fatyros imitabitur Alphefiboeus.
 Haec tibi semper erunt, et quum sollemnia vota
 Reddemus nymphis, et quum lustrabimus agros.
 Dum juga montis aper, fluvios dum piscis amabit,
 Dumque thymo pascentur apes, dum rore cicadae,
 Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt.
 Ut Baccho Cererique, tibi sic vota quot annis
 Agricolae facient: damnabis tu quoque votis.
 Mo. Quae tibi, quae tali reddam pro carmine dona?
 Nam neque me tantum venientis sibilus austru,
 Nec percussa juvant fluctu tam litora, nec quae
 Saxosae inter decurrunt flumina valles.

ME. Hac

ME. Hac te nos fragili donabimus ante cicuta. 85
 Haec nos, Formosum Corydon ardebat Alexin :
 Haec eadem docuit, Cujum pecus ? an Meliboei ?
 Mo. At tu fume pedum, quod, me quum saepe rogaret,
 Non tulit Antigenes, (et erat tum dignus amari)
 Formosum paribus nodis atque aere, Menalca.

SILENUS, ECLOGA VI.

FAUNORUM, SATYRORUM, et SILVANORUM
 DELECTATIO.

PRIMA Syracosio dignata est ludere versu
 Nostra, neque erubuit silvas habitare, Thalia.
 Quum canerem reges et proelia, Cynthius aurem
 Vellit, et admonuit: Pastorem, Tityre, pinguis
 Paicere oportet ovis, deductum dicere carmen.
 Nunc ego (namque super tibi erunt, qui dicere laudes,
 Vare, tuas cupiant, et tristia condere bella)
 Agrestem tenui meditabor arundine musam.
 Non injusta cano. si quis tamen haec quoque, si quis
 Captus amore leget; te nostrae, Vare, myricae,
 Te nemus omne canet. nec Phoebio gratior ulla est,
 Quam sibi quae Vari praescripsit pagina nomen.
 Pergite, Pierides. Chromis et Mnasylos in antro
 Silenum pueri somno videre jacentem,
 Inflatum hesternis venas, ut semper, Iaccho:
 Serta procul tantum capiti delabisa jacebant;
 Et gravis adtrita pendebat cantharus ansa.
 Adgressi (nam saepe senex spe carminis ambo
 Luferat)

Luferat) injiciunt ipsis ex vincula fertis. 19

Addit se sociam, timidisque supervenit Aegle :

Aegle Naiadum pulcherrima : jamque videnti

Sanguineis frontem moris ac tempora pingit.

Ille dolum ridens, Quo vincula nectitis? inquit.

Solvite me, pueri. satis est potuisse videri.

Carmina, quae voltis, cognoscite : carmina vobis ;

Huic aliud mercedis erit. simul incipit ipse.

Tum vero in numerum Faunosque ferasque videres

Ludere, tum rigidas motare cacumina quercus.

Nec tantum Phoebos gaudet Parnasia rüpes :

Nec tantum Rhodope mirantur et Ismarus Orphea :

Namque canebat, uti magnum per inane coacta

Semina terrarumque, animaeque, marisque fuissent,

Et liquidi simul ignis : ut his exordia primis

Omnia, et ipse tener mundi concreverit orbis.

Tum durare solum, et discludere Nerea ponto

Coeperit, et rerum paullatim fumere formas.

Jamque novum terrae stupeant lucescere solem,

Altius atque cadant submotis nubibus imbres :

Incipiant silvae quum primum surgere, quumque

Rara per ignotos errent animalia montis.

Hinc lapides Pyrrhae jactos, Saturnia regna,

Caucasiasque refert volucres, furtumque Promethi.

His adjungit, Hylan nautae quo fonte relictum

Clamassent : ut litus, Hyla, Hyla, omne sonaret.

Et fortunatam, si nunquam armenta fuissent,

Pasiphaën nivei solatur amore juvenci.

Ah, virgo infelix ! quae te dementia cepit ?

Proetides inplerunt falsis mugitibus agros :

At non tam turpis pecudum tamen ulla secuta est 49
 Concubitus, quamvis collo timuisset aratrum,
 Et faepe in levi quaesisset cornua fronte.

Ah, virgo infelix, tu nunc in montibus erras!

Ille, latus niveum molli fultus hyacintho,

Ilice sub nigra pallentis ruminat herbas,

Aut aliquam in magno sequitur grege. claudite nym-
 phae,

Dictaeae nymphae, nemorum jam claudite saltus:

Si qua forte ferant oculis sese obvia nostris

Errabunda bovis vestigia. forsitan illum

Aut herba captum viridi, aut armenta secutum,

Perducant aliquae stabula ad Gortynia vaccae.

Tum canit Hesperidum miratam mala puellam:

Tum Phaëtoniadas musco circumdat amarae

Corticis, àque solo proceras erigit alnos.

Tum canit, errantem Permessi ad flumina Gallum

Aonas in montis ut duxerit una fororum;

Utque viro Phoebi chorus adfurrexerit omnis:

Ut Linus haec illi divino carmine pastor,

Floribus atque apio crinis ornatus amaro,

Dixerit, Hos tibi dant calamos (en accipe) Musae,

Ascraeo quos ante seni: quibus ille solebat

Cantando rigidas deducere montibus ornos.

His tibi Grynæi nemoris dicatur origo:

Ne quis sit lucus, quo se plus jactet Apollo.

Quid loquar aut Scyllam Nisi, quam fama secuta est,

Candida succinctam latrantibus inguina monstris

Dulichias vexasse rates, et gurgite in alto

Ah! timidos nautas canibus lacerasse marinis?

Aut

Aut ut mutatos Teri narraverit artus : 78
 Quas illi Philomela dapes, quae dona pararit ?
 Quo cursu deferta petiverit, et quibus ante
 Infelix sua tecta supervolitaverit alis ?
 Omnia quae, Phoebō quondam meditante, beatus
 Audiit Eurotas, jussitque ediscere lauros,
 Ille canit. pulsae referunt ad sidera valles.
 Cogere donec ovis stabulis, numerumque referri
 Jussit, & invito processit Vesper Olympo.

ECLOGA VII. MELIBOEUUS.

MELIBOEUUS, CORYDON, THYRSIS.

M. **F**Orte sub arguta confederat ilice Daphnis,
 Compulerantque greges Corydon et Thyrsis
 in unum ;
 Thyrsis ovis, Corydon distentas lacte capellas.
 Ambo florentes aetatibus, Arcades Ambo,
 Et cantare pares, et respondere parati.
 Huc mihi, dum teneras defendo à frigore myrtos,
 Vir gregis ipse caper deerraverat. atque ego Da-
 phnin
 Adspicio : ille ubi me contra videt ; Ocius, inquit,
 Huc ades, ô Meliboeë : caper tibi salvus, et haedi.
 Et, si quid cessare potes, requiesce sub umbra.
 Huc ipsi potum venient per prata juvenci :
 Hic viridis tenera praetexit arundine ripas
 Mincius, éque sacra resonant examina quercu.
 Quid

Quid facerem? neque ego Alcippen, nec Phyllidam
habebam, 14

Depulso à lacte domi quae clauderet agnos:
Et certamen erat, Corydon cum Thyrside, magnum.
Posthabui tamen illorum mea seria ludo.

Alternis igitur contendere versibus ambo
Coepere: alternos Musae meminisse volebant.
Hos Corydon, illos referebat in ordine Thyrsis.
C. Nymphae, noster amor, Libethrides, aut mihi
carmen,

Quale meo Codro, concedite: proxima Phoebi
Versibus ille facit: aut, si non possumus omnes,
Hic arguta sacra pendebit fistula pinu.

T. Pastores, edera crescentem ornate poetam,
Arcades, invidia rumpantur ut ilia Codro:
Aut, si ultra placitum laudarit, baccare frontem
Cingite, ne vati noceat mala lingua futuro.

C. Saetosum caput hoc apri tibi, Delia, parvus
Et ramosa Mycon vivacis cornua cervi.

Si proprium hoc fuerit, levi de marmore tota
Puniceo stabis suras evincta cothurno.

T. Sinum lactis, et haec te liba, Priape, quot annis
Expectare sat est: custos es pauperis horti.

Nunc te marmoreum pro tempore fecimus: at tu,
Si foetura gregem suppleverit, aureus esto.

C. Nerine Galatea, thymo mihi dulcior Hyblae,
Candidior cygnis, edera formosior alba:

Quum primum passim repetent praesepia tauri,
Si qua tui Corydonis habet te cura, venito.

T. Immo ego Sardois videar tibi amarior herbis,
Horridior

Horridior rusco, projecta vilior alga ; 42
 Si mihi non haec lux toto jam longior anno est.
 Ite domum pasti, si quis pudor, ite juvenci.
 C. Muscosi fontes, et somno mollior herba,
 Et quae vos rara viridis tegit arbutus umbra,
 Solstitium pecori defendite. jam venit aestas
 Torrida : jam lacto turgent in palmite gemmae.
 T. Hîc focus, ac taedae pingues, hîc plurimus ignis
 Semper, et adsidua postes fuligine nigri.
 Hîc tantum Boreae curamus frigora, quantum
 Aut numerum lupo, aut torrentia flumina ripas.
 C. Stant et juniperi, et castaneae hirsutae :
 Strata jacent passim sua quaeque sub arbore poma.
 Omnia nunc rident. at si formosus Alexis
 Montibus his abeat, videas et flumina sicca.
 T. Aret ager : vitio moriens fitit aëris herba :
 Liber pampineas invidit collibus umbras.
 Phyllidis adventu nostrae nemus omne virebit :
 Juppiter et laeto descendet plurimus imbri.
 C. Populus Alcidae gratissima, vitis Iaccho,
 Formosae myrtus Veneri, sua laurea Phoebo.
 Phyllis amat corulos. illas dum Phyllis amabit,
 Nec myrtus vincet corulos, nec laurea Phoebi.
 T. Fraxinus in silvis pulcherrima, pinus in hortis,
 Populus in fluviis, abies in montibus altis :
 Saepius at si me, Lycida formose, revisas,
 Fraxinus in silvis cedat tibi, pinus in hortis.
 M. Haec memini, et victum frustra contendere
 Thyrsin,
 Ex illo Corydon, Corydon est tempore nobis.

ECLOGA VIII. PHARMACEUTRIA.

DAMON, ALPHESIBOEUS.

PAstorum musam Damonis et Alphefiboeci,
 Inmemor herbarum quos est mirata juvenca
 Certantis, quorum stupefactae carmine lynces;
 Et mutata suos requierunt flumina cursus:
 Damonis musam dicemus et Alphefiboeci.
 Tu mihi, seu magni superas jam saxa Timavi,
 Sive oram Illyrici legis aequoris; en erit umquam
 Ille dies, mihi quum liceat tua dicere facta?
 En erit, ut liceat totum mihi ferre per orbem
 Sola Sophocleo tua carmina digna cothurno?
 A te principium: tibi desinet. accipe jussis
 Carmina coepta tuis: atque hanc sine tempora
 circum

Inter victrices ederam tibi serpere lauros.
 Frigida vix coelo noctis decesserat umbra,
 Quum ros in tenera pecori gratissimus herba,
 Incumbens tereti Damon sic coepit olivae.
 D. Nascere, praeque diem veniens age, Lucifer,
 almum;

Conjugis indigno Nisae deceptus amore
 Dum queror, et divos (quamquam nil testibus illis
 Profeci) extrema moriens tamen adloquor hora.
 Incipe Maenalios mecum, mea tibia, versus.
 Maenalus argutumque nemus pinosque loquentis
 Semper habet; semper pastorum ille audit amores,
 Panaque, qui primus calamos non passus inertis.

Incipe

Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus. 25

Mopso Nisa datur. quid non speremus amantes ?

Jungentur jam gryphes equis : aevoque sequenti

Cum canibus timidi venient ad pocula damae.

Mopse, novas incide faces : tibi ducitur uxor.

Sparge, marite, nuces : tibi deferit Hesperus Oe-
tam.

Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus.

O digno conjuncta viro ! dum despicias omnis,

Dumque tibi est odio mea fistula, dumque capellae,

Hirsutumque supercilium, promissaque barba :

Nec curare deum credis mortalia quemquam.

Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus.

Sepibus in nostris parvam te roscida mala

(Dux ego vester eram) vidi cum matre legentem.

Alter ab undecimo tum me jam acceperat annus :

Jam fragilis poteram à terra contingere ramos.

Ut vidi, ut perii, ut me malus abstulit error !

Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus.

Nunc scio, quid sit Amor. duris in cotibus illum

Aut Tmaros, aut Rhodope, aut extremi Garaman-
tes,

Nec generis nostri puerum nec sanguinis edunt.

Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus.

Saevus Amor docuit gnatorum sanguine matrem

Conmaculare manus. crudelis tu quoque, mater ;

Crudelis mater magis, an puer improbus ille ?

Inprobus ille puer : crudelis tu quoque, mater.

Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus.

Nunc et ovis ultro fugiat lupo : aurea durae

Mala

Mala ferant quercus: narcisso floreat alnus: 53
 Pinguia corticibus sudent electra myricae:
 Certent et cynis ululae: sit Tityrus Orpheus:
 Orpheus in silvis, inter Delphinas Arion.
 Incipe Maenaios mecum, mea tibia, versus.
 Omnia vel medium fiant mare: vivite silvae.
 Praeceptis aërii specula de montis in undas
 Deferar. extremum hoc munus morientis habeto.
 Desine, Maenaios jam desine, tibia, versus.
 Haec Damon: vos, quae responderit Alphefiboeus,
 Dicite, Pierides. non omnia possumus omnes.
 A. Effer aquam, et molli cinge haec altaria vitta:
 Verbenasque adole pinguis et mascula tura:
 Conjugis ut magicis sanos avertere sacris
 Experiar sensus. nihil hinc nisi carmina desunt.
 Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Da-
 phnin.
 Carmina vel coelo possunt deducere lunam:
 Carminibus Circe socios mutavit Ulixi:
 Frigidus in pratis cantando rumpitur anguis.
 Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Da-
 phnin.
 Terna tibi haec primum triplici diversa colore
 Licia circumdo, terque haec altaria circum
 Effigiem duco. numero deus inpare gaudet.
 Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Da-
 phnin.
 Necte tribus nodis ternos, Amarylli, colores:
 Necte Amarylli, modo: et, Veneris, dic, vincula
 necto.

Ducite

Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnin.

79

Limus ut hic durefcit, et haec ut cera liquefcit

Uno eodemque igni; fic noftro Daphnis amore.

Sparge molam, et fragilis incende bitumine lauros.

Daphnis me malus urit : ego hanc in Daphnide

laurum.

Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnin.

Talis amor Daphnin, qualis, quum feffa juvencum

Per nemora atque altos quaerendo bucula lucos

Propter aquae rivom viridi procumbit in ulva

Perdita, nec ferae meminit decedere nofti :

Talis amor teneat, nec fit mihi cura mederi.

Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnin.

Has olim exuvias mihi perfidus ille reliquit,

Pignora cara fui : quae nunc ego limine in ipfo,

Terra, tibi mando. debent haec pignora Daphnin:

Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnin.

Has herbas, atque haec Ponto mihi lecta venena,

Ipfè dedit Moeris. nafcuntur plurima Ponto.

His ego faepe lupum fieri, et fe condere filvis

Moerin, faepe animas imis excire fepulcris,

Atque fatas alio vidi traducere miffis.

Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Daphnin.

Fer cineres, Amarylli, foras : rivoque fluenti,

D

Transque

Transque caput jace: ne respexeris. his ego Da-
 phnin 102

Adgrediar, nihil ille deos, nil carmina curat.
 Ducite ab urbe domum, mea carmina, ducite Da-
 phnin.

Adspice: conripuit tremulis altaria flammis
 Sponte sua, dum ferre moror, cinis ipse. bonum fit!
 Nescio quid certe est: et Hylax in limine latrat.
 Credimus? an, qui amant, ipsi sibi somnia fingunt?
 Parcite, ab urbe venit, jam parcite, carmina, Da-
 phnis.

ECLOGA IX. MOERIS.

LYCIDAS, MOERIS.

L. **Q**uo te, Moeri, pedes? an, quo via ducit,
 in urbem?

M. O Lycida, vivi pervenimus; advena nostri,
 Quod numquam veriti sumus, ut possessor agelli
 Diceret: Haec mea sunt; veteres migrate coloni.
 Nunc victi, tristes, quoniam Fors omnia versat,
 Hos illi (quod nec bene vertat) mittimus haedos.

L. Certe equidem audieram, qua se subducere colles
 Incipiunt, mollique jugum demittere clivo,
 Usque ad aquam, et veteres, jam fracta cacumina,
 fagos,

Omnia carminibus vestrum servasse Menalcan.

M. Audieras; et fama fuit. Sed carmina tantum
 Nostra valent, Lycida, tela inter Martia, quantum
 Chaonias

Chaonias dicunt, aquila veniente, columbas. 13

Quod nisi me quacumque novas incidere litis

Ante sinistra cava monuisset ab ilice cornix,

Nec tuus hic Moeris, nec viveret ipse Menalcas.

L. Heu! cadit in quemquam tantum scelus? heu,
tua nobis

Paene simul tecum solatia rapta, Menalca! (herbis

Quis caneret nymphas? quis humum florentibus

Spargeret? aut viridi fontis induceret umbra?

Vel quae sublegi tacitus tibi carmina nuper,

Quum te ad delicias ferres, Amaryllida, nostras?

Tityre, dum redeo, brevis est via, pasce capellas:

Et potum pastas age, Tityre; et inter agendum

Occursare capro, cornu ferit ille, caveto.

M. Immo haec, quae Varo nec dum perfecta cane-
bat.

Vare, tuum nomen (superet modo Mantua nobis,

Mantua vae miserae nimium vicina Cremonae!)

Cantantes sublime ferent ad sidera cycni.

L. Sic tua Cyrneas fugiant examina taxos:

Sic cytiso pastae distentent ubera vaccae.

Incipe, si quid habes. et me fecere poetam

Pierides: sunt et mihi carmina. me quoque dicunt

Vatem pastores: sed non ego credulus illis.

Nam neque adhuc Varo videor, nec dicere Cinna

Digna, sed argutos inter strepere anser olores.

M. Id quidem ago; ac tacitus, Lycida, mecum
ipse voluto,

Si valeam meminisse: neque est ignobile carmen.

Huc ades, ô Galatea. quis est nam ludus in undis?

Hic

Hic ver purpureum : varios hîc flumina circum 40
Fundit humus flores : hîc candida populus antro
Inminet, et lentae texunt umbracula vites.

Huc ades : infani feriant sine litora fluctus.

L. Quid, quae te pura solum sub nocte canentem
Audieram ? numeros memini, si verba tenerem.

M. Daphni, quid antiquos signorum suspicis ortus ?

Ecce Dionaei processit Caesaris astrum :

Astrum, quo segetes gauderent frugibus ; et quo
Duceret apricis in collibus uva colorem.

Infere, Daphni, piros : carpent tua poma nepotes.
Omnia fert aetas, animum quoque. saepe ego longos
Cantando puerum memini me condere soles.

Nunc oblita mihi tot carmina. vox quoque Moerin

Jam fugit ipsa : lupi Moerin videre priores.

Sed tamen ista fatis referet tibi saepe Menalcas.

L. Caussando nostros in longum ducis amores.

Et nunc omne tibi stratum filet aequor : et omnes,
(Adspice) ventosi ceciderunt murmuris aerae.

Hinc adeo media est nobis via : namque sepulcrum
Incipit adparere Bianoris. hîc, ubi densas

Agricolae stringunt frondes, hîc, Moeri, canamus :

Hîc haedos depone. tamen veniemus in urbem.

Aut, si, nox pluviam ne colligat ante, veremur,

Cantantes licet usque (minus via laedat) camus.

Cantantes ut eamus, ego hoc te fasce levabo.

M. Desine plura, puer : et, quod nunc instat,
agamus.

Carmina tum melius, quum venerit ipse, canemus.

ECLOGA X. GALLUS.

EXtremum hunc, Arethusa, mihi concede laborem.

Pauca meo Gallo, sed quae legat ipsa Lycoris,
Carmina sunt dicenda. neget quis carmina Gallo?

Sic tibi, quum fluctus subter labère Sicanos,
Doris amara suam non intermisceat undam.

Incipe. sollicitos Galli dicamus amores,

Dum tenera adtendent simae virgulta capellae.

Non canimus surdis : respondent omnia silvae.

Quae nemora, aut qui vos saltus habuere, puellae

Naiides, indigno quum Gallus amore periret?

Nam neque Parnasi vobis juga, nam neque Pindi

Ulla moram fecere, neque Aoniae Aganippae.

Illum etiam lauri, etiam flere myricae :

Pinifer illum etiam sola sub rupe jacentem

Maenalus, et gelidi fleverunt saxa Lycaei.

Stant et oves circum : nostri nec poenitet illas :

Nec te poeniteat pecoris, divine poeta :

Et formosus ovis ad flumina pavit Adonis.

Venit et upilio : tardi venere bubulci :

Uvidus hiberna venit de glande Menalcas.

Omnes, unde amor iste, rogant, tibi? venit Apollo :

Galle, quid infans? inquit. tua cura Lycoris

Perque nives alium, perque horrida castra secuta est.

Venit et agresti capitis Silvanus honore,

Florentis

Florentis ferulas et grandia lilia quaffans. 25
 Pan deus Arcadiae venit : quem vidimus ipfi
 Sanguineis ebuli baccis minioque rubentem.
 Ecquis erit modus ? inquit. amor non talia curat.
 Nec lacrimis crudelis amor, nec gramina rivis,
 Nec cytifo saturantur apes, nec fronde capellae.
 Tristis at ille : Tamen cantabitis, Arcades, inquit,
 Montibus haec vestris : soli cantare periti
 Arcades. ô mihi tum quam molliter ossa quiescant
 Vestra meos olim si fistula dicat amores !
 Atque utinam ex vobis unus, vestrique fuiffem
 Aut custos gregis, aut maturae vinitor uvae !
 Certe sive mihi Phyllis, sive esset Amyntas,
 Seu quicumque furor, (quid tum, si fuscus Amyntas ?
 Et nigrae violae sunt, et vaccinia nigra)
 Mecum inter salices lenta sub vite jaceret.
 Serta mihi Phyllis legeret, cantaret Amyntas.
 Hic gelidi fontes : hîc mollia prata, Lycori :
 Hic nemus : hîc ipso tecum consumerer aevo.
 Nunc insanus amor duri me Martis in armis,
 Tela inter media, atque adversos detinet hostis.
 Tu procul à patria (nec sit mihi credere) tantum
 Alpinas, ah dura, nives et frigora Rheni
 Me sine sola vides ! ah te ne frigora laedant !
 Ah tibi ne teneras glacies secet aspera plantas !
 Ibo, et Chalcidico quae sunt mihi condita versu
 Carmina, pastoris Siculi modulabor avena.
 Certum est in silvis, inter spelaea ferarum,
 Malle pati, tenerisque meos incidere amores
 Arboribus : crescent illae : crescetis amores.

Interea

Interea mixtis lustrabo Maenala nymphis : 55
 Aut acris venabor apros. non me ulla vetabunt
 Frigora Parthenios canibus circumdare faltus.
 Jam mihi per rupes videor lucoſque ſonantis
 Ire : libet Partho torquere Cydonia cornu
 Spicula; tanquam haec ſint noſtri medicina furoris,
 Aut deus ille malis hominum miteſcere diſcat.
 Jam neque Hamadryades rurfum, nec carmina nobis
 Ipſa placent: ipſae rurfum concedite ſilvae.
 Non illum noſtri poſſunt mutare labores :
 Nec ſi frigoribus mediis Hebrumque bibamus
 Sithoniaſque nivis hiemis ſubeamus aquoſae.
 Nec ſi, quum moriens alta liber aret in ulmo,
 Aethiopum verſemus ovis ſub ſidere Cancri.
 Omnia vincit Amor. et nos cedamus Amori.
 Haec ſat erit, divae, veſtrum ceciniffe poëtam,
 Dum fedet, et gracili ſiſcellam textit hibifco,
 Pierides. vos haec facietis maxima Gallo :
 Gallo, quojus amor tantum mihi creſcit in horas,
 Quantum vere novo viridis ſe ſubjicit alnus.
 Surgamus : ſolet eſſe gravis cantantibus umbra.
 Juniperi gravis umbra. nocent et frugibus umbrae.
 Ite domum ſaturae, venit Heſperus, ite capellae.

P. VIRGILII MARONIS BUCOLICON

LIBER EXPLICIT.

P. VIR.

P. VIRGILII MARONIS
G E O R G I C O N

LIBER PRIMUS.

AD C. CILNIUM MÆCENATEM.

Quid faciat laetas fegetes, quo fidere terram
Vertere, Maecenas, ulmisque adjungere vites
Conveniat: quae cura boum, qui cultus ha-
bendo

Sit pecori, apibus quanta experientia parcis,
Hinc canere incipiam. Vos, ô clarissima mundi
Lumina, labentem coelo quae ducitis annum,
Liber, et alma Ceres; vestro si munere tellus
Chaoniam pingui glandem mutavit arista,
Poculaque inventis Acheloïa miscuit uvis:
Et vos, agrestum praesentia numina, Fauni,
Ferte simul Faunisque pedem Dryadesque puellae:
Munera vestra cano. Tuque ô, cui prima frementem
Fudit equum magno tellus percussa tridenti,
Neptune; et cultor nemorum, cui pinguia Ceae
Ter centum nivei tondent dumeta juvenci:
Ipse nemus linquens patrium saltusque Lycaei,
Pan ovium custos, tua si tibi Maenala curae,
Adsis ô Tegae favens, oleaeque Minerva
Inventrix, unciq; puer monstrator aratri,
Et teneram ab radice ferens, Silvane, cupressum:
Dique

Dique deaeque omnes, studium quibus arva tueri,
 Quique novas alitis non ullo femine fruges : 22
 Quique fatis largum caelo demittitis imbrem.
 Tuque adeo, quem mox quae sint habitura deorum
 Concilia, incertum est ; urbisne invisere, Caesar,
 Terrarumque velis curam : et te maxumus orbis
 Auctorem frugum, tempestatumque potentem
 Adcipiat, cingens materna tempora-myrrto ;
 An deus inmensi venias maris, ac tua nautae
 Numina sola colant : tibi serviat ultima Thule :
 Teque sibi generum Tethys emat omnibus undis :
 Anne novum tardis fidus te mensibus addas,
 Qua locus Erigonen inter Chelaeque sequentis
 Panditur. ipse tibi jam brachia contrahit ardens
 Scorpios, et caeli iusta plus parte relinquit.
 Quidquid eris ; (nam te nec sperent Tartara regem,
 Nec tibi regnandi veniat tam dira cupido :
 Quamvis Elysios miretur Graecia campos,
 Nec repetita sequi curet Proserpina matrem)
 Da facilem cursum, atque audacibus adnue coeptis,
 Ignarosque viae mecum miseratus agrestis,
 Ingredere, et votis jam nunc adfuesce vocari.

Vere novo, gelidus canis quum montibus humor
 Liquitur, et zephyro putris se gleba resolvit ;
 Depresso incipiat jam tum mihi taurus aratro
 Ingemere, et fulco adtritrus splendescere vomer.
 Illa seges demum votis respondet avari
 Agricolae, bis quae solem, bis frigora sensit :
 Illius inmensae ruperunt horrea messes.
 Ac prius ignotum ferro quam scindimus aequor,

E

Ventos,

Ventos, et varium caeli praediscere morem 51
 Cura fit, ac patrios cultusque habitusque locorum,
 Et quid quaeque ferat regio, et quid quaeque recuset.
 Hic segetes, illic veniunt felicius uvae :
 Arborei foetus alibi, atque injussa virescunt
 Gramina. nonne vides, croceos ut Tmolos odores,
 India mittit ebur, molles sua tura Sabaei ?
 At Chalybes nudi ferrum, virosaque Pontos
 Castorea, Eliadum palmas Epiros equarum ?
 Continuo has leges, aeternaquē foedera certis
 Inposuit Natura locis : quo tempore primum
 Deucalion vacuum lapides jactavit in orbem :
 Unde homines nati, durum genus. Ergo age, terrae
 Pingue solum primis extemplo à mensibus anni
 Fortes invortant tauri, glebasque jacentis
 Pulverulenta coquat maturis solibus aestas.
 At si non fuerit tellus fecunda, sub ipsum
 Arcturum tenui fat erit suspendere fulco :
 Illic, officiant laetis ne frugibus herbae :
 Hic, sterilem exiguus ne deferat humor arenam.
 Alternis idem tonsas cessare novalis,
 Et segnem patiere situ durefcere campum.
 Aut ibi flava seres, mutato fidere, farra,
 Unde prius laetum filiqua quassante legumen,
 Aut tenuis foetus viciae, tristisque lupini
 Sustuleris fragilis calamos, silvamque sonantem.
 Urit enim lini campum seges, urit avenae :
 Urunt Lethaeo perfusa papavera somno.
 Sed tamen alternis facilis labor : arida tantum
 Ne saturare fimo pingui pudeat sola ; neve

Effoetos

Effoetos cinerem inmundum jactare per agros. 81
 Sic quoque mutatis requiescunt foetibus arva.
 Nec nulla interea est inaratae gratia terrae.
 Saepe etiam sterilis incendere profuit agros,
 Atque levem stipulam crepitantibus urere flammis :
 Sive inde occultas vires, et pabula terrae
 Pinguia concipiunt: sive illis omne per ignem
 Excoquitur vitium, atque exsudat inutilis humor :
 Seu pluris calor ille vias et caeca relaxat
 Spiramenta, novas veniat qua succus in herbas :
 Seu durat magis, et venas adstringit hiantis :
 Ne tenues pluviae, rapidive potentia solis
 Acrior, aut Boreae penetrabile frigus adurat.
 Multum adeo, rastris glebas qui frangit inertis,
 Vimineasque trahit crates, juvat arva : neque illum
 Flava Ceres alto nequidquam spectat Olympo ;
 Et qui, profcisso quae suscitatur aequore, terga
 Rursus in obliquom verso perrumpit aratro,
 Exercetque frequens tellurem, atque imperat arvis.
 Humida solstitia atque hiemes orate serenas,
 Agricolae. hiberno laetissima pulvere farra,
 Laetus ager. Nullo tantum se Mysia cultu
 Jactat, et ipsa suas mirantur Gargara messis.
 Quid dicam, jacto qui semine comminus arva
 Insequitur, cumulosque ruit male pinguis arenae?
 Deinde fatis fluvium inducit, rivosque sequentis ?
 Et, quum exustus ager morientibus aestuat herbis,
 Ecce supercilio clivosi tramitis undam
 Elicit. illa cadens raucum per levia murmur
 Saxa ciet, scatebrisque arentia temperat arva.

Quid,

Quid, qui, ne gravidis procumbat culmus ariflis,
 Luxuriam fegetum tenera depafcit in herba ; 102
 Quum primum fulcos aequant fata ? quique paludis
 Confectum humorem bibula deducit arena ?
 Praefertim incertis fi menfibus amnis abundans
 Exit, et obducto late tenet omnia limo ;
 Unde cavae tepido fudant humore lacunae.
 Nec tamen (haec quum fint hominumque boumque
 labores

Verfando terram experti) nihil improbus anfer,
 Strymoniaeque grues, et amaris intuba fibris,
 Officiunt, aut umbra nocet. Pater ipfe colendi
 Haud facilem effe viam voluit, primusque per artem
 Movit agros, curis acuens mortalia corda ;
 Nec torpere gravi paffus fua regna veterno.
 Ante Jovem nulli subigebant arva coloni :
 Nec fignare quidem, aut partiri limite, campum
 Fas erat. in medium quaerebant : ipfaque tellus
 Omnia liberius, nullo poſcente, ferebat.
 Ille malum virus ſerpentibus addidit atris,
 Praedarique lupos juſſit, pontumque moveri :
 Mellaque decuſſit foliis, ignemque removit,
 Et paſſim rivis currentia vina repreſſit :
 Ut varias uſus meditando extunderet artis
 Paullatim, et fulcis frumenti quaereret herbam :
 Ut filicis venis abſtruſum excuderet ignem.
 Tunc alnos primum fluvii ſenſere cavatas :
 Navita tum ſtellis numeros et nomina fecit,
 Pleiãdas, Hyãdas, claramque Lycaonis Arcton.
 Tum laqueis captare feras, et fallere viſco,
 Inventum

Inventum et magnos canibus circumdare saltus. 140
 Atque alius latum funda jam verberat amnem,
 Alta petens : pelagoque alius trahit humida lina.
 Tum ferri rigor, atque argutae lamina ferrae :
 (Nam primi cuneis scindebant fissile lignum)
 Tum variae venere artes. labor omnia vicit
 Inprobus, ac duris urguens in rebus egestas.
 Prima Ceres ferro mortalis vertere terram
 Instituit : quum jam glandes atque arbuta sacrae
 Deficerent silvae, et victum Dodona negaret.
 Mox et frumentis labor additus : ut mala culmos
 Effet robigo, segnisque horreret in arvis
 Carduus. intereunt segetes : subit aspera silva,
 Lappaeque tribulique ; interque nitentia culta
 Infelix lolium et steriles dominantur avenae.
 Quod nisi et adsiduis terram insectabere rastris,
 Et sonitu terrebis aves, et ruris opaci
 Falce premes umbras, votisque vocaveris imbrem :
 Heu, magnum alterius frustra spectabis acervom ;
 Concussaue famem in silvis solabere quercu.
 Dicendum, et quae sint duris agrestibus arma :
 Quis sine nec potuere seri, nec surgere messes.
 Vomis, et inflexi primum grave robur aratri,
 Tardaue Eleusinae matris volventia plaustra,
 Tribulaque, traheaeque, et iniquo pondere rastris :
 Virgea praeterea Celei vilisque supellex,
 Arbuteae crates, et mystica vannus Iacchi.
 Omnia quae multo ante memor provisa repones ;
 Si te digna manet divini gloria ruris.
 Continuo in silvis magna vi flexa domatur

In burim, et curvi formam accipit ulmus aratri. 170

Huic à stripe pedes temo protentus in octo,
Binae aures, duplici aptantur dentalia dorso.

Caeditur et tilia ante jugo levis, altaque fagus,
Stivaque, quae currus à tergo torqueat imos;
Et suspenſa focis explorat robora fumus.

Poſſum multa tibi veterum praecepta referre;

Ni refugis, tenuisque piget cognoscere curas,

Area cum primis ingenti aequanda cylindro,

Et vertenda manu, et creta solidanda tenaci:

Ne ſubeant herbae, neu pulvere victa fatiſcat;

Tum variae inludant peſtes. ſaepe exiguus mus

Sub terris poſuitque domos atque horrea fecit:

Aut oculis capti fodère cubilia talpae.

Inventuſque cavis buſo, et quae plurima terrae

Monſtra ferunt. Populat ingentem farris acervom

Curculio, atque inopi metuens formica ſeneſtae.

Contemplator item, quum ſe nux plurima ſilvis

Induet in florem, et ramos curvabit olentis:

Si ſuperant foetus, pariter frumenta ſequentur,

Magnaque cum magno veniet tritura calore.

At ſi luxurie foliorum exuberat umbra,

Nequidquam pinguis paleâ teret area culmos.

Semina vidi equidem multos medicare ferentes,

Et nitro prius et nigra perfundere amurca,

Grandior ut foetus ſiliquis fallacibus eſſet.

Et, quamvis igni exiguo properata maderent,

Vidi lecta diu, et multo ſpectata labore,

Degenerare tamen: ni vis humana quot annis

Maxuma

Maxima quaeque manu legeret. sic omnia fatis
 In pejus ruere, ac retro sublata referri. 200
 Non aliter, quam qui adverso vix flumine lembum
 Remigiis subigit; si brachia forte remisit,
 Atque illum in praeceptis prono rapit alveus amni.

Praeterea tam sunt Arcturi sidera nobis,
 Haedorumque dies servandi, et lucidus Anguis,
 Quam quibus in patriam ventosa per aequora vectis
 Pontus et ostriferi fauces tentantur Abydi.
 Libra die somnique pares ubi fecerit horas,
 Et medium luci atque umbris jam dividit orbem :
 Exercete, viri, tauros : ferite hordea campis,
 Usque sub extremum brumae intractabilis imbrem.
 Nec non et lini segetem, et Cereale papaver,
 Tempus humo tegere, et jamdudum incumbere
 rastris :

Dum sicca tellure licet, dum nubila pendent.
 Vere fabis fatio. tum te quoque, Medica, putres
 Adcipiunt fulci ; et milio venit annua cura :
 Candidus auratis aperit quum cornibus annum
 Taurus, et averso cedens Canis occidit astro.
 At si triticeam in messem robustaque farra
 Exercebis humum, solisque instabis aristis :
 Ante tibi Eoae Atlantides abscondantur,
 Gnosiaque ardentis decedat stella Coronae,
 Debita quam fulcis committas semina, quamque
 Invitae properes anni spem credere terrae.
 Multi ante occasum Majae coepere : sed illos
 Exspectata seges vanis elusit aristis.
 Si vero viciamque seres, vilemque faselum,

Nec

Nec Pelusiacae curam adspernabere lentis; 228
 Haud obscura cadens mittet tibi signa Bootes.
 Incipe, et ad medias sementem extende pruinas.
 Idcirco certis dimensum partibus orbem
 Per duodena regit mundi sol aureus astra.
 Quinque tenent caelum zonae: quarum una corusco
 Semper sole rubens, ac torrida semper ab igni:
 Quam circum extremae dextra laevaue trahuntur,
 Caerulea glacie concretae atque imbribus atris.
 Has inter mediamque duae mortalibus aegris
 Munere concessae divom. via secta per ambas,
 Obliquus qua se signorum verteret ordo.
 Mundus ut ad Scythiam Rhipaeasque arduus arcis
 Consurgit, premitur Libyae devexus in austros.
 Hic vertex nobis semper sublimis: at illum
 Sub pedibus Styx atra videt, Manesque profundi:
 Maxumus hic flexu sinuoso elabitur anguis
 Circum, perque duas in morem fluminis Arctos,
 Arctos Oceani metuentis aequore tingui.
 Illic, ut perhibent, aut intempesta filet nox
 Semper, et obtenta densentur nocte tenebrae:
 Aut redit à nobis Aurora, diemque reducit:
 Nosque ubi primus equis Oriens adflavit anhelis,
 Illic fera rubens adcondit lumina Vesper.
 Hinc tempestates dubio praediscere caelo
 Possumus; hinc messisque diem, tempusque ferendi;
 Et quando infidum remis impellere marmor
 Conveniat: quando armatas deducere classis,
 Aut tempestivam silvis evertere pinum.
 Nec frustra signorum obitus speculamur et ortus,
 Temporibusque

Temporibusque parem diversis quatuor annum. 258
 Frigidus agricolam siquando continet imber,
 Multa, forent quae mox caelo properanda sereno,
 Maturare datur. durum procudit arator
 Vomeris obtusi dentem : cavat arbore lintres :
 Aut pecori signum, aut numeros inpressat acervis.
 Exacuunt alii vallos, furcasque bicornis,
 Atque Amerina parant lentae retinacula viti.
 Nunc facilis Rubia texatur fiscina virga :
 Nunc torrete igni fruges, nunc frangite saxo.
 Quippe etiam festis quaedam exercere diebus
 Fas et jura sinunt. rivos deducere nulla
 Relligio vetuit, segeti praetendere sepem,
 Insidias avibus moliri, incendere vepres,
 Balantumque gregem fluvio mersare salubri.
 Saepe oleo tardi costas agitator aselli,
 Vilibus aut onerat pomis ; lapidemque revertens
 Incusum, aut atrae massam picis urbe reportat.
 Ipsa dies alios alio dedit ordine Luna
 Felices operum. quintam fuge : pallidus Orcus,
 Eumenidesque fatae. tum partu terra nefando
 Coeumque Iapetumque creat, saevomque Typhoea,
 Et conjuratos caelum rescindere fratres.
 Ter sunt conati inponere Pelio Ossam
 Scilicet, atque Ossae frondosum involvere Olympum :
 Ter pater exstructos disjecit fulmine montis.
 Septima post decumam felix et ponere vitem,
 Et prensos domitare boves, et licia telae
 Addere. nona fugae melior, contraria furtis.
 Multa adeo melius gelida se nocte dedere,

Aut quum sole novo terras inrorat Eous. 288
 Nocte leves melius stipulae, nocte arida prata
 Tondentur : noctes lentus non deficit humor.
 Et quidam seros hiberni ad luminis ignes
 Pervigilat, ferroque faces inspicat acuto.
 Interea, longum cantu solata laborem,
 Arguto conjunx percurrit pectine telas :
 Aut dulcis musti Volcano decoquit humorem,
 Et foliis undam trepidi despumat aheni.
 At rubicunda Ceres medio succiditur aestu :
 Et medio tostas aestu terit area fruges.
 Nudus ara, fere nudus. hiems ignava colono.
 Frigoribus parto agricolae plerumque fruuntur,
 Mutuaque inter se laeti convivium curant.
 Invitat genialis hiems, curasque resolvit :
 Ceu pressae quum jam portum tetigere carinae,
 Pappibus et laeti nautae inposuere coronas.
 Sed tamen et quernas glandes tum stringere tem-
 pus,
 Et lauri baccas, oleamque, cruentaque myrta.
 Tum gruibus pedicas et retia ponere cervis,
 Auritosque sequi lepores : tum figere damas,
 Stuppea torquentem Balearis verbera fundae,
 Quum nix alta jacet, glaciem quum flumina tru-
 dunt.
 Quid tempestates autumnii et sidera dicam ?
 Atque ubi jam breviorque dies, et mollior aestas,
 Quae vigilanda viris ? vel quum ruit imbriferum ver ;
 Spicea jam campis quum messis inhorruit, et quum
 Frumenta in viridi stipula lactentia turgent ?
 Saepe

Saepe ego, quum flavis messorum induceret arvis
 Agricola, et fragili jam stringeret hordea culmo,
 Omnia ventorum concurrere proelia vidi: 318
 Quae gravidam late segetem ab radicibus imis
 Sublime expulsam eruerent: ita turbine nigro
 Ferret hiems culmumque levem stipulasque volantis.
 Saepe etiam inmensum caelo venit agmen aquarum,
 Et foedam glomerant tempestatem imbribus atris
 Conlectae ex alto nubes: ruit arduus aether,
 Et pluvia ingenti fata laeta boumque labores
 Diluit: implentur fossae, et cava flumina crescunt
 Cum sonitu, fervetque fretis spirantibus aequor.
 Ipse Pater, media nimborum in nocte, coruscâ
 Fulmina molitur dextra: quo maxuma motu
 Terra tremit: fugere ferae; et mortalia corda
 Per gentes humilis stravit pavor. ille flagranti
 Aut Atho, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo
 Dejicit: ingeminant austris, et densissimus imber
 Nunc nemora ingenti vento, nunc litora plangit.
 Hoc metuens, caeli mensis et sidera ferva,
 Frigida Saturni sese quo stella receptet:
 Quos ignis caeli Cyllenius erret in orbes.
 In primis venerare deos, atque annua magnae
 Sacra refer Cereri laetis operatus in herbis,
 Extremae sub casum hiemis, jam vere sereno:
 Tunc agni pingues, et tunc mollissima vina:
 Tunc somni dulces, densaeque in montibus umbrae.
 Cuncta tibi Cererem pubes agrestis adoret.
 Quoi tu lacte favos, et miti dilue Baccho:
 Terque novas circum felix eat hostia fruges;

Omnis

Omnis quam chorus, et socii comitentur ovantes ;
 Et Cererem clamore vocent in tecta : neque ante
 Falcem maturis quisquam supponat aristas, 348
 Quam Cereri tortâ redimitus tempora quercu
 Det motus inconpositos, et carmina dicat.
 Atque haec ut certis possimus discere signis,
 Aestusque, pluviasque, et agentis frigora ventos ;
 Ipse Pater statuit, quid menstrua Luna moneret :
 Quo signo caderent austri : quid saepe videntes
 Agricolae, propius stabulis armenta tenerent.
 Continuo ventis surgentibus, aut freta ponti
 Incipiunt agitata tumescere, et aridus altis
 Montibus audiri fragor ; aut resonantia longe
 Litora misceri, et nemorum increbrescere murmur.
 Jam sibi tum curvis male temperat unda carinis,
 Quum medio celeres revolant ex aequore mergi,
 Clamoremque ferunt ad litora : quumque marinae
 In sicco ludunt fulicae : notasque paludes
 Deserit, atque altam supra volat ardea nubem.
 Saepe etiam stellas, vento inpendente, videbis
 Praecipites caelo labi, noctisque per umbram
 Flammaram longos à tergo albescere tractus :
 Saepe levem paleam et frondes volitare caducas,
 Aut summa nantis in aqua concludere plumas.
 At Boreae de parte trucidis quum fulminat, et quum
 Eurique Zephyrique tonat domus ; omnia plenis
 Rura natant fossis, atque omnis navita ponto
 Humida vela legit. numquam prudentibus imber
 Obfuit. aut illum surgentem vallibus imis
 Aëriae fugère grues : aut bucula caelum

Suspiciens

Suspiciens patulis captavit naribus auras : 376
 Aut arguta lacus circumvolitavit hirundo :
 Et veterem in limo ranae cecinere querelam.
 Saepius et tectis penetralibus extulit ova
 Angustum formica terens iter : et bibit ingens
 Arcus : et è pastu decedens agmine magno
 Corvorum increpuit densis exercitus alis.
 Jam varias pelagi volucres, et quae Asia circum-
 Dulcibus in stagnis rimantur prata Caystri,
 Certatim largos humeris infundere rores ;
 Nunc caput objectare fretis, nunc currere in undas,
 Et studio incassum videas gestire lavandi.
 Tum cornix plena pluviam vocat improba voce,
 Et sola in sicca secum spatatur arena.
 Ne nocturna quidem carpentes pensa puellae
 Nescivere hiemem : testa quum ardente viderent
 Scintillare oleum, et putris concrefcere fungos.
 Nec minus eximbris soles et aperta serena
 Prospicere, et certis poteris cognoscere signis.
 Nam neque tum stellis acies obtusa videtur,
 Nec fratris radiis obnoxia furgere Luna ;
 Tenuia nec lanae per caelum vellera ferri.
 Non tepidum ad solem pennas in litore pandunt.
 Dilectae Thetidi Alcyones : non ore solutos
 Inmundi meminere suos jactare maniplos.
 At nebulae magis ima petunt, campoque recumbunt :
 Solis et occasum fervans de culmine summo
 Nequidquam feros exercet noctua cantus.
 Adparet liquido sublimis in aëre Nifus,
 Et pro purpureo poenas dat Scylla capillo.

Quaecumque

Quacumque illa levem fugiens fecat aethera pennis,
 Ecce inimicus, atrox, magno stridore per auras 407
 Insequitur Nifus : qua se fert Nifus ad auras,
 Illa levem fugiens raptim fecat aethera pennis.
 Tum liquidas corvi presso ter gutture voces
 Aut quater ingeminant : et saepe cubilibus altis,
 Nescio qua praeter solitum dulcedine laeti,
 Inter se foliis strepitant. juvat, imbribus actis,
 Progeniem parvam dulcisque revifere nidos.
 Haud equidem credo, quia sit divinitus illis
 Ingenium, aut rerum fato prudentia major.
 Verum ubi tempestas et caeli mobilis humor
 Mutavêre vias, et Juppiter uvidus austris
 Denset, erant quae rara modo, et, quae densa, ra-
 laxat :

Vertuntur species animorum, et pectora motus
 Nunc alios, alios, dum nubila ventus agebat,
 Concipiunt. hinc ille avium concentus in agris,
 Et laetae pecudes, et ovantes gutture corvi.
 Si vero solem ad rapidum lunasque sequentis
 Ordine respicies ; numquam te crastina fallat
 Hora, neque insidiis noctis capiere serenae.
 Luna revertentes quum primum conligit ignis,
 Si nigrum obscuro conprenderit aëra cornu,
 Maxumus agricolis pelagoque parabitur imber.
 At, si virgineum suffuderit ore ruborem,
 Ventus erit. vento semper rubet aurea Phoebe.
 Sin ortu quarto (namque is certissimus auctor)
 Pura, neque obtusis per caelum cornibus ibit ;
 Totus et ille dies, et qui nascentur ab illo

Exactum

Exactum ad mensem, pluvia ventisque carebunt :
 Votaque servati solvent in litore nautae 436
 Glaucō, et Panopeae, et Inoo Melicertae.
 Sol quoque et exoriens, et quum se condet in undas,
 Signa dabit. solem certissima signa sequuntur,
 Et quae mane refert, et quae furgentibus astris.
 Ille ubi nascentem maculis variaverit ortum
 Conditus in nubem, medioque refugerit orbe ;
 Suspecti tibi sint imbres : namque urguet ab alto
 Arboribusque fatisque Notus pecorique sinister.
 Aut ubi sub lucem densa inter nubila sese
 Divorsi rumpent radii, aut ubi pallida surget
 Tithoni croceum linquens Aurora cubile ;
 Heu, male tum mitis defendet pampinus uvas :
 Tam multa in tectis crepitans salit horrida grando.
 Hoc etiam, emenso quum jam decedet Olympo,
 Profuerit meminisse magis : nam saepe videmus
 Ipsius in vultu varios errare colores :
 Caeruleus pluviam denuntiat, igneus Euros.
 Sin maculae incipient rutilo inmiscerier igni ;
 Omnia tunc pariter vento nimbisque videbis
 Fervere. non illa quisquam me nocte per altum
 Ire, neque à terra moneat convellere funem.
 At si, quum referetque diem, condetque relatum,
 Lucidus orbis erit, frustra terreberè nimbis,
 Et claro filvas cernes Aquilone moveri.
 Denique, quid Vesper ferus vehat, unde serenas
 Ventus agat nubes, quid cogitet humidus Auster,
 Sol tibi signa dabit. Solem quis dicere falsum
 Audeat ? ille etiam caecos instare tumultus

Saepe

Saepe monet, fraudemque et operta tumescere bella.
 Ille etiam extincto miseratus Caesare Romam,
 Quum caput obscura nitidum ferrugine textit, 467
 Inpiaque aeternam timuerunt secula noctem.
 Tempore quamquam illo tellus quoque, et aequora
 ponti,

Obscaenique canes, importunaeque volucres
 Signa dabant. quoties Cyclopum effervere in agros,
 Vidimus undantem ruptis fornacibus Aetnam,
 Flammarumque globos, liquefactaque volvere faxa!
 Armorum sonitum toto Germania caelo
 Audiit: insolitis tremuerunt motibus Alpes.
 Vox quoque per lucos volgo exaudita silentis
 Ingens: et simulacra modis pallentia miris
 Vifa sub obscurum noctis; pecudesque locutae,
 Infandum! sistunt amnes, terraeque dehiscunt,
 Et moestum inlacrimat templis ebur, aeraque su-
 dant.

Proluit infano contorquens vortice silvas
 Fluviorum rex Eridanus, camposque per omnis
 Cum stabulis armenta tulit. nec tempore eodem
 Tristibus aut extis fibrae adparere minaces,
 Aut puteis manare cruor cessavit: et alte
 Per noctem resonare, lupis ululantibus, urbes.
 Non alias caelo ceciderunt plura sereno
 Fulgura: nec diri toties arsere cometae.
 Ergo inter sese paribus concurrere telis
 Romanas acies iterum videre Philippi:
 Nec fuit indignum superis, bis sanguine nostro
 Emathiam, et latos Haemi pinguescere campos.
 Scilicet

Scilicet et tempus veniet, quum finibus illis 493

Agricola, incurvo terram molitus aratro,

Exesa inveniet scabra robigine pila ;

Aut gravibus rastris galeas pulsabit inanis,

Grandiaque effossis mirabitur ossa sepulcris.

Dî patrii, Indigetes, et Romule, Vestaque mater

Quae Tuscum Tiberim, et Romana Palatia fervas,

Hunc saltem everso juvenem succurrere seclo

Ne prohibete. fatis jam pridem sanguine nostro

Laomedontaeae luimus perjuria Trojae.

Jam pridem nobis caeli te regia, Caesar,

Invidet, atque hominum queritur curare triumphos.

Quippe ubi fas versum atque nefas : tot bella per orbem :

Tam multae scelerum facies : non ullus aratro

Dignus honos. squalent abductis arva colonis,

Et curvae rigidum falces conflantur in enses.

Hinc movet Euphrates, illinc Germania bellum :

Vicinae ruptis inter se legibus urbes

Arma ferunt. saevit toto Mars inpius orbe.

Ut, quum carceribus sese effudere quadrigae,

Addunt se in spatia, et frustra retinacula tendens

Fertur equis auriga, neque audit currus habenas.

GEORGICON LIB. II.

HAstenus arborum cultus, et sidera caeli :
Nunc te, Bacche, canam, nec non silvestria
tecum

Virgulta, et prolem tarde crescentis olivae.
Huc, Pater ô Lenaeae, (tuis hîc omnia plena
Muneribus : tibi pampineo gravidus autumnus
Floret ager ; spumat plenis vindemia labris)
Huc, Pater ô Lenaeae, veni ; nudataque musto
Tingue novo mecum dereptis crura cothurnis.

Principio arboribus varia est natura creandis :
Namque aliae, nullis hominum cogentibus, ipsae
Sponte sua veniunt, camposque et flumina late
Curva tenent : ut molle faler, lentaeque genestae,
Populus, et glauca canentia fronde salicta.
Pars autem posito surgunt de semine : ut altae
Castaneae, nemorumque Jovi quae maxima frondet
Aesculus, atque habitae Grajis oracula quercus.
Pullulat ab radice aliis densissima silva :
Ut cerasis, ulmisque : etiam Parnasia laurus
Parva sub ingenti matris se subjicit umbra.
Hos Natura modos primum dedit : his genus omne
Silvarum, fruticumque viret, nemorumque sacrorum.
Sunt alii, quos ipse viâ sibi repperit usus.
Hic plantas tenero abscindens de corpore matrum
Deposuit fulcis : hic stirpes obruit arvo,
Quadrifidasque sudas, et acuto robore vallos :
Silvarumque aliae pressos propaginis arcus

Expectant,

Exspectant, et viva suâ plantaria terra. 27
 Nil radicis egent aliae : summumque putator
 Haud dubitat terrae referens mandare cacumen.
 Quin et caudicibus sectis (mirabile dictu)
 Truditur è sicco radix oleagina ligno.
 Et faepe alterius ramos inpune videmus
 Vertere in alterius ; mutatamque infita mala
 Ferre pirum, et prunis lapidosa rubescere corna.
 Quare agite ô, proprios generatim discite cultus,
 Agricolae, fructusque feros mollite colendo :
 Neu segnes jaceant terrae. Juvat Ismara Baccho
 Conferere, atque olea magnum vestire Taburnum.
 Tuque ades, inceptumque una decurre laborem,
 O decus, ô famae merito pars maxuma nostrae,
 Maecenas, pelagoque volans da vela patenti.
 Non ego cuncta meis amplecti versibus opto :
 Non, mihi si linguae centum sint, oraque centum,
 Ferrea vox. ades, et primi lege litoris oram.
 In manibus terrae. non hîc te carmine ficto,
 Atque per ambages et longa exorsa tenebo.
 Sponte sua quae se tollunt in luminis auras,
 Infecunda quidem, sed laeta et fortia surgunt.
 Quippe solo natura subest. tamen haec quoque si quis
 Inferat, aut scrobibus mandet mutata subactis,
 Exuerint silvestrem animum : cultuque frequenti
 In quascumque voces artis, haud tarda sequentur.
 Nec non et sterilis, quae stirpibus exit ab imis,
 Hoc faciet, vacuos si sit digesta per agros :
 Nunc altae frondes, et rami matris opacant,
 Crescentique adimunt foetus, uruntque ferentem.
 Jam, quae feminibus jactis se sustulit, arbos

Tarda

Tarda venit, feris factura nepotibus umbram : 58
 Pomaque degenerant succos oblita priores :
 Et turpis avibus praedam fert uva racemos.
 Scilicet omnibus est labor inpendendus ; et omnes
 Cogendae in fulcum, ac multa mercede domandae.
 Sed truncis oleae melius, propagine vites,
 Respondent, solido Paphiae de robore myrtus.
 Plantis et durae coruli nascuntur, et ingens
 Fraxinus, Herculeaeque arbos umbrosa coronae,
 Chaoniique Patris glandes : etiam ardua palma
 Nascitur, et casus abies visura marinos.
 Inferitur vero et foetu nucis arbutus horrida ;
 Et steriles platani malos gessere valentis :
 Castaneae fagus, ornusque incanuit albo
 Flore piri ; glandemque fues fregère sub ulmis.
 Nec modus inferere atque oculos inponere simplex.
 Nam qua se medio trudunt de cortice gemmae,
 Et tenuis rumpunt tunicas, angustus in ipso
 Fit nodo sinus : huc aliena ex arbore germen
 Includunt, udoque docent inolescere libro.
 Aut rursus enodes trunci refecantur, et alte
 Finditur in solidum cuneis via : deinde feraces
 Plantae inmittuntur : nec longum tempus, et ingens
 Exiit ad caelum ramis felicibus arbos :
 Miraturque novas frondis, et non sua poma.
 Praeterea genus haud unum, nec fortibus ulmis,
 Nec salici, lotoque, neque Idaeis cyparissis.
 Nec pingues unam in faciem nascuntur olivae,
 Orchades, et radii, et amarâ pausia baccâ,
 Pomaque, et Alcinoi silvae : nec furculus idem
Crustumis,

Crustumis, Syriisque piris, gravibusque volemis.
 Non eadem arboribus pendet vindemia nostris, 89
 Quam Methymnaeo carpit de palmite Lesbos.
 Sunt Thasiae vites, sunt et Mareotides albae :
 Pinguibus haec terris habiles, levioribus illae.
 Et passio Pfythia utilior, tenuisque Lageos,
 Tentatura pedes olim, vincituraque linguam,
 Purpureae, preciaeque. et quo te carmine dicam,
 Rhaetica ? nec cellis ideo contende Falernis.
 Sunt etiam Ammineae vites, firmissima vina :
 Tmolius adfurgit quibus, et rex ipse Phanaeus,
 Argitisque minor : cui non certaverit ulla,
 Aut tantum fluere, aut totidem durare per annos.
 Non ego te, Dīs et mensis adcepta secundis,
 Transferim, Rhodia, et tumidis, bumaste, racemis.
 Sed neque quam multae species, nec nomina quae
 sint,

Est numerus ; neque enim numero comprehendere refert :
 Quem qui scire velit, Libyci velit aequoris idem
 Discere quam multae Zephyro turbentur arenae :
 Aut, ubi navigiis violentior incidit Eurus,
 Nosse, quot Ionii veniant ad litora fluctus.

Nec vero terrae ferre omnes omnia possunt.
 Fluminibus salices, crassisque paludibus alni
 Nascentur : steriles saxosis montibus orni :
 Litora myrtetis laetissima : denique apertos
 Bacchus amat collis, Aquilonem et frigora taxi.
 Adspice et extremis domitum cultoribus orbem,
 Eoasque domos Arabum, pictosque Gelonos.
 Divisae arboribus patriae. sola India nigrum

Fert

Fert ebum : folis est turea virga Sabaeis. 117
 Quid tibi odorato referam sudantia ligno
 Balsamaque, et baccas semper frondentis acanthi ?
 Quid nemora Aethiopum molli canentia lana ?
 Velleraque ut foliis depectunt tenuia Seres ?
 Aut quos Oceano propior gerit India lucos,
 Extremi sinus orbis ? ubi aëra vincere summum
 Arboris haud ullae jactu potuere sagittae.
 Et gens illa quidem sumtis non tarda pharetris.
 Media fert tristis succos, tardumque saporem
 Felicis mali ; quo non praesentius ullum,
 Pocula si quando faevae infecere novercae,
 Miscueruntque herbas et non innoxia verba,
 Auxilium venit, ac membris agit atra venena.
 Ipsa ingens arbos, faciemque simillima lauro ;
 Et, si non alium late jactaret odorem,
 Laurus erat. folia haud ullis labentia ventis :
 Flos ad prima tenax. animas et olentia Medi.
 Ora sovent illo, et senibus medicantur anhelis.
 Sed neque Medorum silvae, ditissima terra,
 Nec pulcher Ganges, atque auro turbidus Hermus,
 Laudibus Italiae certent : non Bactra, neque Indi,
 Totaque turiferis Panchaia pinguis arenis.
 Haec loca non tauri spirantes naribus ignem
 Invertère, fatis inmanis dentibus hydri ;
 Nec galeis, densisque virum seges horruit hastis :
 Sed gravidæ fruges, et Bacchi Massicus humor
 Inplevere : tenent oleae armentaue laeta.
 Hinc bellator equus campo sese arduus infert :
 Hinc albi, Clitumne, greges, et maxuma taurus
 Victima,

Victima, saepe tuo perfusi flumine sacro, 147

Romanos ad templa deum duxere triumphos.

Hic ver adfiduum, atque alienis mensibus aestas :

Bis gravidae pecudes, bis pomis utilis arbos.

At rabidae tigres absunt, et saeva leonum

Semina ; nec miseros fallunt aconita legentis ;

Nec rapit inmensos orbis per humum, neque tanto

Squameus in spiram tractu se conligit anguis.

Adde tot egregias urbis, operumque laborem,

Tot congesta manu praeruptis oppida faxis :

Fluminaque antiquos subterlabentia muros.

An mare, quod supra, memorem, quodque adluit
infra,

Anne lacus tantos ? te, Lari maxume, teque,

Fluctibus et fremitu adfurgens, Benace, marino ?

An memorem portus, Lucrinoque addita claustra :

Atque indignatum magnis stridoribus aequor,

Julia qua ponto longe sonat unda refluxo,

Tyrrhenusque fretis inmittitur aestus Avernis ?

Haec eadem argenti rivos, aerisque metalla

Ostendit venis, atque auro plurima fluxit.

Haec genus acre virum Marfos, pubemque Sabellam,

Adfuetumque malo Ligurem, Volscosque verutos

Extulit : haec Decios, Marios, magnosque Camillos,

Scipiadas duros bello : et te, maxume Caesar,

Qui nunc extremis Asiae jam victor in oris,

Inbellem avertis Romanis arcibus Indum.

Salve, magna parens frugum, Saturnia tellus ;

Magna virum : tibi res antiquae laudis et artis

Ingredior, sanctos ausus recrudere fontis,

Ascraeumque cano Romana per oppida carmen.

Nunc

Nunc locus arborum ingeniis : quae robora cuique,
 Quis color, et quae sit rebus natura ferendis. 181
 Difficiles primum terrae, collesque maligni,
 Tenuis ubi argilla, et dumosis calculus arvis,
 Palladia gaudent silva vivacis olivae.
 Indicio est, tractu surgens oleaster eodem
 Plurimus, et strati baccis silvestribus agri.
 At quae pinguis humus, dulcique uligine laeta,
 Quique frequens herbis et fertilis ubere campus,
 Qualem saepe cava montis convalle solemus
 Dispicere: huc summis liquuntur rupibus amnes,
 Felicemque trahunt limum: quique editus Austro,
 Et filicem curvis invisam pascit aratris:
 Hic tibi praevalidas olim multoque fluentis
 Sufficiet Baccho vitis: hic fertilis uvae,
 Hic laticis, qualem pateris libamus et auro,
 Inflavit quum pinguis ebur Tyrrenus ad aras,
 Lancibus et pandis fumantia reddimus exta.
 Sin armenta magis studium vitulosque tueri,
 Aut foetus ovium, aut urentis culta capellas:
 Saltus, et faturi petito longinqua Tarenti,
 Et qualem infelix amisit Mantua campum,
 Pascentem niveos herbofo flumine cycnos.
 Non liquidi gregibus fontes, non gramina deerunt.
 Et quantum longis carpent armenta diebus,
 Exigua tantum gelidus ros nocte reponet.
 Nigra fere, et presso pinguis sub vomere terra,
 Et cui putre solum, (namque hoc imitamur arando)
 Optuma frumentis. non ullo ex aequore cernes
Plura

Plura domum tardis decedere plaustra juuencis:
 Aut unde iratus silvam devexit arator, 207
 Et nemora evertit multos ignava per annos,
 Antiquasque domos avium cum stirpibus imis
 Eruit: illae altum nidis petiere relictis.
 At rudis enituit impulsio vomere campus.
 Nam jejuna quidem clivosi glareae ruris
 Vix humilis apibus casias roremque ministrat:
 Et tophus scaber, et nigris exesa chelydris
 Creta, negant alios aequae serpentibus agros
 Dulcem ferre cibum, et curvas praebere latebras.
 Quae tenuem exhalat nebulam, fumosque volucris;
 Et bibit humorem, et, quum vult, ex se ipsa re-
 mittit:

Quaeque suo semper viridi se gramine vestit,
 Nec scabie et falsa lacdit robigine ferrum,
 Illa tibi laetis intextet vitibus ulmos:
 Illa ferax oleo est: illam experiere colendo,
 Et facilem pecori, et patientem vomeris unci.
 Talem dives arat Capua, et vicina Vesuvo
 Ora jugo, et vacuis Clanius non aequus Acerris.
 Nunc, quo quamque modo possis cognoscere, di-
 cam.

Rara sit, an supra morem si densa, requiras;
 Altera frumentis quoniam favet, altera Baccho:
 Densa magis Cereri, rarissima quaeque Lyaeo:
 Ante locum capies oculos, alteque jubebis
 In solido puteum demitti, omnemque repones
 Rursus humum, et pedibus summas acquabis arenas.
 Si deerunt, rarum, pecorique et vitibus almis

Aptius uber erit. sin in sua posse negabunt 234
 Ire loca, et scrobibus superabit terra repletis,
 Spissus ager: glebas cunctantis crassaque terga
 Exspecta, et validis terram proscinde juvencis.
 Salsa autem tellus, et quae perhibetur amara,
 Frugibus infelix (ea nec mansuescit arando,
 Nec Baccho genus, aut pomis sua nomina servat)
 Tale dabit specimen. tu spisso vimine qualos,
 Colaue praelorum fumosis deripe testis.
 Huc ager ille malus, dulcesque à fontibus undae
 Ad plenum calcentur. aqua eluctabitur omnis
 Scilicet, et grandes ibunt per vimina guttae:
 At sapor indicium faciet manifestus, et ora
 Tristia tentantum sensu torquebit amaror.
 Pinguis item quae sit tellus, hoc denique pacto
 Discimus: haud umquam manibus jactata fatiscit,
 Sed picis in morem ad digitos lentescit habendo.
 Humida majores alit herbas, ipsaque justo
 Laetior. ah nimium ne sit mihi fertilis illa,
 Neu se praevalidam primis ostendat aristis!
 Quae gravis est, ipso tacitam se pondere prodit,
 Quaeque levis. promptum est oculis praediscere
 nigram,
 Et quis cui color. at sceleratum exquirere frigus
 Difficile est: piceae tantum, taxique nocentes
 Interdum, aut ederae pandunt vestigia nigrae.
 His animadversis, terram multo ante memento
 Excoquere, et magnos scrobibus concidere montis,
 Ante supinatas Aquiloni ostendere glebas,
 Quam laetum infodias vitis genus. optima putri
 Arva

Arva solo: id venti curant, gelidæque pruinae,
Et labefacta movens robustus jugera fossor. 264

At, si quos haud ulla viros vigilantia fugit,
Ante locum similem exquirunt, ubi prima paretur
Arboribus seges, et quæ mox digesta feratur:

Mutatam ignorent subito ne femina matrem.

Quin etiam caeli regionem in cortice signant:

Ut, quo quæque modo steterit, qua parte calores
Austrinos tulerit, quæ terga obverterit axi,
Restituant. adeo in teneris consuescere multum est.

Collibus, an plano melius sit ponere vitem,

Quaere prius. si pinguis agros metabere campi,
Densa fere: in denso non segnior ubere Bacchus.

Sin, tumulis adclive solum collisque supinos,

Indulge ordinibus: nec fecius omnis in unguem
Arboribus positis secto via limite quadret.

Ut saepe ingenti bello quum longa cohortis
Explicuit legio, et campo stetit agmen aperto,

Directæque acies, ac late fluctuat omnis

Aere renidenti tellus, nec dum horrida miscent

Proelia, sed dubius mediis Mars errat in armis.

Omnia sint paribus numeris dimensa viarum:

Non animum modo uti pascat prospectus inanè:

Sed quia non aliter vires dabit omnibus aequas

Terra, neque in vacuum poterunt se extendere rami.

Forsthan et scrobibus quæ sint fastigia quaeras.

Ausim vel tenui vitem committere sulcò.

Altior ac terræ penitus desigitur arbos,

Aesculus in primis: quæ quantum vertice ad auras

Aetherias, tantum radice in Tartara tendit.

Ergo

Ergo non hiemes illam, non flabra, neque imbres
 Convellunt: inmotam manet, multosque nepotes,
 Multa virum volvens durando secula vincit. 295
 Tum fortis late ramos et brachia tendens
 Huc illuc, media ipsa ingentem sustinet umbram.
 Neve tibi ad solem vergant vineta cadentem:
 Neve inter vites corulum fere: neve flagella
 Summa pete, aut summa defringe ex arbore plan-
 tas:

(Tantus amor terrae) neu ferro laede retuso
 Semina: neve oleae silvestris infere truncos.
 Nam saepe incautis pastoribus excidit ignis,
 Qui, furtim pingui primum sub cortice tectus,
 Robora comprehendit, frondesque elapsus in altas
 Ingentem caelo sonitum dedit: inde secutus
 Per ramos victor, perque alta cacumina regnat,
 Et totum involvit flammis nemus, et ruit atram.
 Ad caelum picea crassus caligine nubem:
 Praefertim si tempestas à vertice silvis
 Incubait, glomeratque ferens incendia ventus.
 Hoc ubi; non a stirpe valent, caesaeque reverti
 Possunt, atque ima similes revirescere terra:
 Infelix superat foliis oleaster amaris.
 Nec tibi tam prudens quisquam persuadeat auctor,
 Tellurem Borea rigidam spirante moveri.
 Rura gelu tum claudit hiems: nec femine jacto
 Concretam patitur radicem adfigere terrae.
 Optima vinetis fatio, quum vere rubenti
 Candida venit avis, longis invisâ colubris:
 Prima vel autumnî sub frigora, quum rapidus Sæl
 Nondum

Nondum hiemem contingit equis. jam praeterit aestas.
 Ver adeo frondi nemorum, ver utile filvis: 323
 Vere tument terrae, et genitalia semina poscunt.
 Tum pater omnipotens fecundis imbribus Aether
 Conjugis in gremium laetae descendit, et omnis
 Magnus alit, magno conmixtus corpore, foetus.
 Avia tum resonant avibus virgulta canoris,
 Et Venerem certis repetunt armenta diebus:
 Parturit almus ager, Zephyrique tepentibus auris.
 Laxant arva finus. superat tener omnibus humor;
 Inque novos soles audent se germina tuto
 Credere: nec metuit surgentis pampinus Austros,
 Aut ætum caelo magnis Aquilonibus imbrem:
 Sed trudit gemmas, et frondis explicat omnis.
 Non alios prima crescentis origine mundi
 Inluxisse dies, aliumve habuisse tenorem
 Crediderim. ver illud erat: ver magnus agebat
 Orbis, et hibernis parcebant flatibus Enri:
 Quum primae lucem pecudes hausère, virûmque
 Ferrea progenies duris caput extulit arvis,
 Inmissæque ferae filvis, et sidera caelo.
 Nec res hunc tenerae possent perferre laborem,
 Si non tanta quies iret frigusque caloremque
 Inter, et exciperet caeli indulgentia terras.

Quod superest, quaecumque premes virgulta per
 agros,

Sparge fimo pingui, et multa memor occule terra:
 Aut lapidem bibulum, aut squalentis infode conchas:
 Inter enim labentur aquae, tenuisque subibit
 Halitus, atque animos tollent fata. jamque reperti,
 Qui

Qui saxo super, atque ingentis pondere testae 351
 Urguerent: hoc effusos munimen ad imbris:
 Hoc, ubi hiulca fiti findit Canis aestifer arva.
 Seminibus positis, supereft deducere terram
 Saepius ad capita, et duros jactare bidentis:
 Aut presso exercere solum sub vomere, et ipsa
 Flectere luctantis inter vineta juvencos.
 Tum levis calamos, et rasae hastilia virgae,
 Fraxineasque aptare fudes, furcasque valentis:
 Viribus eniti quarum, et contemnere ventos
 Adfuescant, summasque sequi tabulata per ulmos.
 Ac, dum prima novis adolescit frondibus aetas,
 Parcendum teneris; et dum se laetus ad auras
 Palmes agit, laxis per purum inmissus habenis,
 Ipsa acie nondum falcis tentanda, sed uncis
 Carpendae manibus frondes, interque legendae.
 Inde ubi jam validis amplexae stirpibus ulmos
 Exierint, tum stringe comas, tum brachia tonde:
 Ante reformidant ferrum. tum denique dura
 Exerce imperia, et ramos conpescce fluentis.
 Texendae sepes etiam, et pecus omne tenendum:
 Praecipue dum frons tenera imprudensque laborum:
 Cui, super indignas hiemes solemque potentem,
 Silvestres uri adsidue capreaeque sequaces
 Inludunt: pascuntur oves avidaeque juvencae.
 Frigora nec tantum cana concreta pruina,
 Aut gravis incumbens scopulis arentibus aestas,
 Quantum illi nocuere greges, durique venenum
 Dentis, et admorso signata in stirpe cicatrix.
 Non aliam ob culpam Baccho caper omnibus aris
Caeditur,

Caeditur, et veteres ineunt proscenia ludi : 381

Praemiaque ingeniis pagos et compita circum

Theſidae poſuere : atque inter pocula laeti

Mollibus in pratis unctos ſaluere per utres.

Nec non Auſonii, Troja gens miſſa, coloni

Verſibus incomtis ludunt, riſuque ſoluto ;

Oraque corticibus ſumunt horrenda cavatis :

Et te, Bacche, vocant per carmina laeta, tibiſque

Oſcilla ex alta ſuſpendunt mollia pinu.

Hinc omnis largo pubeſcit vinea foetu :

Conplentur vallesque cavae ſaltuſque profundi,

Et quocumque deus circum caput egit honeſtum.

Ergo rite ſuos Baccho dicemus honores

Carminibus patriis, lanceſque et liba feremus ;

Et ductus cornu ſtabit ſacer hircus ad aram,

Pinguiaque in veribus torrebimus exta colurnis.

Eſt etiam ille labor curandis vitibus alter ;

Cui numquam exhausti fatiſ eſt : namque omne

quot annis

Terque quaterque ſolum ſcindendum, glebaque verſis

Aeternum frangenda bidentibus : omne levandum

Fronde nemus. redit agricolis labor actus in orbem,

Atque in ſe ſua per veſtigia volvitur annus.

Ac jam olim ſeras poſuit quum vinea frondis,

Frigidus et ſilvis Aquilo decuſſit honorem ;

Jam tum acer curas venientem extendit in annum

Ruſticus, et curvo Saturni dente relictam

Perſequitur vitem adtondens, fingitque putando.

Primus humum fodito, primus devecta cremato

Sarmenta, et vallos primus ſub tecta referto :

Poſtremus

Postremus metito. Bis vitibus ingruit umbra : 410
 Bis fegetem densis obducunt sentibus herbae.
 Durus uterque labor. laudato ingentia rura :
 Exiguum colito. nec non etiam aspera rusci
 Vimina per silvam, et ripis fluvialis arundo
 Caeditur, incultique exercet cura salicis.
 Jam vinctae vites : jam falcem arbuta reponunt :
 Jam canit extremos effoetus vinitor antes.
 Sollicitanda tamen tellus, pulvisque movendus :
 Et jam maturis metuendus Juppiter uvis.
 Contra, non ulla est oleis cultura : neque illae
 Procurvam exspectant falcem rastrosque tenacis,
 Quum semel haeserunt arvis, aurasque tulerunt.
 Ipsa fatis tellus, quum dente recluditur unco,
 Sufficit humorem, et gravidas cum vomere fruges.
 Hoc pinguem et placitam Paci nutritor olivam.
 Poma quoque, ut primum truncos sensere valentis,
 Et vires habuere suas, ad sidera raptim
 Vi propria nituntur, opis haud indiga nostrae.
 Nec minus interea foetu nemus omne gravescit,
 Sanguineisque inculta rubent aviaria baccis.
 Tondentur cytisi, taedas silva alta ministrat,
 Pascunturque ignes nocturni, et lumina fundunt.
 Et dubitant homines ferre, atque inpendere curam ?
 Quid majora sequar ? salices, humilesque genestae,
 Aut illae pecori frondem, aut pastoribus umbras
 Sufficiunt : sepemque fatis, et pabula melli.
 Et juvat undantem baxo spectare Cytorum,
 Naryciaeque picis lucos : juvat arva videre,
 Non rastris, hominum non ulli obnoxia curae.

Ipsae Caucasio steriles in vertice silvae, 440
 Quas animosi Euri adsidue franguntque feruntque,
 Dant alios aliae foetus: dant utile lignum
 Navigiis pinus, domibus cedrumque cupressosque.
 Hinc radios trivêre rotis, hinc tympana plaustris
 Agricolae, et pandas ratibus posuere carinas.
 Viminibus salices fecundae, frondibus ulmi:
 At myrtus validis hastilibus, et bona bello
 Cornus: Ityraeos taxi torquentur in arcus.
 Nec tiliae leves aut torno rasile buxum
 Non formam adciunt, ferroque cavantur acuto.
 Nec non et torrentem undam levis innatat alnus,
 Missa Pado: nec non et apes examina condunt
 Corticibusque cavis vitiosaeque ilicis alveo.
 Quid memorandum aequè Baccheia dona tulerunt?
 Bacchus et ad culpam causas dedit. ille furentis
 Centauros leto domuit, Rhoetumque Pholumque,
 Et magno Hylaeum Lapithis cratere minantem.

O fortunatos nimium, sua si bona nôrint,
 Agricolas! quibus ipsa, procul discordibus armis,
 Fundit humo facilem victum justissima Tellus.
 Si non ingentem foribus domus alta superbis
 Mane salutantum totis vomit aedibus undam;
 Nec varios inhiant pulchra testudine postes,
 Inlusasque auro vestis, Ephyreiaque aera;
 Alba neque Assyrio fucatur lana veneno,
 Nec casia liquidi conrumpitur usus olivi:
 At secura quies, et nescia fallere vita,
 Dives opum variarum; at latis otia furdis,
 Speluncae, vivique lacus; at frigida Tempe,

Mugitusque boum, mollesque sub arbore somni
 Non absunt, illic saltus ac lustra ferarum, 471
 Et patiens operum, exiguoque adiueta iuventus,
 Sacra deum, sanctique patres : extrema per illos
 Iustitia excedens terris vestigia fecit.

Me vero primum dulces ante omnia Musae,
 Quarum sacra fero ingenti percussus amore,
 Adcipiant ; caelique vias et sidera monstrent :
 Defectus solis varios, lunaeque labores :
 Unde tremor terris : qua vi maria alta tumescant
 Objcibus ruptis, rursusque in se ipsa residant :
 Quid tantum Oceano properent se tingere soles
 Hiberni, vel quae tardis mora noctibus obstet.
 Sin, has ne possim Naturae adcedere partes,
 Frigidus obstiterit circum praecordia sanguis ;
 Rura mihi et rigui placeant in vallibus amnes ;
 Flumina amem silvasque inglorius. ô, ubi campi,
 Spercheosque, et virginibus bacchata Lacaenis
 Taygeta : ô, qui me gelidis in vallibus Haemi
 Siltat, et ingenti ramorum protegat umbra !
 Felix, qui potuit rerum cognoscere causas :
 Atque metus omnis et inexorabile fatum
 Subjecit pedibus, strepitumque Acherontis avari !
 Fortunatus et ille, deos qui novit agrestis,
 Panaque, Silvanumque senem, Nymphasque sorores !
 Illum non populi fascis, non purpura regum
 Flexit, et infidos agitans discordia fratres ;
 Aut conjurato descendens Dacus ab Histro :
 Non res Romanae, perituraque regna : neque ille
 Aut doluit miserans inopem, aut invidit habenti.

Quos rami fructus, quos ipsa volentia rura 500
 Sponte tulêre sua, carpsit : nec ferrea jura,
 Infanumque forum, aut populi tabularia vidit.
 Sollicitant alii remis freta caeca, ruuntque
 In ferrum, penetrant aulas, et limina regum :
 Hic petit excidiis urbem, miserosque penatis,
 Ut gemma bibat, et Sarrano indormiat ostro.
 Condit opes alius, defossoque incubat auro.
 Hic stupet adtonitus Rostris : hunc plausus hiantem
 Per cuneos (geminatus enim) plebisque patrumque
 Conripuit. gaudent perfusi sanguine fratrum,
 Exfilioque domos et dulcia limina mutant ;
 Atque alio patriam quaerunt sub sole jacentem.
 Agricola incurvo terram dimovit aratro :
 Hinc anni labor : hinc patriam parvosque penatis
 Sustinet ; hinc armenta boum, meritosque juvencos.
 Nec requies, quin aut pomis exuberet annus,
 Aut foetu pecorum, aut Cerealis mergite culmi :
 Proventuque oneret fulcos, atque horrea vincat.
 Venit hiems, teritur Sicyonia bacca trapetis :
 Glande sues laeti redeunt : dant arbuta silvae :
 Et varios ponit foetus autumnus, et alte
 Mitis in apricis coquitur vindemia faxis.
 Interea dulces pendent circum oscula gnati :
 Casta pudicitiam fervat domus : ubera vaccae
 Lactea demittunt : pinguesque in gramine lacto
 Inter se adversis luctantur cornibus haedi.
 Ipse dies agitat festos : fufusque per herbam,
 Ignis ubi in medio, et focii cratera coronant
 Te, libans, Lenaee, vocat : pecorisque magistris
 Velocis

Velocis jaculi certamina ponit in ulmo: 538
 Corporaque agresti nudant praedura palaestrae.
 Hanc olim veteres vitam coluere Sabini:
 Hanc Remus et frater: sic fortis Etruria crevit:
 Scilicet et rerum facta est pulcherrima Roma,
 Septemque una sibi muro circumdedit arces.
 Ante etiam sceptrum Dictaei regis, et ante
 Inpia quam caesis gens est epulata juvencis,
 Aureus hanc vitam in terris Saturnus agebat.
 Necdum etiam audierant infari classica, necdum
 Inpositos duris crepitare incudibus ensis.
 Sed nos inmensum spatiis confecimus aequor:
 Et jam tempus equum fumantia solvere colla.

GEORGICON LIB. III.

TE quoque, magna Pales, et te memorande
 canemus

Pastor ab Amphryso: vos, silvae amnesque Lycaei.
 Cetera, quae vacuas tenuissent carmine mentis,
 Omnia jam volgata. quis aut Eurysthea durum,
 Aut inlaudati nescit Busiridis aras?
 Quoi non dictus Hylas puer, et Latonia Delos?
 Hippodameque, humeroque Pelops insignis eburno,
 Acerequis? tentanda via est, qua me quoque possim
 Tollere humo, victorque virum volitare per ora.
 Primus ego in patriam mecum, modo vita superfit,
 Aonio rediens deducam vertice Musas:
 Primus Idumaeas referam tibi Mantua, palmas:
 Et viridi in campo templum de marmore ponam
 Propter

Propter aquam, tardis ingens ubi flexibus errat
 Mincius, et tenera praetexit arundine ripas. 15
 In medio mihi Caesar erit, templumque tenebit.
 Illi victor ego, et Tyrio conspectus in ostro
 Centum quadrijugos agitabo ad flumina currus.
 Cuncta mihi, Alpheum linquens lucosque Molorchi,
 Curfibus et crudo decernet Graecia caestu.
 Ipse caput tonsae foliis ornatus olivae,
 Dona feram. jam nunc sollempnis ducere pompas
 Ad delubra juvat, caesosque videre juvencos :
 Vel scaena ut versis discedat frontibus ; utque
 Purpurea intexti tollant aulaea Britanni.
 In foribus pugnam ex auro solidoque elephanto
 Gangaridum faciam, victorisque arma Quirini :
 Atque hinc undantem bello, magnumque fluentem
 Nilum, ac navali surgentis aere columnas.
 Addam urbis Asiae domitas, pulsumque Niphaten,
 Fidentemque fuga Parthum versisque sagittis,
 Et duo rapta manu diverso ex hoste tropaea,
 Bisque triumphatas utroque ab litore gentis.
 Stabunt et Parii lapides, spirantia signa,
 Assaraci proles, demissaeque ab Jove gentis
 Nomina, Troesque parens, et Trojae Cynthius auctor.
 Invidia infelix Furias amnemque severum
 Cocyti metuet, tortosque Ixionis anguis,
 Inmanemque rotam; et non exsuperabile saxum.
 Interea Dryadum silvas saltusque sequamur
 Intactos, tua, Maecenas, haud mollia iussa.
 Te sine nil altum mens inchoat. En age, segnis
 Rumpe moras : vocat ingenti clamore Cithaeron,
 Taygetique

Taygetique canes, domitrixque Epidaurus equorum :
 Et vox adfensu nemorum ingeminata remugit. 45
 Mox tamen ardentis adcingar dicere pugnas
 Caefaris, et nomen famâ tot ferre per annos,
 Tithoni prima quot abest ab origine Caefar.

Seu quis, Olympiacae miratus praemia palmae,
 Pascit equos; seu quis fortis ad aratra juvencos,
 Corpora praecipue matrum legat. Optuma torvae
 Forma bovis, cui turpe caput, cui plurima cervix,
 Et crurum tenuis à mento palearia pendent.

Tum longo nullus lateri modus : omnia magna :
 Pes etiam, et camuris hirtae sub cornibus aures.
 Nec mihi displiceat maculis insignis et albo,
 Aut juga detrectans ; interdumque aspera cornu,
 Et faciem tauro propior, quaeque ardua tota,
 Et gradiens ima verri vestigia cauda.

Aetas Lucinam, justosque pati hymenaeos
 Definit ante decem, post quatuor incipit annos :
 Cetera nec foeturae habilis, nec fortis aratris.
 Interea, superat gregibus dum laeta juvenas,
 Solve mares : mitte in Venerem pecuaria primus,
 Atque aliam ex alia generando suffice prolem.
 Optuma quaeque dies miseris mortalibus aevi
 Prima fugit. subeunt morbi, tristisque senectus ;
 Et labor, et durae rapit inclementia mortis.

Semper erunt, quarum mutari corpora malis :
 Semper enim refice : ac, ne post amissa requiras,
 Anteveni, et subolem armento fortire quot annis.

Nec non et pecori est idem dilectus equino.
 Tu modo, quos in spem statues submittere gentis,
 Praecipuum

Praecipuum jam inde à teneris inpende laborem.
 Continuo pecoris generosi pūllus in arvis 75
 Altius ingreditur, et mollia crura reponit,
 Primus et ire viam, et fluvios tentare minaces
 Audet, et ignoto sese committere ponti:
 Nec vanos horret strepitus. Illi ardua cervix
 Argutumque caput, brevis alvus, obesaque terga:
 Luxuriatque toris animosum pectus: honesti
 Spadices, glaucique; color deterrimus albis,
 Et gilvo. Tum, si qua sonum procul arma dedère,
 Stare loco nescit: micat auribus, ac tremit artus;
 Conlectumque premens volvit sub naribus ignem:
 Densa juba, et dextro jactata recumbit in armo.
 At duplex agitur per lumbos spina, cavatque
 Tellurem, et solido graviter sonat ungula cornu.
 Talis Amyclaei domitus Pollucis habenis
 Cyllarus, et, quorum Graji meminère poëtae,
 Martis equi bijuges, et magni currus Achilli.
 Talis et ipse jubam cervice effundit equina
 Conjugis adventu pernix Saturnus, et altum
 Pelion hinnitu fugiens inplevit acuto.
 Hunc quoque, ubi aut morbo gravis, aut jam se-
 gnior annis
 Deficit, abde domo; nec turpi ignosce senectae.
 Frigidus in Venerem senior, frustra que laborem
 Ingratum trahit: et, si quando ad proelia ventum est,
 Ut quondam in stipula magnus sine viribus ignis,
 Incaustum furit. Ergo animos aevomque notabis
 Praecipue: hinc alias artis, prolemque parentum,
 Et quis cuique dolor victo, quae gloria palmae.

Nonne vides, quum praecipiti certamine campum
 Conripuere, ruuntque effusi carcere currus, 104
 Quum spes adrectae juvenum, exultantiaque haurit
 Corda pavor pulsans : illi instant verbere torto,
 Et proni dant lora : volat vi fervidus axis.

Jamque humiles, jamque elati sublime videntur
 Aëra per vacuum ferri, atque adfurgere in auras.
 Nec mora, nec requies. at fulvae nimbus arenae
 Tollitur : humescunt spumis, flatuque sequentum.

Tantus amor laudum, tantae est victoria curae.
 Primus Erichthonius currus et quatuor ausus
 Jungere equos, rapidusque rotis insistere victor.
 Frena Pelethronii Lapithae, gyrosque dedere
 Inpositi dorso, atque equitem docuere sub armis
 Insultare solo, et gressus glomerare superbos.

Aequus uterque labor : aequae juvenemque magistri
 Exquirunt, calidumque animis et cursibus acrem.
 Quamvis saepe fuga versos ille egerit hostis,
 Et patriam Epirum referat, fortisque Mycenae;
 Neptuniquae ipsa deducat origine gentem.

His animadversis instant sub tempus, et omnis
 Inpendunt curas denso distendere pingui,
 Quem legere ducem, et pecori dixere maritum :
 Pubentesque secant herbas, fluviisque ministrant;
 Ferraque ; ne blando nequeat superesse labori ;
 Invalidique patrum referant jejunia gnati.

Ipsa autem macie tenuant armenta volentes.
 Atque, ubi concubitus primos jam nota voluptas
 Sollicitat, frondisque negant, et fontibus arcent :
 Saepe etiam cursu quatiunt, et sole fatigant,

Quum

Quum graviter tunsis gemit area frugibus, et quum
 Surgentem ad Zephyrum paleae jaçantur inanes.
 Hoc faciunt, nimio ne luxu obtusior usus 135
 Sit genitali arvo, et fulcos oblimet inertis :
 Sed rapiat sitiens Venerem, interiusque recondat.
 Rursus cura patrum cadere, et succedere matrum
 Incipit. Exactis gravidae quum mensibus errant,
 Non illas gravibus quisquam juga ducere plaustris,
 Non saltu superare viam sit passus, et acri
 Carpere prata fuga, fluviosque innare rapaces.
 Saltibus in vacuis pascant, et plena secundum
 Flumina : muscus ubi, et viridissima graminà ripa,
 Speluncaeque tegant, et faxea procubet umbra.
 Est lucos Silari circa ilicibusque virentem
 Plurimus Alburnum volitans, quoi nomen asilo
 Romanum est, oestrum Graji vertère vocantes ;
 Asper, acerba sonans : quo tota exterrita silvis
 Diffugiunt armenta ; furit mugitibus aether
 Concussus silvaeque et ficci ripa Tanagri.
 Hoc quondam monstro horribilis exercuit iras
 Inachiae Juno pestem meditata juvencae.
 Hunc quoque, nam mediis fervoribus acrior instat,
 Arcebis gravido pecori, armentaque pasces
 Sole recens orto, aut noctem ducentibus astris.
 Post partum cura in vitulos traducitur omnis :
 Continuoque notas et nomina gentis inurunt :
 Et quos aut pecori malint submittere habendo,
 Aut aris servare sacros, aut scindere terram,
 Et campum horrentem fractis invertere glebis.
 Cetera pascuntur viridis armenta per herbas.

Tu quos ad studium atque usum formabis agrestem,
 Jam vitulos hortare, viamque insiste domandi, 164
 Dum faciles animi juvenum, dum mobilis aetas.
 Ac primum laxos tenui de vimine circlos
 Cervici subnecte : dehinc, ubi libera colla
 Servitio adfuerint, ipsis è torquibus aptos
 Junge pares, et coge gradum conferre juvencos :
 Atque illis jam saepe rotae ducantur inanes
 Per terram, et summo vestigia pulvere signent.
 Post valido nitens sub pondere faginus axis
 Infrepat, et junctos temo trahat aereus orbis.
 Interea tibi indomitae non gramina tantum,
 Nec vefcas falicum frondes, ulvamque palustrem,
 Sed frumenta manu carpes fata : nec tibi foetae
 More patrum nivea inplebunt mulctraria vaccae,
 Sed tota in dulcis confument ubera gnatos.

Sin ad bella magis studium, turmasque feroces,
 Aut Alpheia rotis praelabi flumina Pisae,
 Et Jovis in luco currus agitare volantis ;
 Primus equi labor est, animos atque arma videre
 Bellantum, lituosque pati ; tractuque gementem
 Ferre rotam, et stabulo frenos audire sonantis.
 Tum magis atque magis blandis gaudere magistri
 Laudibus, et plausae sonitum cervicis amare.
 Atque haec jam primo depulsus ad ubere matris
 Audeat, inque vicem det mollibus ora capistris
 Invalidus, et jamque tremens, et jam incius aevi.
 At, tribus exactis, ubi quarta occèperit aestas,
 Carpere mox gyrum incipiat, gradibusque sonare
 Conpositis, sinuetque alterna volumina crurum ;
Sitque

Sitque laboranti similis: tum cursibus auras 193
 Tum vocet, ac per aperta volans, ceu liber habenis,
 Aequora, vix summa vestigia ponat arena:
 Qualis, Hyperboreis Aquilo quum densus ab oris
 Incubuit, Scythiaeque hiemis, atque arida differt
 Nubila: tum fegetes altae campique natantes
 Lenibus horrescunt flabris, summaeque sonorem
 Dant silvae, longique urgent ad litora fluctus.
 Ille volat, simul arva fuga, simul aequora verrens,
 Hic vel ad Elei metas, et maxima campi
 Sudabit spatia, et spumas aget ore cruentas:
 Belgica vel molli melius feret effeda collo.
 Tum demum crassa magnum farragine corpus
 Crescere jam domitis finito. namque ante domandum
 Ingentis tollent animos, prensisque negabunt
 Verbera lenta pati, et duris parere lupatis.

Sed non ulla magis vires industria firmat,
 Quam Venerem et caeci stimulos avertere amoris,
 Sive boum, sive est quoi gratior usus equorum.
 Atque ideo tauros procul atque in sola relegant
 Pascua, post montem obpositum, et trans flumina lata:
 Aut intus clausos satura ad praesepia servant.
 Carpit enim vires paullatim, uritque videndo
 Femina: nec nemorum patitur meminisse, nec herbae.
 Dulcibus illa quidem inlecebris et saepe superbos
 Cornibus inter se subigit decernere amantis.
 Pascitur in magna silva formosa juvenca:
 Illi alternantes multa vi proelia miscent
 Volneribus crebris: lavit ater corpora sanguis,
 Versaque in obnixos urgentur cornua vasto

Cum

Cum gemitu. reboant silvaeque et longus Olympus:
 Nec mos bellantis una stabulare: sed alter 224
 Victus abit, longeque ignotus exfulat oris;
 Multa gemens, ignominiam, plagasque superbi
 Victoris; tum, quos amisit inultus, amores;
 Et stabula adspectans regnis excessit avitis.
 Ergo omni cura vires exercet, et inter
 Dura jacet pernox instrato faxa cubili,
 Frondibus hirsutis et carice pastus acuta:
 Et tentat sese, atque irasci in cornua discit
 Arboris obnixus trunco: ventosque laceffit
 Ictibus, et sparsa ad pugnam proludit arena.
 Post, ubi conlectum robur, viresque resectae,
 Signa movet, praeceptisque oblitum fertur in hostem:
 Fluctus uti, medio coepit quum albescere ponto,
 Longius, ex altoque sinum trahit; utque volutus
 Ad terras, immane sonat per faxa, neque ipso
 Monte minor procumbit: at ima exaestuât unda
 Vorticibus, nigramque alte subjectat arenam.
 Omne adeo genus in terris hominumque ferarumque,
 Et genus aequoreum, pecudes, pictaeque volucres,
 In furias ignemque ruunt. Amor omnibus idem.
 Tempore non alio catulorum oblita leaena
 Saevior erravit campis: nec funera volgo
 Tam multa informes urfi stragemque dedere
 Per silvas. Tum saevus aper, tum pessima tigris.
 Heu, male tum Libyae solis erratur in agris.
 Nonne vides, ut tota tremor pertentet equorum
 Corpora, si tantum notas odor adtulit auras?
 Ac neque eos jam frena virum, neque verbera saeva,
 Non

Non scopuli, rupesque cavae, atque objecta retardant
 Flumina, conreptos undâ torquentia montis.
 Ipse ruit, dentisque Sabellicus exacuit fus, 255
 Et pede profubigit terram, fricat arbore costas
 Atque hinc atque illinc, humerosque ad volnera du-
 rat.

Quid juvenis, magnum cui versat in ossibus ignem
 Durus amor? nempe abruptis turbata procellis
 Nocte natat caecâ ferus freta: quem super ingens
 Porta tonat caeli, et scopulis inlisa reclamant
 Aequora; nec miseri possunt revocare parentes,
 Nec moritura super crudeli funere virgo.
 Quid lynces Bacchi variae, et genus acre luporum
 Atque canum? quid, quae inbelles dant proelia cer-
 vi?

Scilicet ante omnis furor est insignis equarum:
 Et mentem Venus ipsa dedit, quo tempore Glauci
 Potniades malis membra absumfere quadrigae.
 Illas ducit amor trans Gargara, transque sonantem
 Ascanium: superant montis, et flumina tranant.
 Continuoque avidis ubi subdita flamma medullis,
 Vere magis (quia vere calor redit ossibus) illae
 Ore omnes versae in Zephyrum stant rupibus altis,
 Exceptantque levis auras: et saepe sine ullis
 Conjugiis vento gravidae (mirabile dictu)
 Saxa per et scopulos et depressas convallis
 Diffugiunt; non, Eure, tuos, neque solis ad ortus;
 In Borean Caurumque, aut unde nigerrimus Auster
 Nascitur, et pluvio contritat frigore caelum.
 Hic demum, hippomanes vero quod nomine dicunt
 Pastores,

Pastores, lentum destillat ab inguine virus. 281
 Hippomanes, quod saepe malae legere novercae,
 Miscueruntque herbas et non innoxia verba.
 Sed fugit interea, fugit irreparabile tempus.
 Singula dum capti circumvectamur amore.

Hoc fatis armentis. Superat pars altera curae,
 Lanigeros agitare greges, hirtasque capellas.
 Hic labor : hinc laudem fortes sperate coloni.
 Nec sum animi dubius, verbis ea vincere magnum
 Quam sit, et angustis hunc addere rebus honorem.
 Sed me Parnasi deserta per ardua dulcis
 Raptat amor. Juvat ire jugis, qua nulla priorum
 Castaliam molli devertitur orbita clivo.

Nunc, veneranda Pales, magno nunc ore fo-
 nandum.

Incipiens stabulis edico in mollibus herbam
 Carpere ovis, dum mox frondosa reducitur aestas :
 Et multa duram stipula filicumque manipulis
 Sternere subter humum, glacies ne frigida laedat
 Molle pecus, scabiemque ferat, turpisque podagras.
 Post hinc digressus jubeo frondentia capris
 Arbuta sufficere, et fluvios praebere recentis ;
 Et stabula à ventis hiberno obponere soli
 Ad medium conversa diem : quum frigidus olim
 Jam cadit, extremoque inrorat Aquarius anno.
 Hae quoque non cura nobis levioire tuendae ;
 Nec minor usus erit : quamvis Milesia magno
 Vellera mutantur Tyrios incocta rubores.
 Densior hinc suboles : hinc largi copia lactis.
 Quam magis exhausto spumaverit ubere mulctra ;

Laeta

Laeta magis pressis manabunt flumina mammis.
 Nec minus interea barbas incanaque menta 311
 Cinyphii tondent hircis, faetasque comantis,
 Usum in castrorum, et miseris velamina nautis.
 Pascuntur vero silvas, et summa Lycaei,
 Horrentisque rubos, et amantis ardua dumos.
 Atque ipsae memores redeunt in tecta, suosque
 Ducunt, et gravido superant vix ubere limen.
 Ergo omni studio glaciem ventosque nivalis,
 Quo minor est illis curae mortalis egestas,
 Avertes: victumque feres, et virgea laetus
 Pabula; nec tota claudes foenilia bruma.
 At vero, Zephyris quum laeta vocantibus aestas
 In saltus utrumque gregem, atque in pascua, mittet,
 Luciferi primo cum sidere frigida rura
 Carpamus, dum mane novum, dum gramina canent,
 Et ros in tenera pecori gratissimus herba.
 Inde, ubi quarta sitim caeli conlegerit hora,
 Et cantu querulae rumpent arbuſta cicadae;
 Ad puteos, aut alta greges ad stagna jubeto
 Currentem ilignis potare canalibus undam:
 Aestibus at mediis umbrosam exquirere vallem,
 Sicubi magna Jovis antiquo robore quercus
 Ingentis tendat ramos: aut sicubi nigrum
 Ilicibus crebris sacra nemus ad cubet umbra.
 Tum tenuis dare rursus aquas, et pascere rursus
 Solis ad occasum. Quum frigidus aëra Vesper
 Temperat, et saltus reficit jam roscida Luna,
 Litoraque Alcyonen resonant, acalanthida dumi.
 Quid tibi pastores Libyae, quid pascua versu
Prosequar

Prosequar, et raris habitata mapalia tectis? 340
 Saepe diem noctemque, et totum ex ordine mensem
 Pascitur, itque pecus longa in deserta sine ullis
 Hospitiis: tantum campi jacet. Omnia secum
 Armentarius Afer agit, tectumque, Laremque,
 Armaque, Amyclaeumque canem, Cressamque pha-
 rettram.

Non secus ac patriis acer Romanus in armis
 Injusto sub fasce viam quom carpit, et hosti
 Ante expectatum positus stat in agmine castris.
 At non, qua Scythiae gentes, Maeotiaque unda,
 Turbidus ac torquens flaventis Hister arenas,
 Quaque redit medium Rhodope porrecta sub axem,
 Illic clausa tenent stabulis armenta; neque ullae
 Aut herbae campo adparent, aut arbore frondes:
 Sed jacet aggeribus niveis informis, et alto
 Terra gelu late, septemque adfurgit in ulnas.
 Semper hiems, semper spirantes frigora Cauri.
 Tum Sol pallentis haud umquam discutit umbras:
 Nec quom investus equis altum petit aethera: nec
 quom

Praecipitem Oceani rubro lavit aequore currum.
 Concresecunt subitae currenti in flumine crustae,
 Undaque jam tergo ferratos sustinet orbis,
 Puppibus illa prius patulis, nunc hospita plaustris.
 Aeraque diffiliunt volgo, vestesque rigescunt
 Indutae, caeduntque securibus humida vina,
 Et totae solidam in glaciem vertère lacunae,
 Stiriaque inpexis induruit horrida barbis.
 Interea toto non secius aëre ninguit:

Intereunt

Intereunt pecudes, stant circumfusa pruinis 368
 Corpora magna boum : confertoque agmine cervi
 Torpent mole nova, et summis vix cornibus exstant.
 Hos non inmissis canibus, non cassibus ullis,
 Puniceaeve agitant pavidos formidine pinnae :
 Sed frustra obpositum trudentes pectore montem
 Comminus obruncant ferro, graviterque rudentes
 Caedunt, et magno laeti clamore reportant.
 Ipsi in defossis specubus secura sub alta
 Otia agunt terra, congestaque robora, totasque
 Advolvère focis ulmos, ignique dedère.
 Hic noctem ludo ducunt, et pocula laeti
 Fermento atque acidis initantur vitea forbis.
 Talis Hyperboreo Septem subjecta trioni
 Gens effrena virum Rhipaeo tunditur Euro,
 Et pecudum fulvis velatur corpora faetis.

Si tibi lanitium curae ; primum aspera silva,
 Lappaeque tribulique absint : fuge pabula laeta :
 Continuoque greges villis lege mollibus albos.
 Illum autem, quamvis aries sit candidus ipse,
 Nigra subest udo tantum cui lingua palato,
 Rejice, ne maculis infuscet vellera pullis
 Nascentum : plenoque alium circumspice campo.
 Munere sic niveo lanae, si credere dignum est,
 Pan deus Arcadiae captam te, Luna, sefellit,
 In nemora alta vocans : nec tuadspernata vocantem.

At cui lactis amor cytisum, lotosque frequentis
 Ipse manu, falsasque serat praesepibus herbas.
 Hinc et amant fluvios magis, ac magis ubera tendunt,
 Et falis occultum referunt in lacte saporem.

Multi jam excretos prohibent à matribus haedos,
 Primaque ferratis praefigunt ora capistris. 399
 Quod surgente die mulsère horisque diurnis,
 Nocte premunt; quod jam tenebris et sole cadente,
 Sub lucem exportans calathis adit oppida pastor:
 Aut parco sale contingunt, hiemique reponunt.

Nec tibi cura canum fuerit postrema: sed una
 Velocis Spartaë catulos, acremque Molossum,
 Pasce sero pingui. Numquam custodibus illis
 Nocturnum stabulis furem, incurfusque luporum,
 Aut inpacatos à tergo horrebis Hiberos.
 Saepe etiam cursu timidos agitabis onagros,
 Et canibus leporem, canibus venabere damas.
 Saepe volutabris pulsos silvestribus apros
 Latratu turbabis agens, montisque per altos
 Ingenti clamore premes ad retia cervoni.
 Disce et odoratam stabulis adcondere cedrum,
 Galbaneoque agitare gravis nidore chelydros.
 Saepe sub inmotis praesepibus aut mala tactu
 Vipera delituit, caelumque exterrita fugit:
 Aut tecto adsuetus coluber succedere et umbrae,
 Pestis acerba boum, pecorique adspargere virus,
 Fovit humum. Cape saxa manu, cape robora, pastor,
 Tollentemque minas et sibila colla tumentem
 Dejice. jamque fuga timidum caput abdidit alte,
 Quum medii nexus, extremaeque agmina caudae
 Solvuntur, tardosque trahit sinus ultimus orbis.
 Est etiam ille malus Calabris in saltibus anguis,
 Squamea convolvens sublato pectore terga,

Atque

Atque notis longam' maculosus grandibus alvum :
 Qui dum amnes ulli rumpuntur fontibus, et dum 428
 Vere madent udo terrae, ac pluvialibus Austris,
 Stagna colit, ripisque habitans, hîc piscibus atram
 Inprobis ingluviem ranisque loquacibus explet.
 Postquam exusta palus, terraeque ardore dehiscunt,
 Exsilit in siccum, et flammantia lumina torquens
 Saevit agris, asperque siti atque exercitus aestu.
 Ne mihi tum mollis sub dio carpere somnos,
 Neu dorso nemoris libeat jacuisse per herbas :
 Quum positis novus exuviis nitidusque juventa
 Volvitur, aut catulos tectis aut ova relinquens,
 Arduus ad solem et linguis micat ore trifulcis.

Morborum quoque te causas et signa docebo.
 Turpis ovis tentat scabies, ubi frigidus imber
 Altius ad vivom perfedit, et horrida cano
 Bruma gelu: vel quum tonsis inlotus adhaesit
 Sudor, et hirsuti secuerunt corpora vepres.
 Dulcibus idcirco fluviis pecus omne magistri
 Perfundunt, udisque aries in gurgite villis
 Mersatur, missusque secundo defluit amni :
 Aut tonsum tristi contingunt corpus amurca,
 Et spumas miscent argenti, vivaque sulfura,
 Idaeasque pices, et pinguis unguine ceras,
 Scillamque, elleborosque gravis, nigrumque bitu-
 men.

Non tamen ulla magis praesens fortuna laborum est,
 Quam si quis ferro potuit rescindere summum
 Ulceris os. alitur vitium, vivitque tegendo :
 Dum medicas adhibere manus ad volnera pastor
 Abnegat,

Abnegat, aut meliora deos fedet omina poscens.
 Quin etiam, imæ dolor balantum labfus ad ossa
 Quum furit, atque artus depascitur arida febris, 458
 Profuit incensos aestus avertere, et inter
 Ima ferire pedis salientem sanguine venam :
 Bifaltæ quo more solent, acerque Gelonus,
 Quum fugit in Rhodopen, atque in deserta Getarum,
 Et lac concretum cum sanguine potat equino.
 Quam procul aut molli succedere saepius umbræ
 Videris, aut summas carpentem ignavius herbæ,
 Extremamque sequi, aut medio procumbere campo
 Pascentem, et ferae solam decedere nocti :
 Continuo culpam ferro conpescce, prius quam
 Dira per incautum serpent contagia volgus.
 Non tam creber agens hiemem ruit aequore turbo,
 Quam multæ pecudum pestes. nec singula morbi
 Corpora conripiunt ; sed tota aestiva repente,
 Spemque gregemque simul, cunctamque ab origine
 gentem.

Tum sciat, aërias Alpis, et Norica si quis
 Castella in tumulis, et Iapidis arva Timavi,
 Nunc quoque post tanto videat desertaque regna
 Pastorum, et longe saltus lateque vacantis.

Hic quondam morbo caeli miseranda coorta est
 Tempesta, totoque autumnu incanduit aestu,
 Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum :
 Conrupitque lacus : infecit pabula tabo.
 Nec via mortis erat simplex ; sed ubi ignea venis
 Omnibus acta fitis miseros adduxerat artus :
 Rursus abundabat fluidus liquor ; omniaque in se
 ossa

Ossa minutatim morbo conlapsa trahebat. 485
 Saepe in honore deum medio stans hostia ad aram,
 Lanae dum nivea circumdatur infula vitta,
 Inter cunctantis cecidit moribunda ministros.
 Aut si quam ferro maetaverat ante sacerdos,
 Inde neque inpositis ardent altaria fibris;
 Nec responsa potest consultus reddere vates:
 Ac vix suppositi tinguuntur sanguine cultri,
 Summaque jejuna fanie infuscatur arena.
 Hinc laetis vituli volgo moriuntur in herbis,
 Et dulcis animas plena ad praesepia reddunt.
 Hinc canibus blandis rabies venit, et quatit aegros
 Tuffis anhela sues, ac faucibus angit obes.
 Labitur infelix, studiorum atque inmemor herbae,
 Victor equus, fontisque avertitur, et pede terram
 Crebra ferit: demissae aures: incertus ibidem
 Sudor; et ille quidem morituris frigidus: aet
 Pellis, et ad tactum tractanti dura resistit.
 Haec ante exitium primis dant signa diebus.
 Sin in processu coepit crudescere morbus,
 Tum vero ardentes oculi, atque adtractus ab alto
 Spiritus, interdum gemitu gravis, imaque longo
 Iliis singultu tendunt: it naribus ater
 Sanguis, et obsessas fauces premit aspera lingua.
 Profuit inserto latices infundere cornu
 Lenaeos: ea visa salus morientibus una.
 Mox erat hoc ipsum exitio, furiisque refecti
 Ardebant, ipsique suos, jam morte sub aegra,
 (DI meliora piis, erroremque hostibus illum!)
 Discissos nudis laniabant dentibus artus.

Ecce

Ecce autem duro fumans sub vomcre taurus 515
 Concidit, et mixtum spumis vomit ore cruorem,
 Extremosque ciet gemitus. it tristis arator,
 Moerentem abjungens fraterna morte juvenum :
 Atque opere in medio defixa relinquit aratra.
 Non umbrae altorum nemorum, non mollia possunt
 Prata movere animum, non qui per saxa volutus
 Purior electro campum petit amnis : at ima
 Solvuntur latera, atque oculos stupor urguet inertis,
 Ad terramque fluit devexo pondere cervix.
 Quid labor, aut benefacta juvant ? quid vomere ter-
 ras

Invertisse gravis ? atqui non Massica Bacchi
 Munera, non illis epulae nocuere repostae :
 Frondibus et victu pascuntur simplicis herbae.
 Pocula sunt fontes liquidi, atque exercita cursu
 Flumina, nec somnos abruptit cura salubres.
 Tempore non alio dicunt regionibus illis
 Quaesitas ad sacra boves Junonis, et uris
 Inparibus ductos alta ad donaria currus.
 Ergo aegre rastris terram rimantur, et ipsis
 Unguibus infodiunt fruges, montisque per altos
 Contenta cervice trahunt stridentia plaustra.
 Non lupus insidias explorat ovilia circum,
 Nec gregibus nocturnus obambulat : acrior illum
 Cura domat : timidi damae cervique fugaces
 Nunc interque canes et circum tecta vagantur.
 Jam maris inmensi prolem, et genus omne natantum
 Litore in extremo, ceu naufraga corpora, fluctus
 Proluit : insolitae fugiunt in flumina phocae.

Interit

Interit et curvis frustra defensa latebris 544
 Vipera, et adtoniti squamis adstantibus hydri.
 Iphis est aër avibus non aequus, et illae
 Praecipites alta vitam sub nube relinquunt.
 Praeterea jam nec mutari pabula refert,
 Quaesitaeque nocent artes: cessère magistri
 Philyrides Chiron, Amythaoniusque Melampus.
 Saevit et in lucem Stygiis emissa tenebris
 Pallida Tisiphone, morbos agit ante metumque,
 Inque dies avidum surgens caput altius effert.
 Balatu pecorum et crebris mugitibus amnes,
 Arentesque sonant ripae, collesque supini.
 Jamque catervatim dat stragem, atque aggerat ipsis
 In stabulis turpi dilabsa cadavera tabo:
 Donec humo tegere, ac foveis abscondere discunt.
 Nam neque erat coriis usus: nec viscera quisquam
 Aut undis abolere potest, aut vincere flamma:
 Ne tondere quidem morbo illuvieque peresa
 Vellera, nec telas possunt adtingere putris.
 Verum etiam invisos si quis tentârat amictus;
 Ardentes papulae, atque inmundus olentia sudor
 Membra sequebatur. nec longo deinde moranti
 Tempore contactos facer artus ignis edebat.

G E O R G I C O N L I B. IV.

PROTINUS aërii mellis caelestia dona
 Exsequar. Hanc etiam, Maecenas, adspice
 partem.
 Admiranda tibi levium spectacula rerum,
 Magnanimosque

Magnanimosque duces, totiusque ordine gentis 5
 Mores, et studia, et populos, et proelia dicam.
 In tenui labor : at tenuis non gloria ; si quem
 Numina laeva sinunt, auditque vocatus Apollo.

Principio sedes apibus statioque petenda,
 Quo neque sit ventis aditus, (nam pabula venti
 Ferre domum prohibent) neque oves haedique pe-
 tulci

Floribus insultent, aut errans bucula campo
 Decutiat rorem, et surgentis adterat herbas.
 Absint et picti squalentia terga lacerti
 Pinguibus à stabulis, meropesque, aliaeque volucres ;
 Et manibus Procne pectus signata cruentis.
 Omnia nam late vastant, ipsasque volantis
 Ore ferunt dulcem nidis inmitibus escam.
 At liquidi fontes et stagna virentia musco
 Adsint, et tenuis, fugiens per gramina, rivus,
 Palmaque vestibulum aut ingens oleaster inumbret.
 Ut, quum prima novi ducent examina reges
 Vere suo, ludetque favis emissa Juventus,
 Vicina invitet decedere ripa calori ;
 Obviaque hospitiiis teneat frondentibus arbor.
 In medium, seu stabit iners, seu profluet humor,
 Transversas falices, et grandia conjice saxa :
 Pontibus ut crebris possint consistere, et alas
 Pandere ad aestivum solem ; si forte morantis
 Sparserit, aut praiceps Neptuno inmerferit Eurus.
 Haec circum casiae virides, et olentia late
 Serpulla, et graviter spirantis copia thymbrae
 Floreat, inriguumque bibant violaria fontem.

Ipsa autem, seu corticibus tibi futa cavatis, 33
 Seu lento fuerint alvearia vimine texta,
 Angustos habeant aditus. nam frigore mella
 Cogit hiems, eademque calor liquefacta remittit.
 Utraque vis apibus pariter metuenda : neque illae
 Nequidquam in tectis certatim tenuia cera
 Spiramenta linunt, fucosque et floribus oras
 Explent, conlectumque haec ipsa ad munera gluten,
 Et visco et Phrygiae servant pice lentius Idae.
 Saepe etiam effossis (si vera est fama) latebris
 Sub terra fovère larem, penitusque repertae
 Pumicibusque cavis, exesaeque arboris antro.
 Tu tamen è levi rimosa cubilia limo
 Ungue fovens circum, et raras superinjice frondis.
 Neu propius tectis taxum sine, neve rubentis
 Ure foco cancos, altae neu crede paludi :
 Aut ubi odor coeni gravis, aut ubi concava pulsa
 Saxa sonant, vocisque offensa resultat imago.
 Quod superest, ubi pulsam hiemem Sol aureus egit
 Sub terras, caelumque aestiva luce reclusit,
 Illae continuo saltus silvasque peragrant,
 Purpureosque metunt flores, et flumina libant
 Summa leves. hinc nescio qua dulcedine laetae
 Progeniem nidosque foveant : hinc arte recentis
 Excudunt ceras, et mella tenacia fingunt.
 Hinc ubi jam emissum caveis ad sidera caeli
 Nare per aetatem liquidam suspexeris agmen,
 Obscuramque trahi vento mirabere nubem ;
 Contemplator : aquas dulcis, et frondea semper
 Tecta petunt. huc tu jussos adsperge saporos,

Trita melisphylla, et cerinthae ignobile gramen:
 Tinnitusque cie, et Matris quate cymbala circum.
 Ipsae confident medicatis sedibus: ipsae 65
 Intima more suo sese in cunabula condent.
 Sin autem ad pugnam exierint; (nam saepe duobus
 Regibus incessit magno discordia motu)
 Continuoque animos volgi et trepidantia bello
 Corda licet longe praesciscere: namque morantis
 Martius ille aeris rauci capor increpat, et vox
 Auditur fractos sonitus imitata tubarum.
 Tum trepidae inter se coeunt, pennisque coruscant,
 Spiculaque exacuunt rostris, aptantque lacertos,
 Et circa regem atque ipsa ad praetoria densae
 Miscentur, magnisque vocant clamoribus hostem.
 Ergo, ubi ver nactae sudum camposque patentis,
 Erumpunt portis; concurritur; aethere in alto
 Fit sonitus, magnum mixtae glomerantur in orbem,
 Praecipitesque cadunt. non densior aëre grando,
 Nec de concussa tantum pluit ilice glandis.
 Ipsi per medias acies, insignibus alis,
 Ingentis animos angusto in pectore versant.
 Usque adeo obnixi non cedere, dum gravis aut hos,
 Aut hos versa fugâ victor dare terga subegit.
 Hi motus animorum atque haec certamina tanta
 Pulveris exigui jactu compressa quiescent.
 Verum ubi ductores acie revocaveris ambo;
 Deterior qui visus, eum, ne prodigus obsit,
 Dede neci: melior vacua sine regnet in aula.
 Alter erit maculis auro squalentibus ardens:
 (Nam duo sunt genera) hic melior, insignis et ore,

Et rutilus clarus squamis: ille horridus alter 93
 Desidia, latamque trahens inglorius alvom.
 Ut binae regum facies, ita corpora plebis.
 Namque aliae turpes horrent: ceu pulvere ab alto
 Quom venit, et sicco terram spuit ore viator
 Aridus: elucent aliae, et fulgore coruscant
 Ardentes auro et paribus lita corpora guttis.
 Haec potior suboles. hinc caeli tempore certo
 Dulcia mella premes: nec tantum dulcia, quantum
 Et liquida, et durum Bacchi domitura saporem.
 At quum incerta volant, caeloque examina ludunt,
 Contemnuntque favos, et frigida tecta relinquunt:
 Instabilis animos ludo prohibebis inani.
 Nec magnus prohibere labor. tu regibus alas
 Eripe. non illis quisquam cunctantibus altum
 Ire iter, aut castris audebit vellere signa.
 Invitent croceis halantes floribus horti,
 Et custos furum atque aviura cum falce saligna
 Hellepontiaci fervet tutela Priapi.
 Ipse thymum pinosque ferens de montibus altis
 Tecta ferat late circum, quoi talia curae:
 Ipse labore manum duro terat: ipse feracis
 Figat humo plantas, et amicos inriget imbris.
 Atque equidem, extremo ni jam sub fine laborum
 Vela traham, et terris festinem advertere proram:
 Forsitan et, pinguis hortos quae cura colendi
 Ornaret, canerem, biferique rosaria Paesti:
 Quoque modo potis gauderent intuba rivis;
 Et virides apio ripae, tortusque per herbam
 Cresceret in ventrem cucumis: nec fera comantem
 Narcissum,

Narcissum, aut flexi tacuissēm vimen acanthi, 123
 Pallentisque ederas, et amantis litora myrtos.
 Namque sub Oebaliae memini me turribus altis,
 Qua niger humectat flaventia culta Galaesus,
 Corycium vidissē senem : cui pauca relicti
 Jugera ruris erant : nec fertilis illa juvencis,
 Nec pecori opportuna seges, nec commoda Baccho.
 Hīc rarum tamen in dumis olus, albaque circum
 Lilia, verbenasque premens, vescumque papaver,
 Regum aequabat opes animis ; feraque revertens
 Nocte domum dapibus mensas onerabat inemtis.
 Primus vere rosam atque autumnō carpere poma,
 Et quum tristis hiems etiamnum frigore saxa
 Rumperet, et glacie cursus frenaret aquarum,
 Ille comam mollis jam tum tondebat acanthi,
 Aestatem increpitans feram Zephyrosque morantis.
 Ergo apibus foetis idem atque examine multo
 Primus abundare, et spumantia cogere pressis
 Mella favis : illi tiliae, atque uberrima pinus :
 Quotque in flore novo pomis se fertilis arbor
 Induerat, totidem autumnō matura tenebat.
 Ille etiam feras in versum distulit ulmos,
 Eduramque pirum, et spinos jam pruna ferentis,
 Jamque ministrantem platanum potantibus umbras.
 Verum haec ipse equidem spatiis exclusus iniquis
 Praetereo, atque aliis post me memoranda relinquo.
 Nunc age, naturas apibus quas Juppiter ipse
 Addidit, expediam : pro qua mercede, canoros
 Curetum sonitus crepitantiaque aera secutae,
 Dictaeo caeli Regem pavere sub antro.

Solae communis gnatos, confortia tecta 153
 Urbis habent, magnisque agitant sub legibus aevom :
 Et patriam solae, et certos novêre penatis :
 Venturaeque hiemis memores aestate laborem
 Experiuntur, et in medium quaesita reponunt.
 Namque aliae victu invigilant, et foedere pacto
 Exercentur agris : pars intra septa domorum
 Narcissi lacrimam, et lentum de cortice gluten,
 Prima favis ponunt fundamina. deinde tenacis
 Suspendunt ceras. aliae, spem gentis, adultos
 Educunt foetus : aliae purissima mella
 Stipant ; et liquido distendunt nectare cellas.
 Sunt, quibus ad portas cecidit custodia forti :
 Inque vicem speculantur aquas, et nubila caeli :
 Aut onera adcipiunt venientum, aut agmine facto
 Ignavum, fucos, pecus à praesepibus arcent.
 Fervit opus, redolentque thymo fragrantia mella.
 Ac veluti, lentis Cyclopes fulmina massis
 Quum properant, alii taurinis follibus auras
 Adcipiunt redduntque, alii stridentia tinguunt
 Aera lacu : gemit inpositis incudibus antrum.
 Illi inter sese magna vi brachia tollunt
 In numerum, versantque tenaci forcipe ferrum.
 Non aliter, si parva licet componere magnis,
 Cecropias innatus apes amor urguet habendi,
 Munere quamque suo. Grandaevis oppida curae,
 Et munire favos, et daedala fingere tecta.
 At fessae multa referunt se nocte minores,
 Crura thymo plenae : pascuntur et arbuta passim,
 Et glaucas falices, casiamque, crocumque rubentem,
 Et

Et pinguem tiliam, et ferrugineos hyacinthos. 183
 Omnibus una quies operum, labor omnibus unus.
 Mane ruunt portis; nusquam mora. rursus easdem
 Vesper ubi è pastu tandem decedere campis
 Admonuit, tum tecta petunt, tum corpora curant.
 Fit sonitus, mussantque oras et limina circum.
 Post, ubi jam thalamis se composuere, filetur
 In noctem, fessosque sopor suus occupat artus.
 Nec vero à stabulis pluvia inpendente recedunt
 Longius, aut credunt caelo adventantibus Euris:
 Sed circum tutae sub moenibus urbis aquantur,
 Excursusque brevis tentant, et saepe lapillos,
 Ut cumbae instabiles fluctu jactante saburram,
 Tollunt: his sese per inania nubila librant.
 Illum adeo placuisse apibus mirabere morem
 Quod nec concubitu indulgent, nec corpora segnes
 In venerem solvunt, aut foetus nixibus edunt:
 Verum ipsae è foliis gnatos et suavis herbis
 Ore legunt: ipsae regem parvosque Quirites
 Sufficiunt, aulæque, et cerea regna refingunt.
 Saepe etiam duris errando in cotibus alas
 Adtrivère, ultroque animam sub fasce dedère.
 Tantus amor florum, et generandi gloria mellis.
 Ergo ipsas quamvis angusti terminus aevi
 Excipiat: (neque enim plus septima ducitur aestas)
 At genus immortale manet, multosque per annos
 Stat fortuna domus, et avi numerantur avorum.
 Praeterea regem non sic Aegyptos, et ingens
 Lydia, nec populi Parthorum, aut Medus Hydaspes,
 Observant. Rege incolumi mens omnibus una est:
Amisio

Amiſſo rupêre fidem ; conſtructaque mella 213

Diripuêre ipſae, et crates ſolvêre favorum.

Ille operum cuſtos: illum admirantur, et omnes

Circumſtant fremitu denſo, ſtipantque frequentes ;

Et ſaepe adtollunt humeris, et corpora bello

Objeſtant, pulchramque petunt per volnera mortem.

His quidam ſignis atque haec exempla ſecuti,

Eſſe apibus partem divinae mentis, et hauſtus

Aetherios dixêre. Deum namque ire per omnis

Terrasque, tractuſque maris, caelumque profundum.

Hinc pecudes, armenta, viros, genus omne ferarum,

Quemque ſibi tenuis naſcentem arceſſere vitas.

Scilicet huc reddi deinde ac reſoluta referri

Omnia : nec morti eſſe locum, ſed viva volare

Sideris in numerum, atque alto ſuccedere caelo.

Si quando ſedem anguſtam, ſervataque mella

Theſauris relines, prius hauſtu ſparſus aquarum

Ore fave, fumoſque manu praetende ſequacis.

Bis gravidos cogunt foetus, duo tempora meſſis,

Taygete ſimul os terris oſtendit honeſtum

Plias, et Oceani ſpretos pede reppulit amnis :

Aut eadem ſidus fugiens ubi Piſcis aquoſi

Triſtior hibernas caelo deſcendit in undas.

Illis ira modum ſupra eſt, laeſaeque venenum

Morſibus inſpirant, et ſpicula caeca relinquunt

Adfixae venis, animasque in volnere ponunt.

Sin duram metues hiemem, parceſque futuro,

Contufoſque animos, et res miſerabere fractas ;

At ſuffire thymo, ceraſque recidere inanis

Quis dubitet ? nam ſaepe favos ignotus adedit

Stellio,

Stello, et lucifugis congesta cubilia blattis : 243
 Inmunisque sedens aliena ad pabula fucus,
 Aut asper crabro imparibus se inmiscuit armis ;
 Aut dirum tineae genus, aut invisa Minervae
 Laxos in foribus suspendit aranea casses.
 Quo magis exhaustae fuerint, hoc acrius omnes
 Incumbent generis lapsi farcire ruinas,
 Conplebuntque foros, et floribus horrea texent.
 Si vero (quoniam casus apibus quoque nostros
 Vita tulit) tristi languerunt corpora morbo,
 Quod jam non dubiis poteris cognoscere signis ;
 Continuo est aegris alius color : horrida voltum
 Deformat macies : tum corpora luce carentum
 Exportant tectis, et tristia funera ducunt :
 Aut illae pedibus connexae ad limina pendent,
 Aut intus clausis cunctantur in aedibus omnes,
 Ignavaeque fame et contracto frigore pigrae.
 Tum sonus auditur gravior, tractimque susurrant :
 Frigidus ut quondam silvis inmurmurat Auster :
 Ut mare sollicitum stridit refluentibus undis ;
 Aestuatur ut clausis rapidus fornacibus ignis.
 Hic jam galbaneos suadebo incendere odores,
 Mellaque arundineis inferre canalibus, ultro
 Hortantem, et festas ad pabula nota vocantem.
 Proderit et tunc sum gallae admiscere saporem,
 Arentisque rosas, aut igni pingua multo
 Defruta, vel Psythia passos de vite racemos,
 Cecropiumque thymum, et gravè olentia centaurea.
 Est etiam flos in pratis, cui nomen amello
 Fecere agricolae ; facilis quaerentibus herba :
Namque

Namque uno ingentem tollit de cespite silvam,
 Aureus ipse : sed in foliis, quae plurima circum
 Funduntur, violae subluceat purpura nigrae. 275

Saepe deum nexis ornatae torquibus arae.
 Asper in ore sapor. tonsis in vallibus illum
 Pastores, et curva legunt prope flumina Mellae.

Hujus odorato radices incoque Baccho,
 Pabulaque in foribus plenis adpone canistris,

Sed si quem proles subito defecerit omnis,
 Nec, genus unde novae stirpis revocetur, habebit;
 Tempus et Arcadii memoranda inventa magistri
 Pandere, quoque modo caesis jam saepe juvenis
 Inficerus apes tulerit cruor. Altius omnem
 Expediam prima repetens ab origine samam.

Nam qua Pellaei gens fortunata Canopi
 Adcolit effuso stagnantem flumine Nilum,
 Et circum pictis vehitur sua rura faelis;
 Quaque pharetratae vicinia Persidis urguet,
 Et viridem Aegyptum nigra secundat arena,
 Et diversa ruens septem discurrit in ora
 Usque coloratis amnis devexus ab Indis;

Omnis in hac certam regio jacet arte salutem.
 Exiguus primum, atque ipsos contractus ad usus
 Eligitur locus. hunc angustique imbrice tecti,
 Parietibusque premunt artis, et quatuor addunt
 Quatuor à ventis obliqua luce fenestras.

Tum vitulus, bima curvans jam cornua fronte,
 Quaeritur: huic geminae nares, et spiritus oris
 Multa reluctanti obsuitur, plagisque perempto
 Tunsa per integram solvuntur viscera pellem.

Sic positum in clauso relinquunt, et ramea costis 303
 Subjiciunt fragmenta, thymum, casiasque recentis.
 Hoc geritur, Zephyris primum inpellentibus undas,
 Ante novis rubeant quam prata coloribus, ante
 Garrula quam tignis nidum suspendat hirundo.
 Interea teneris tepefactus in ossibus humor
 Aestuat, et visenda modis animalia miris,
 Trunca pedum primo: mox et stridentia pennis
 Miscentur, tenuem magis ac magis aëra carpunt:
 Donec, ut aestivis effusus nubibus imber,
 Erupere; aut ut, nervo pulsante sagittae,
 Prima leves ineunt si quando proelia Parthi.

Quis Deus hanc, Musae, quis nobis extudit artem?
 Unde nova ingressus hominum experientia cepit?
 Pastor Aristaeus fugiens Peneïa Tempe,
 Amissis (ut fama) apibus morboque fameque,
 Tristis ad extremi sacrum caput adstitit amnis,
 Multa querens, atque hac adfatus voce parentem:
 Mater Cyrene, mater, quae gurgitis hujus
 Ima tenes, quid me praeclara stirpe deorum,
 (Si modo, quem perhibes, pater est Thymbraeus A-
 pollo)

Invisum fatis genuisti? aut quo tibi nostri
 Pulsus amor? quid me caelum sperare jubebas?
 En etiam hunc ipsum vitae mortalis honorem,
 Quem mihi vix frugum et pecudum custodia follers
 Omnia tentanti extuderat, te matre, relinquo.
 Quin age, et ipsa manu felicitis erue silvas;
 Fer stabulis inimicum ignem, atque interfice messis:
 Ure fata, et validam in vitis molire bipennem;

Tanta

Tanta meae si te ceperunt taedia laudis. 332

At mater sonitum thalamo sub fluminis alti
Sensit. Eam circum Milesia vellera Nymphae

Carpebant, hyali saturo fucata colore :

Drymoque, Xanthoque, Ligeaque, Phyllidoceque,

Caesariem effusae nitidam per candida colla :

Nesae, Spioque, Thaliaque, Cymodoceque,

Cydippeque, et flava Lycorias ; altera virgo,

Altera tui primos Lucinae experta labores ;

Clioque et Beroë soror, Oceanitides ambae,

Ambae auro, pictis incinctae pellibus ambae,

Atque Ephyre, atque Opis, et Asia Deiopea ;

Et tandem positis velox Arethusa sagittis.

Inter quas curas Clymene narrabat inanis

Volcani, Martisque dolos, et dulcia furta ;

Aque Chao densos divom enumerabat amores.

Carmine quo captae, dum fufis mollia pensa

Devolvunt, iterum maternas inpulit auris

Luctus Aristaei, vitreisque sedilibus omnes

Obstupere : sed ante alias Arethusa sorores

Prospiciens, summa flavum caput extulit unda.

Et procul : O gemitu non frustra exterrita tanto,

Cyrene soror ; ipse tibi tua maxima cura

Tristis Aristaeus, Penei genitoris ad undam

Stat lacrimans, et te crudelem nomine dicit.

Huic percussia nova mentem formidine mater,

Duc age, duc ad nos ; fas illi limina divom

Tangere, ait : simul alta jubet discedere late

Flumina, qua juvenis gressus inferret. At illum

Curvata in montis faciem circumstetit unda,

Adcepitque

Adcepitque sinu vasto, misitque sub annem. 362
 Jamque domum mirans genetricis, et humida regna.
 Speluncisque lacus clausos, lucosque sonantis,
 Ibat, et ingenti motu stupefactus aquarum,
 Omnia sub magna labentia flumina terra
 Spectabat diversa locis, Phasinque, Lycumque,
 Et caput, unde altus primum se erumpit Enipeus,
 Unde Pater Tiberinus, et unde Aniena fluenta,
 Saxosumque sonans Hypanis, Mysusque Caicus,
 Et gemina auratus taurino cornua voltu
 Eridanus : quo non alius per pingua culta
 In mare purpureum violentior effluit amnis.
 Postquam est in thalami pendentia pumice tecta
 Perventum, et gnati fletus cognovit inanis
 Cyrene ; manibus liquidos dant ordine fontis
 Germanae, tonsisque ferunt mantelia villis.
 Pars epulis onerant mensas, et plena reponunt
 Pocula. Panchaeis adolescentum ignibus arae.
 Et mater, Cape Maeonii carchesia Bacchi :
 Oceano libemus, ait. simul ipsa precatur
 Oceanumque patrem rerum, Nymphasque sorores,
 Centum quae silvas, centum quae flumina servant.
 Ter liquido ardentem perfudit nectare Vestam :
 Ter flamma ad summum tecti subiecta reluxit.
 Omne quo firmans animum, sic incipit ipsa :
 Est in Carpathio Neptuni gurgite vates
 Caeruleus Proteus, magnum qui piscibus aequor
 Et juncto bipedum curru metitur equorum.
 Hic nunc Emathiae portus patriamque revisit
 Pallenen. hunc et Nymphae veneramus, et ipse
Grandaevus

Grandaeus Nereus. novit namque omnia vates,
 Quae sint, quae fuerint, quae mox ventura trahantur.
 Quippe ita Neptuno visum est : inmania cujus 394
 Armenta, et turpis pascit sub gurgite phocas.
 Hic tibi, gnate, prius vinculis capiundus, ut omnem
 Expediat morbi causam, eventusque secundet.
 Nam sine vi non ulla dabit praecepta, neque illum
 Orando vinctus : vim duram et vincula capto
 Tende. Doli circum haec demum frangentur inanes.
 Ipsa ego te, medios quum Sol adcenderit aestus,
 Quum sitiunt herbae, et pecori jam gratior umbra est,
 In secreta senis ducam, quo fessus ab undis
 Se recipit ; facile ut somno adgrediare jacentem.
 Verum ubi conreptum manibus vinculisque tenebis ;
 Tum variae eludent species atque ora ferarum :
 Fiet enim subito sus horridus, atraque tigris,
 Squamosusque draco, et fulva cervice leaena :
 Aut acrem flammae sonitum dabit, atque ita vinculis
 Excidet, aut in aquas tenues dilapsus abibit.
 Sed quanto ille magis formas se vertet in omnis,
 Tanto, gnate, magis contende tenacia vincla :
 Donec talis erit mutato corpore, qualem
 Videris, incepto tegeter quum lumina somno.
 Haec ait, et liquidam ambrosiae diffundit odorem :
 Quo totum gnati corpus perduxit. at illi
 Dulcis compositis spiravit crinibus aura,
 Atque habilis membris venit vigor. Est specus ingens
 Exesi latere in montis, quo plurima vento
 Cogitur, inque sinus scindit sese unda reductos ;
 Deprensus olim statio tutissima nautis.

Intus

Intus se vasti Proteus tegit objice faxi. 422
 Hic juvenem in latebris aversum à lumine Nympha
 Conlocat: ipsa procul nebulis obscura refilit.
 Jam rapidus torrens fitientis Sirius Indos
 Ardebat; caelo et medium Sol igneus orbem
 Hauserat. arebant herbae, et cava flumina ficcis
 Faucibus ad linum radii tepesacta coquebant:
 Quum Proteus consueta petens è fluctibus antra
 Ibat. eum vasti circum gens humida ponti
 Exsultans rorem late disperfit amarum.
 Sternunt se somno diversae in litore phocae.
 Ipse, velut stabuli custos in montibus olim,
 Vesper ubi è pastu vitulos ad tecta reducit,
 Auditisque lupos acuunt balatibus agni,
 Confidit scopulo medius, numerumque recenset:
 Cujus Aristaeo quoniam est oblata facultas,
 Vix defessa senem passus componere membra,
 Cum clamore ruit magno, manicisque jacentem
 Occupat. Ille suae contra non inmemor artis,
 Omnia transformat sese in miracula rerum,
 Ignemque, horribilemque feram, fluviumque li-
 quentem.
 Verum, ubi nulla fugam reperit pellacia, victus
 In sese redit, atque hominis tandem ore locutus:
 Nam quis te, juvenum confidentissime, nostras
 Jussit adire domus? quidve hinc petis? inquit. At ille:
 Scis, Proteu, scis ipse: neque est te fallere cuiquam.
 Sed tu desine velle. Deùm praecepta secuti
 Venimus hinc labris quaesitum oracula rebus.
 Tantum effatus. Ad haec vates vi denique multa
 Ardentis

Ardentis oculos intorfit lumine glauco, 451
 Et graviter frendens, sic fatis ora resolvit :
 Non te nullius exercent numinis irae.
 Magna luis commissa : tibi has miserabilis Orpheus
 Haudquaquam ob meritum poenas, ni fata resistent,
 Sufficit ; et rapta graviter pro conjuge faevit.
 Illa quidem, dum te fugeret per flumina praeceps,
 Inmanem ante pedes hydrum moritura puella
 Servantem ripas alta non vidit in herba.
 At chorus aequalis Dryadum clamore supremos
 Inplerunt montis. Flerunt Rhodopeiae arces,
 Altaque Pangaea, et Rhesi Mavortia tellus,
 Atque Getae, atque Hebrus, et Aëtias Orithyia.
 Ipse cava solans aegrum testudine amorem,
 Te, dulcis conjux, te solo in litore secum,
 Te veniente die, te decedente canebat.
 Taenarias etiam fauces, alta ostia Ditis,
 Et caligantem nigra formidine lucum
 Ingressus, Manisque adiit, Regemque tremendum,
 Nesciaque humanis precibus mansuescere corda.
 At cantu conmotae Erebi de sedibus imis
 Umbrae ibant tenues, simulacraque luce carentum :
 Quam multa in foliis avium se millia condunt,
 Vesper ubi, aut hibernus agit de montibus imber :
 Matres, atque viri, defunctaque corpora vita
 Magnanimùm heroum, pueri, innuptaeque puellae,
 Inpositique rogis juvenes ante ora parentum ;
 Quos circum limus niger, et deformis arundo
 Cocyti, tardaue palus inamabilis unda
 Adligat, et novies Styx interfusa coercet.

Quin ipsae stupuere domus, atque intima Lethi
Tartara, caeruleosque inplexae crinibus anguis
Eumenides, tenuitque inhians tria Cerberus ora,
Atque Ixionii vento rota constitit orbis. 484

Jamque pedem referens casus evaserat omnis,
Redditaque Eurydice superas veniebat ad auras,
Pone sequens; namq; hanc dederat Proserpina legem:
Quum subita incautum dementia cepit amantem,
Ignoscenda quidem, scirent si ignoscere Manes.
Restitit, Eurydicenque suam jam luce sub ipsa
Inmemor, heu! victusque animi respexit. ibi omnis
Effusus labor, atque inmitis rupta tyranni
Foedera, terque fragor stagnis auditus Avernis.
Illa, Quis et me, inquit, miseram, et te perdidit, Or-
pheu?

Quis tantus furor? en iterum crudelia retro
Fata vocant, conditque natantia lumina somnus.
Jamque vale. Feror ingenti circumdata nocte,
Invalidasque tibi tendens, heu non tua, palmas!
Dixit. Et ex oculis subito, ceu fumus in auras
Conmixtus tenuis, fugit diversa: neque illum,
Prensantem nequicquam umbras, et multa volentem
Dicere, praeterea vidit: nec portitor Orci
Amplius objectam passus transire paludem.
Quid faceret? quo se rapta bis conjuge ferret?
Quo fletu Manis, qua Numina voce moveret?
Illa quidem Stygia nabat jam frigida cumba.
Septem illum totos perhibent ex ordine mensis
Rupe sub aëria deserti ad Strymonis undam
Flevisse, et gelidis haec evoluisse sub antris,

Mulcentem

Mulcentem tigris, et agentem carmine quercus.
 Qualis populea moerens philomela sub umbra
 Amiffos queritur foetus; quos dūrus arator
 Obfervans nido inplumis detraxit: at illa 513
 Fiet noctem, ramoque sedens miserabile carmen
 Integrat, et moeftis late loca queftibus inplet.
 Nulla Venus, non ulli animum flexere Hymenaei.
 Solus Hyperboreas glacies, Tanaïnque nivalem,
 Arvaque Rhipaeis numquam viduata pruinis
 Laftrabat, raptam Eurydicen, atque inrita Ditis
 Dona querens. fpretæ Ciconum quo munere ma-
 tres,

Inter facra deūm, nocturnique orgia Bacchi,
 Difcerptum latos juvenem fparfere per agros.
 Tum quoque marmorea caput à cervice revolfum;
 Gurgite quum medio portans Oeagrius Hebrus
 Volveret, Eurydicen vox ipfa et frigida lingua,
 Ah miseram Eurydicen! anima fugiente vocabat:
 Eurydicen toto referebant flumine ripae.
 Haec Proteus: et fe jactu dedit aequor in altum:
 Quaque dedit, fpumantem undam sub vertice torfit.

At non Cyrene: namque ultro adfata timentem:
 Gnate, licet triftis animo deponere curas.
 Haec omnis morbi cauffa: hinc miserabile Nymphae,
 Cum quibus illa choros lucis agitabat in altis,
 Exitium mifere apibus. Tu munera fupplex
 Tende petens pacem, et facilis venerare Napaeas,
 Namque dabunt veniam votis, irasque remittent.
 Sed, modus orandi qui fit, prius ordine dicam.
 Quatuor eximios praefantem corpore tauros,

O

Qui

Qui tibi nunc viridis depascunt summa Lycae, 539
 Delige, et intacta totidem cervice juvencas.
 Quatuor his aras alta ad delubra dearum
 Constitue, et sacrum jugulis demitte cruorem:
 Corporaque ipsa boum frondoso defere lūco.
 Post, ubi nona suos Aurora ostenderit ortus,
 Inferias Orphi Lethaea papavera mittes,
 Placatam Eurydicen vitula venerabere caesa,
 Et nigram maetabis ovem, lucumque revises.
 Haud mora: continuo matris praecepta faceffit:
 Ad delubra venit; monstratas excitat aras;
 Quatuor eximios praestanti corpore tauros
 Ducit, et intacta totidem cervice juvencas.
 Post, ubi nona suos Aurora induxerat ortus,
 Inferias Orphi mittit, lucumque revisit.
 Hic vero subitum ac dictu mirabile monstrum
 Adspiciunt, liquefacta boum per viscera toto
 Stridere apes utero, et ruptis effervere costis;
 Inmensasque trahi nubes: jamque arbore summa
 Confluere, et lentis uvam demittere ramis.

Haec super arborum cultu pecorumque canebam,
 Et super arboribus: Caesar dum magnus ad altum
 Fulminat Euphraten bello, victorque volentis
 Per populos dat jura, viamque adfectat Olympo.
 Illo Virgilium me tempore dulcis alebat
 Parthenope, studiis florentem ignobilis otii:
 Carmina qui lusi pastorum, audaxque juvena,
 Tityre, te patulae cecini sub tegmine fagi.

P. VIRGILII MARONIS

AE NE I D O S

LIBER PRIMUS.

A R M A virumque cano, Trojae qui primus
ab oris,
Italiam fato profugus, Lavinia venit
Litora. multum ille et terris jactatus et alto
Vi superûm, faevae memorem Junonis ob iram :
Multa quoque et bello passus, dum conderet urbem,
Inferretque Deos Latio. genus unde Latinum,
Albanique patres, atque altae moenia Romae.
Musa, mihi causas, memora, quo numine laeso,
Quidve dolens regina deûm, tot volvere casus
Insignem pietate virum, tot adire labores,
Impulerit. Tantaene animis caelestibus irae !
Urbs antiqua fuit (Tyrii tenuere coloni)
Carthago, Italiam contra Tiberinaque longe
Ostia, dives opum, studiisque asperrima belli:
Quam Juno fertur terris magis omnibus unam
Posthabita coluisse Samo. hîc illius arma,
Hîc currus fuit : hoc regnum dea gentibus esse,
Si qua fata sinant, jam tum tenditque sovetque.
Progeniem sed enim Trojano à sanguine duci
Audierat,

Audierat, Tyrias olim quae verteret arces, 20
 Hinc populum late regem, belloque superbum,
 Venturum excidio Libyae: sic volvere Parcas.
 Id metuens, veterisque memor Saturnia belli,
 Prima quod ad Trojam pro caris gesserat Argis.
 Nec dum etiam caussae irarum saevique dolores
 Exciderant animo. manet alta mente repositum
 Judicium Paridis, spretaeque injuria formae;
 Et genus invisum, et rapti Ganymedis honores.
 His adensa super, jactatos aequore toto
 Troas, reliquias Danaûm atque inmitis Achilli,
 Arcebat longe Latio: multosque per annos
 Errabant acti fati maria omnia circum.
 Tantaе molis erat Romanam condere gentem.

Vix è conspectu Siculae telluris in altum
 Vela dabant laeti, et spumas salis aere ruebant;
 Quum Juno, aeternum servans sub pectore volnus,
 Haec fecum: Mene incepto desistere victam,
 Nec posse Italiâ Teucrorum avertere regem,
 Quippe vector fati? Pallasne exurere classem
 Argivôm, atque ipsos potuit subnèrgere ponto,
 Unius ob noxam et furias Ajacis Oilei?
 Ipsa, Jovis rapidum jaculata è nubibus ignem,
 Disjecitque rates, evertitque aequora ventis:
 Illum exspirantem transfixo pectore flammam
 Turbine conripuit, scopuloque infixit acuto.
 At ego, quae divôm incedo regina, Jovisque
 Et soror et conjux, una cum gente tot annos
 Bella gero. et quisquam numen Junonis adoret
 Praeterea, aut supplex aris inponat honorem?

Talia

Talia flammato secum dea corde volutans, 50
 Nimborum in patriam, loca foeta furentibus Austris,
 Aeoliam venit. Hic vasto rex Aeolus antro
 Luctantis ventos tempestatesque sonoras
 Imperio premit, ac vinclis et carcere frenat.
 Illi indignantes magno cum murmure montis
 Circum claustra fremunt. celsa sedet Aeolus arce
 Sceptra tenens, mollitque animos, et temperat iras.
 Ni faciat, maria ac terras caelumque profundum
 Quippe ferant rapidi secum, verrantque per auras.
 Sed Pater omnipotens speluncis abdidit atris,
 Hoc metuens: molemque et montis insuper altos
 Inposuit, regemque dedit, qui foedere certo
 Et premere, et laxas sciret dare iussus habenas.
 Ad quem tum Juno supplex his vocibus usa est:
 Aeole, (namque tibi divom pater atque hominum rex
 Et mulcere dedit fluctus et tollere vento)
 Gens inimica mihi Tyrrhenum navigat aequor,
 Ilium in Italiam portans, victosque Penatis:
 Incute vim ventis, submersasque obrue puppes:
 Aut age diversos; et disjice corpora ponto.
 Sunt mihi bis septem praestanti corpore Nymphae,
 Quarum, quae forma pulcherrima, Deiopeam
 Connubio jungam stabili, propriamque dicabo:
 Omnis ut tecum, meritis pro talibus, annos
 Exigat, et pulchra faciat te prole parentem.
 Aeolus haec contra: Tuus, o regina, quid optes
 Explorare labor: mihi iussa capeffere fas est.
 Tu mihi, quodcumque hoc regni, tu sceptrum Jovemque
 Concilias:

Concilias : tu das epulis adcumbere divôm, 79
Nimborumque facis tempestatumque potentem.

Haec ubi dicta, cavum conversa cuspide montem
Impulit in latus : ac venti, velut agmine facto,
Qua data porta, ruunt, et terras turbine perflant.
Incubuerè mari, totumque à sedibus imis
Una Eurufque Notufque ruunt, creberque procellis
Africus ; et vastos volvunt ad litora fluctus.
Insequitur clamorque virùm stridorque rudentum.
Eripiunt subito nubes caelumque diemque
Teucrorum ex oculis. ponto nox incubat atra.
Intonuere poli, et crebris micat ignibus aether :
Praesentemque viris intentant omnia mortem.
Extemplo Aeneae solvuntur frigore mem'bra.
Ingemit, et duplicis tendens ad sidera palmas,
Talia voce refert : O terque quaterque beati,
Quis ante ora patrum Trojae sub moenibus altis
Contigit oppetere ! ô Danaùm fortissime gentis
Tydide, mene Iliacis occumbere campis
Non potuisse, tuaque animam hanc effundere dextra ?
Saevus ubi Aeacidae telo jacet Hector, ubi ingens
Sarpedon : ubi tot Simois conrepta sub undis
Scuta virùm galeasque et fortia corpora volvit.
Talia jactanti stridens Aquilone procella
Velum adversa ferit, fluctumque ad sidera tollit.
Franguntur reni : tum prora avertit, et undis
Dat latus, insequitur cumulo praeruptus aquae mons.
Hi summo in fluctu pendent : his unda deliiscens
Terram inter fluctus aperit. furit aestus arenis.
Tris Notus abreptas in saxa latentia torquet ;

Saxa vocant Itali, mediis quae in fluctibus, aras.
 Dorsum inmane mari summo. tris Eurus ab alto
 In brevia et Syrtis urguet, miserabile visu, III
 Inluditque vadis, atque aggere cingit arenae.
 Unam, quae Lycios fidumque vehebat Oronten,
 Ipsi, ante oculos, ingens à vertice pontus
 In puppim ferit. excutitur pronusque magister
 Volvitur in caput. ast illam ter fluctus ibidem
 Torquet agens circum, et rapidus vorat aequore vor-
 tex.

Adparent rari nantes in gurgite vasto ;
 Arma virum tabulaeque, et Troia gaza per undas.
 Jam validam Ilionei navim, jam fortis Achatae,
 Et qua vectus Abas, et qua grandaevus Aletes,
 Vicit hiems. laxis laterum conpagibus omnes
 Adciunt inimicum imbrem, rimisque fatiscunt.

Interea magno misceri murmure pontum,
 Emissamque hiemem sensit Neptunus, et imis
 Stagna refusa vadis. graviter conmotus, et alto
 Prospiciens, summa placidum caput extulit unda.
 Disiectam Aeneae toto videt aequore classem :
 Fluctibus oppressos Troas, caelique ruina.
 Nec latuere doli fratrem Junonis et irae.
 Eurum ad se Zephyrumque vocat. dehinc talia fatur :
 Tantane vos generis tenuit fiducia vestri ?
 Jam caelum terramque meo sine numine, Venti,
 Miscere, et tantas audetis tollere moles ?
 Quos ego. sed motos praestat componere fluctus.
 Post mihi non simili poena commissa luetis.

Maturate

Maturate fugam, regique haec dicite vestro : 137
 Non illi imperium pelagi saevomque tridentem,
 Sed mihi sorte datum. Tenet ille inmania saxa,
 Vestras, Eure, domos. illa se jactet in aula
 Aeolus, et clauso Ventorum carcere regnet.
 Sic ait, et dicto citius tumida aequora placat :
 Conlectasque fugat nubes, Solemque reducit.
 Cymothoë, simul et Triton adnixus, acuto
 Detrudunt navis scopulo. levat ipse tridenti ;
 Et vastas aperit Syrtis, et temperat aequor :
 Atque rotis summas levibus perlabitur undas.
 Ac veluti magno in populo quum saepe coorta est
 Seditio, saevitque animis ignobile vulgus ;
 Jamque faces, jam saxa volant ; furor arma ministrat
 Tum, pietate gravem ac meritis si forte virum quem
 Conspexere, silent ; adrectisque auribus adsunt :
 Ille regit dictis animos, et pectora mulcet.
 Sic cunctus pelagi cecidit fragor ; aequora postquam
 Prospiciens genitor, caeloque investus aperto
 Flectit equos, curruque volans dat lora secundo.
 Defessi Aeneadae, quae proxima, litora cursu
 Contendunt petere, et Libyae vertuntur ad oras.
 Est in secessu longo locus. insula portum
 Efficit objectu laterum ; quibus omnis ad alto
 Frangitur, inque sinus scindit sese unda reductos.
 Hinc atque hinc vastae rupes, geminique minantur
 In caelum scopuli ; quorum sub vertice late
 Aequora tuta silent. tum silvis scaena coruscis
 Desuper horrentique atrum nemus inminet umbra.
 Fronte sub adversa scopulis pendentibus antrum :

Intus

Intus aquae dulces, vivoque sedilia faxo; 167
 Nympharum domus. hîc fessas non vincula navis
 Ulla tenent: unco non adligat anchora morsu.
 Huc septem Aeneas conlectis navibus omni
 Ex numero subit: ac magno telluris amore
 Egredi optata potiuntur Troës arena,
 Et sale tabentis artus in litore ponunt.
 Ac primum filici scintillam excudit Achates,
 Suscepitque ignem foliis, atque arida circum
 Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.
 Tum Cererem corruptam undis, Cerealiaque arma
 Expediunt fessi rerum; frugesque receptas
 Et torrere parant flammis, et frangere faxo.
 Aeneas scopulum interea conscendit, et omnem
 Prospectum late pelago petit; Anthea si quem
 Jaçtatum vento videat, Phrygiasque biremis,
 Aut Capyn, aut celsis in puppibus arma Caïci.
 Navem in conspectu nullam. tris litore cervos
 Prospicit errantis: hos tota armenta sequuntur,
 A tergo et longum per vallis pascitur agmen.
 Constitit hîc, arcumque manu celerisque sagittas
 Conripuit; fidus quae tela gerebat Achates;
 Ductoresque ipsos primum, capita alta ferentis
 Cornibus arboreis, sternit; tum volgus: et omnem
 Miscet agens telis nemora inter frondea turbam.
 Nec prius absistit, quam septem ingentia victor
 Corpora fundat humi, et numerum cum navibus ae-
 quet.

Hinc portum petit, et socios partitur in omnis.
 Vina, bonus quae deinde cadis onerarat Acestes
 P Litore

Litore Trinacrio, dederatque abeuntibus heros,
Dividit, et dictis maerentia pectora mulcet: 197

O socii, (neque enim ignari sumus ante malorum)

O passi graviores; dabit deus his quoque finem.

Vos et Scyllaeam rabiem penitusque sonantis

Adcestis scopulos: vos et Cyclopa saxa

Experti. revocate animos, maestumque timorem

Mittite. Forfan et haec olim meminisse juvabit.

Per varios casus, per tot discrimina rerum,

Tendimus in Latium: sedes ubi fata quietas

Ostendunt. Illic fas regna resurgere Trojae.

Durate, et vosmet rebus servate secundis.

Talia voce refert: curisque ingentibus aeger

Spem voltu simulat, premit altum corde dolorem.

Illi se praedae adcingunt, dapibusque futuris:

Tergora deripiunt costis, et viscera nudant.

Pars in frustra secant, veribusque trementia figunt:

Litore aëna locant alii, flammisque ministrant.

Tum victu revocant vires: fusi que per herbam

Inplentur veteris Bacchi, pinguisque ferinae.

Postquam exempta fames epulis, mensaeque remotae,

Amisso longo socios sermone requirunt;

Spemque metumque inter dubii: seu vivere credant,

Sive extrema pati, nec jam exaudire vocatos.

Praecipue pius Aeneas, nunc acris Oronti,

Nunc Amyci casum gemit, et crudelia secum

Fata Lyci, fortemque Gyan, fortemque Cloanthum.

Et jam finis erat: quum Juppiter aethere summo

Despiciens mare velivolum terrasque jacentis,

Litora que, et latos populos, sic vertice caeli

Constitit,

Constitit, et Libyae defixit lumina regnis. 226
 Atque illum talis jactantem pectore curas
 Tristior et lacrimis oculos suffusa nitentis,
 Adloquitur Venus: O qui res hominumque deumque
 Aeternis regis imperiis, et fulmine terres,
 Quid meus Aeneas in te committere tantum,
 Quid Troës potuere? quibus, tot funera passis,
 Cunctus ob Italiam terrarum clauditur orbis?
 Certe hinc Romanos olim, volventibus annis,
 Hinc fore ductores, revocato sanguine Teucris,
 Qui mare, qui terras omni ditione tenerent,
 Pollicitus. Quae te, genitor, sententia vertit?
 Hoc equidem occasum Trojae tristisque ruinas
 Solabar, fatis contraria fata rependens.
 Nunc eadem fortuna viros tot casibus actos
 Insequitur. Quem das finem, rex magne, laborum?
 Antenor potuit, mediis elapsus Achivis,
 Illyricos penetrare sinus, atque intuma tutus
 Regna Liburnorum, et fontem superare Timavi:
 Unde per ora novem vasto cum murmure montis
 It mare proruptum, et pelago premit arva sonanti.
 Hic tamen ille urbem Patavî, sedesque locavit
 Teucrorum, et genti nomen dedit, armaque fixit
 Troïa. nunc placida conpositus pace quiescit.
 Nos, tua progenies, caeli quibus adnuis arcem,
 Navibus (infandum) amissis, unius ob iram
 Prodimur, atque Italis longe disjungimur oris.
 Hic pietatis honos? sic nos in scepra reponis?
 Olli subridens hominum fator atque deorum,
 Voltu, quo caelum tempestatque serenat,

Oscula.

Oscula libavit natae. dehinc talia fatur. 256
 Parce metu, Cytherea. manent inmoti tuorum
 Fata tibi. cernes urbem et promissa Lavini
 Moenia, sublimemque feres ad sidera caeli,
 Magnanimum Aenean: neque me sententia vertit.
 Hic (tibi fabor enim, quando haec te cura remordet,
 Longius et volvens fatorum arcana movebo)
 Bellum ingens geret Italiâ, populosque ferocis
 Contundet; moresque viris et moenia ponet:
 Tertia dum Latio regnantem viderit aetas,
 Ternaque transferint Rutulis hiberna subactis.
 At puer Ascanius, quoi nunc cognomen Iulo
 Additur (Ilus erat, dum res stetit Ilia regno)
 Triginta magnos volvendis mensibus orbis
 Imperio explebit, regnumque ab sede Lavini
 Transferet, ac longam multa vi munit Albam.
 Hic jam ter centum totos regnabitur annos
 Gente sub Hectorea; donec regina sacerdos
 Marte gravis geminam partu dabit Ilia prolem.
 Inde lupae fulvo nutricis tegmine laetus
 Romulus excipiet gentem, et Mavortia condet
 Moenia, Romanosque suo de nomine dicet.
 His ego nec metas rerum, nec tempora pono:
 Imperium sine fine dedi. quin aspera Juno,
 Quae mare nunc terrasque metu caelumque fatigat,
 Consilia in melius referet, mecumque fovebit
 Romanos rerum dominos, gentemque togatam.
 Sic placitum. Veniet iustis labentibus aetas,
 Quam donus Aëtaraci Phthiam claraeque Mycenae
 Servitio premet, ac victis dominabitur Argis.

Nascetur

Nascetur pulchra Trojanus origine Caesar, 286
 (Imperium Oceano, famiam qui terminet aëtris ;)
 Julius, à magno demissum nomen Iulo.
 Hunc tu olim caelo, spoliis Orientis onustum,
 Adcipies secura. vocabitur hic quoque votis.
 Aspera tum positis mitescent secula bellis.
 Cana Fides, et Vesta, Remo cum fratre Quirinus
 Jura dabunt : dirae ferro et compagibus artis
 Claudentur belli portae. Furor impius intus
 Saeva sedens super arma, et centum vinctus aënis
 Post tergum nodis, fremet horridus ore cruento.
 Haec ait : et Maja genitum demittit ab alto ;
 Ut terrae, utque novae pateant Carthaginis arces
 Hospitio Teucris : ne fati nescia Dido
 Finibus arceret. Volat ille per aëra magnum
 Remigio alarum ; ac Libyae citus adstitit oris.
 Et jam iussa facit . ponuntque ferocia Poeni
 Corda, volente deo. in primis regina quietum
 Adcipit in Teucros animum, mentemque benignam.
 At pius Aeneas, per noctem plurima volvens,
 Ut primum lux alma data est, exire ; locosque
 Explorare novos, quas vento adcesserit oras :
 Qui teneant (nam inculta videt) hominesne, feraene,
 Quaerere constituit, fociisque exacta referre.
 Classem in convexo nemorum, sub rupe cavata,
 Arboribus clausam circum atque horrentibus umbris
 Occulit. ipse uno graditur comitatus Achate ;
 Bina manu lato crispans hastilia ferro.
 Quoi mater media sese tulit obvia silva,
 Virginis os habitumque gerens, et virginis arma
Spartanae :

Spartanae : vel qualis equos Thræissa fatigat 316
 Harpalyce, volucrumque fuga praevertitur Eurum.
 Namque humeris de more habilem suspenderat arcum
 Venatrix, dederatque comam diffundere ventis ;
 Nuda genu, nodoque sinus conlecta fluentis.
 Ac prior, Heus, inquit, juvenes, monstrate mearum
 Vidistis si quam hic errantem forte fororum,
 Succinctam pharetra et maculosae tegmine lyncis,
 Aut spumantis apri cursum clamore prementem.
 Sic Venus ; et Veneris contra sic filius orfus:
 Nulla tuarum audita mihi neque visa fororum,
 O (quam te memorem ?) virgo. namque haud tibi
 voltus

Mortalis, nec vox hominem sonat. O, dea certe ;
 An Phoebi foror, an Nympharum sanguinis una ?
 Sis felix, nostrumque leves quaecumque laborem :
 Et quò sub caelo tandem, quibus orbis in oris
 Jaçtemur, doceas. Ignari hominumque locorumque
 Erramus, vento huc et vastis fluctibus acti.
 Multa tibi ante aras nostra cadet hostia dextra.
 Tum Venus : Haud equidem tali me dignor honore :
 Virginibus Tyriis mos est gestare pharetram,
 Purpureoque alte furas vincire cothurno.
 Punica regna vides, Tyrios, et Agenoris urbem :
 Sed fines Libyci, genus intractabile bello.
 Imperium Dido Tyria regit urbe profecta,
 Germanum fugiens. longa est injuria, longae
 Ambages. sed summa sequar fastigia rerum.
 Huic conjux Sychaeus erat, ditissimus agri
 Phoenicum, et magno miserae dilectus amore :

Quoi

Quoi pater intactam dederat, primisque jugarat 345
 Ominibus. sed regna Tyri germanus habebat
 Pygmalion, scelere ante alios inmanior omnis.
 Quos inter medius venit Furor. ille Sychaeum
 Inpius ante aras, atque auri caecus amore,
 Clam ferro incautum superat, securus amorum
 Germanae: factumque diu celavit, et aegram,
 Multa malus simulans, vana spe lusit amantem.
 Ipsa sed in somnis inhumati venit imago
 Conjugis; ora modis adtollens pallida miris,
 Crudelis aras, trajectaque pectora ferro
 Nudavit; caecumque domus scelus omne retexit.
 Tum celerare fugam patriaque excedere suadet,
 Auxiliumque viae veteres tellure recludit
 Thesauros, ignotum argenti pondus et auri.
 His comota fugam Dido sociosque parabat.
 Conveniunt, quibus aut odium crudele tyranni,
 Aut metus acer erat: navis, quae forte paratae,
 Conripiunt, onerantque auro. Portantur avari
 Pygmalionis opes pelago. dux femina facti.
 Devenere locos, ubi nunc ingentia cernes
 Mœnia, surgentemque novae Carthaginis arcem:
 Mercatique solum, facti de nomine Byrsam,
 Taurino quantum possent circumdare tergo.
 Sed vos qui tandem, quibus aut venistis ab oris,
 Quove tenetis iter? Quaerenti talibus ille
 Suspirans, imoque trahens à pectore vocem:
 O dea, si prima repetens ab origine pergam,
 Et vacet annalis nostrorum audire laborum;
 Ante diem clauso componet Vesper Olympo.

Nos

Nos Troja antiqua, vestras si forte per auris 375
 Trojae nomen iit, diversa per aequora vectos
 Forte sua Libycis tempestas adpulit oris.
 Sum pius Aeneas, raptos qui ex hoste Penatis
 Classe veho mecum, fama super aethera notus.
 Italiam quaero patriam, genus ab Jove summo.
 Bis denis Phrygium conscendi navibus aequor;
 Matre Dea monstrante viam, data fata secutus:
 Vix septem convolsae undis Euroque superfunt.
 Ipse ignotus, egens, Libyae deserta peragro,
 Europa atque Asia pulsus. Nec plura querentem
 Passa Venus medio sic interfata dolore est.
 Quisquis es, haud, credo, invisus caelestibus auras
 Vitales carpis, Tyriam qui adveneris urbem.
 Perge modo, atque hinc te reginae ad limina perfer.
 Namque tibi reduces socios classemque relatam
 Nuntio, et in tutum versis Aquilonibus actam:
 Ni frustra augurium vani docuere parentes.
 Adspice bis fenos laetantis agmine cycnos,
 Aethera quos lapsa plaga Jovis ales aperto
 Turbabat caelo: nunc terras ordine longo
 Aut capere, aut captas jam despectare videntur.
 Ut reduces illi ludunt stridentibus alis,
 Et coetu cinxere polum, cantusque dedere;
 Haud aliter puppesque tuae pubesque tuorum
 Aut portum tenet, aut pleno subit ostia velo.
 Perge modo et, qua te ducit via, dirige gressum.
 Dixit, et avertens rosea cervice refulsit,
 Ambrosiaeque comae divinum vertice odorem
 Spiravere: pedes vestis defluxit ad imos,

Et vera incessu patuit Dea. Ille, ubi matrem
 Adgnovit, tali fugientem est voce secutus: 406
 Quid gnatum toties, crudelis tu quoque, falsis
 Ludis imaginibus? cur dextrae jungere dextram
 Non datur, ac veras audire et reddere voces?
 Talibus incusat, gressumque ad moenia tendit.
 At Venus obscuro gradientis aëre sepsit;
 Et multo nebulae circum dea fudit amictū:
 Cernere ne quis eos, neu quis contingere possset,
 Molirive moram, aut veniendi poscere causas.
 Ipsa Paphon sublimis abit, sedesque revisit
 Laeta suas: ubi templum illi, centumque Sabaeo
 Ture calent arae, fertisque recentibus halant.

Conripuere viam interea, qua semita monstrat.
 Jamque adscendebant collem, qui plurimus urbi
 Inminet, adversasque adspectat desuper arces.
 Miratur molem Aeneas, magalia quondam:
 Miratur portas, strepitumque, et strata viarum.
 Instant ardentes Tyrii: pars ducere muros,
 Molirique arcem, et manibus subvolvere saxa:
 Pars optare locum tecto, et concludere sulco.
 Jura, magistratusque legunt, sanctumque senatum.
 Hic portus alii effodiunt: hic alta theatri
 Fundamenta locant alii; inmanisque columnas
 Rupibus excidunt, scaenis decora alta futuris.
 Qualis apes aestate nova per florea rura
 Exercet sub sole labor; quum gentis adultos
 Educunt foetus, aut quum liquentia mella
 Stipant et dulci distendunt nectare cellas:
 Aut onera adciipiunt venientum, aut agmine facto

Q

Ignavom

Ignavom fucos pecus à praesepibus arcent. 435

Fervit opus, redolentque thymo fragrantia mella.

O fortunati, quorum jam moenia surgunt!

Aeneas ait, et fastigia suspicit urbis.

Infert se septus nebula (mirabile dictu)

Per medios, miscetque viris; neque cernitur ulli.

Lucus in urbe fuit media, laetissimus umbrae,

Quo primum jactati undis et turbine Poeni

Effodere loco signum, quod regia Juno

Monstrarat, caput acris equi. sic nam fore bello

Egregiam, et facilem victu per secula gentem.

Hic templum Junoni ingens Sidonia Dido

Condebat, donis opulentum et numine divae:

Aerea quoi gradibus surgebant limina, nexaeque

Aere trabes: foribus cardo stridebat aënis.

Hoc primum in luco nova res oblata timorem

Leniit. hinc primum Aeneas sperare salutem

Aufus, et adfluctis melius confidere rebus.

Namque sub ingenti lustrat dum singula templo

Reginam opperiens, dum quae fortuna sit urbi,

Artificumque manus inter se operumque laborem

Miratur, videt Iliacas ex ordine pagnas,

Bellaque jam fama totum volgata per orbem,

Atridas, Priamumque, et saevom ambobus Achillen.

Constitit; et lacrimans, Quis jam locus, inquit, Achate,

Quae regio in terris nostri non plena laboris?

En Priamus. Sunt hinc etiam sua praemia laudi:

Sunt lacrimae rerum: et mentem mortalia tangunt.

Solve metus. feret haec aliquam tibi fama salutem.

Sic ait, atque animum pictura pascit inani

Multa

Multa gemens, largoque humectat flumine voltum.
 Namque videbat, uti bellantes Pergama circum
 Hac fugerent Graji, premeret Trojana Juventus:
 Hac Phryges; instaret curru cristatus Achilles.
 Nec procul hinc Rhesi niveis tentoria velis
 Adgnoscit lacrimans; primo quae prodita somno
 Tydides multa vastabat caede cruentus:
 Ardentisque avertit equos in castra, prius quam
 Pabula gustassent Trojae Xanthumque bibissent.
 Parte alia fugiens amissis Troilus armis,
 Infelix puer, atque impar congressus Achilli,
 Fertur equis, curruque haeret resupinus inani,
 Lora tenens tamen. huic cervixque comaeque tra-
 huntur

Per terram, et versa pulvis inscribitur hasta.
 Interea ad templum non aequae Palladis ibant
 Crinibus Iliades passis, peplumque ferebant
 Suppliciter tristes, et tunicae pectora palmis.
 Diva solo fixos oculos averfa tenebat.
 Ter circum Iliacos raptaverat Hecctora muros,
 Exanimumque auro corpus vendebat Achilles.
 Tum vero ingentem gemitum dat pectore ab imo:
 Ut spolia, ut currus, utque ipsum corpus amici,
 Tendentemque manus Priamum conspexit inermis.
 Se quoque principibus permixtum adgnovit Achivis,
 Eoasque acies, et nigri Memnonis arma.
 Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis
 Penthesilca furens, mediisque in millibus ardet,
 Aurea subnectens exsertae cingula mammae,
 Bellatrix, audetque viris concurrere virgo.

Haec

Haec dum Dardanio Aeneae miranda videntur,
 Dum stupet, obtutuque haeret defixus in uno; 495
 Regina ad templum, forma pulcherrima, Dido
 Incessit, magna juvenum stipante caterva.
 Qualis in Eurotae ripis, aut per juga Cynthi
 Exercet Diana choros; quam mille secutae
 Hinc atque hinc glomerantur Oreades: illa pharetram
 Fert humero, gradiensque deas supereminet omnis:
 Latonae tacitum pertentant gaudia pectus.
 Talis erat Dido: talem se laeta ferebat
 Per medios, instans operi regnisque futuris.
 Tum foribus divae, media testudine templi,
 Septa armis, folioque alte subnixa resedit.
 Jura dabat legesque viris: operumque laborem
 Partibus aequabat justis, aut forte trahebat:
 Quum subito Aeneas concursu adcedere magno
 Anthea Sergestumque videt, fortemque Cloanthum,
 Teucrorumque alios: ater quos aequore turbo
 Dispulerat, penitusque alias averterat oras.
 Obstupuit simul ipse, simul percussus Achates
 Laetitiaque metuque, avidi conjungere dextras
 Ardebant: sed res animos incognita turbat.
 Dissimulant; et nube cava speculantur amicti,
 Quae fortuna viris; classem quo litore linqunt;
 Quid veniant. cunctis nam lecti navibus ibant,
 Orantes veniam, et templum clamore petebant.

Postquam introgressi, et coram data copia fandi;
 Maximus Ilioneus placido sic pectore coepit:
 O regina, novam quoi condere Juppiter urbem,
 Justitiaque dedit gentis frenare superbas,

Troës

Troës te miseri, circum maria omnia vecti, 524
 Oramus : prohibe infandos à navibus ignis ;
 Parce pio generi, et propius res adspice nostras.
 Non nos aut ferro Libycos populare Penatis
 Venimus, aut raptas ad litora vertere praedas :
 Non ea vis animo, nec tanta superbia victis.
 Est locus, Hesperiam Graji cognomine dicunt,
 Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebae :
 Oenotri coluere viri : nunc fama, minores
 Italiam dixisse, ducis de nomine, gentem.
 Huc cursus fuit.

Quum subito adfurgens fluctu nimbosus Orion
 In vada caeca tulit, penitusque procacibus Austris,
 Perque undas, superante falo, perque invia saxa
 Dispulit. huc pauci vestris adnavimus oris.
 Quod genus hoc hominum, quaene hunc tam barba-
 ra morem

Permittit patria ? hospitio prohibemur arenae.
 Bella cient, primaque vetant consistere terra.
 Si genus humanum et mortalia temnitis arma ;
 At sperate deos memores fandi atque nefandi.
 Rex erat Aeneas nobis, quo justior alter
 Nec pietate fuit, nec bello major et armis.
 Quem si fata virum servant, si vescitur aura
 Aetheria, neque adhuc crudelibus occubat umbris ;
 Non metus, officio nec te certasse priorem
 Poeniteat. sunt et Siculis regionibus urbes,
 Armaque, Trojanoque à sanguine clarus Acestes.
 Quassatam ventis liceat subducere classem,
 Et filvis optare trabes, et stringere remos.

Si datur Italiam, fociis et rege recepto, 553
 Tendere, ut Italiam laeti Latiumque petamus.
 Sin absumpta falus, et te, pater optume Teucrûm,
 Pontus habet Libyae, nec spes jam restat Iuli;
 At freta Sicaniae saltem, sedesque paratas,
 Unde huc advecti, regemque petamus Acesten.
 Talibus Ilioneus. cuncti simul ore fremebant
 Dardanidae.

Tum breviter Dido, voltum demissa, profatur:
 Solvite corde metum, Teucrici: secludite curas.
 Res dura, et regni novitas me talia cogunt
 Moliri, et late finis custode tueri.

Quis genus Aeneadûm, quis Trojae nesciat urbem.
 Virtutesque virosque, aut tanti incendia belli?
 Non obfusca adeo gestamus pectora Poeni:
 Nec tam aversus equos Tyria Sol jungit ab urbe.
 Seu vos Hesperiam magnam, Saturniaque arva,
 Sive Erycis finis, regemque optatis Acesten;
 Auxilio tutos dimittam, opibusque jvabo.
 Voltis et his mecum pariter confidere regnis?
 Urbem quam statuo, vestra est. Subducite navis:
 Tros Tyriusque mihi nullo discrimine agetur.
 Atque utinam rex ipse, Noto compulsus eodem,
 Adforet Aeneas! equidem per litora certos
 Dimittam, et Libyae lustrare extrema jubebo;
 Si quibus ejectus silvis, aut urbibus errat.

His animum adrecti dictis, et fortis Achates,
 Et pater Aeneas, jamdudum erumpere nubem
 Ardebant. prior Aeneam conpellat Achates:
 Gnate Dea, quae nunc animo sententia surgit?

Omnia

Omnia tuta vides : classem, sociosque receptos.
 Unus abest, medio in fluctu quem vidimus ipsi
 Submersum : dictis respondent cetera matris. 585
 Vix ea fatus erat, quum circumfusa repente
 Scindit se nubes, et in aethera purgat apertum.
 Restitit Aeneas, claraque in luce refulsit,
 Os humerosque deo similis : namque ipsa decoram
 Caesariem gnato genetrix, lumenque iuventae
 Purpureum, et laetos oculis adflarat honores.
 Quale manus addunt ebori decus, aut ubi flavo
 Argentum Pariusve lapis circumdatur auro.
 Tum sic reginam adloquitur, cunctisque repente
 Improvisus ait : Coram, quem quaeritis, adsum
 Troius Aeneas, Libycis ereptus ab undis.
 O sola infandos Trojae miserata labores,
 Quae nos, reliquias Danaûm, terraeque marisque
 Omnibus exhaustos jam casibus, omnium egenos,
 Urbe, domo, socias. grates persolvere dignas
 Non opis est nostrae, Dido : nec quidquid ubique est
 Gentis Dardaniae, magnum quae sparsa per orbem.
 Di tibi, si qua pios respectant numina, si quid
 Usquam iustitiae est, et mens sibi conscia recti,
 Praemia digna ferant. Quae te tam laeta tulerunt
 Secula ? qui tanti talem genuere parentes ?
 In freta dum fluvii current, dum montibus umbrae
 Lustrabant convexa, polus dum sidera pascet ;
 Semper honos, nomenque tuum, laudesque mane-
 bunt :
 Quae me cumque vocant terrae. Sic fatus, amicam
 Ilioneæ

Ilionea petit dextra, laevaque Sereſtum : 611
 Poſt alios, fortemque Gyan, fortemque Cloanthum.
 Obſtupuit primo adſpectu Sidonia Dido ;
 Caſu deinde viri tanto. et ſic ore locuta eſt :
 Quis te, gnate Dea, per tanta pericula caſus
 Inſequitur ? quae vis inmanibus adplicat oris ?
 Tune ille Aeneas, quem Dardanio Anchifae
 Alma Venus Phrygii genuit Simoëntis ad undam ?
 Atque equidem Teucrum memini Sidona venire,
 Finibus expulſum patriis, nova regna petentem,
 Auxilio Beli. genitor tum Belus opimam
 Vaſtabat Cyprum, et victor ditione tenebat.
 Tempore jam ex illo caſus mihi cognitus urbis
 Trojanae, nomenque tuum, regeſque Pelafgi.
 Ipſe hoſtis Teucros inſigni laude ferebat,
 Seque ortum antiqua Teucrorum ab ſtirpe volebat.
 Quare agite, ô teſtis, juvenes, ſuccedite noſtris.
 Me quoque per multos ſimilis fortuna labores
 Jaſtatam hac demum voluit conſiſtere terra.
 Non ignara mali miſeris ſuccurrere diſco.
 Sic memorat. ſimul Aenean in regia ducit
 Teſta : ſimul divôm templis indicit honorem.
 Nec minus interea ſociis ad litora mittit
 Viginti tauros, magnorum horrentia centum
 Terga ſuum, pinguis centum cum matribus agnos
 Munera, laetitiamque Dei.
 At domus interior regali ſplendida luxu
 Inſtruitur, mediisque parant convivia teſtis.
 Arte laboratae veſtes, oſtroque ſuperbo :
 Ingens argentum menſis, caelataque in auro

Portia facta patrum, series longissima rerum, 641
 Per tot ducta viros antiquae ab origine gentis.

Aeneas (neque enim patrius consistere mentem
 Passus amor) rapidum ad navis praemittit Achaten,
 Ascanio ferat haec ; ipsumque ad moenia ducat.
 Omnis in Ascanio cari stat cura parentis.
 Munera praeterea, Iliacis erepta ruinis,
 Ferre jubet ; pallam signis auroque rigentem,
 Et circumtextum croceo velamen acantho,
 Ornatus Argivae Helenae : quos illa Mycenis,
 Pergama quum peteret, inconcessosque Hymenaeos,
 Extulerat, matris Ladae mirabile donum.
 Praeterea sceptrum, Ilione quod gesserat olim,
 Maxuma gnatarum Priami, colloque monile
 Baccatum, et duplicem gemmis auroque coronam.
 Haec celerans, iter ad navis tendebat Achates.

At Cytherea novas artis, nova pectore versat
 Consilia : ut faciem mutatus et ora Cupido
 Pro dulci Ascanio veniat, donisque furentem
 Incendat reginam, atque ossibus implicet ignem.
 Quippe domum timet ambiguum, Tyriosque bilinguis.
 Urit atrox Juno, et sub noctem cura recursat.
 Ergo his aligerum dictis adfatur Amorem :
 Gnate, meae vires, mea magna potentia, solus,
 Gnate, Patris summi qui tela Typhoëa temnis ;
 Ad te confugio, et supplex tua numina posco.
 Frater ut Aeneas pelago tuus omnia circum
 Litora jactetur, odiis Junonis iniquae,
 Nota tibi : et nostro doluisti saepe dolore.
 Hunc Phoenissa tenet Dido, blandisque moratur

R

Vocibus :

Vocibus : et vereor, quo se Junonia vertant 671
 Hospitia. haud tanto cessabit cardine rerum.
 Quocirca capere ante dolis, et cingere flamma
 Reginam meditor ; ne quo se numine mutet ;
 Sed magno Aeneae mecum teneatur amore.
 Qua facere id possis, nostram nunc adcipe mentem :
 Regius aditu cari genitoris ad urbem
 Sidoniam puer ire parat ; mea maxima cura ;
 Dona ferens, pelago et flammis restantia Trojae.
 Hunc ego sopitum somno, super alta Cythera,
 Aut super Idalium sacrata sede recondam :
 Ne qua scire dolos, mediufve occurrere possit.
 Tu faciem illius noctem non amplius unam
 Falle dolo, et notos pueri puer indue voltus :
 Ut, quum te gremio adcipiet laetissima Dido,
 Regalis inter mensas laticemque Lyaeum,
 Quum dabit amplexus atque oscula dulcia figet,
 Occultum inspiret ignem, fallasque veneno.
 Paret Amor dictis carae genetricis, et alas
 Exuit, et gressu gaudens incedit Iuli.
 At Venus Aescanio placidam per membra quietem
 Inrigat, ac fotum gremio dea tollit in altos
 Idaliae lucos : ubi mollis amaracus illum
 Floribus et dulci adspirans complectitur umbra.
 Jamque ibat dicto parens, et dona Cupido
 Regia portabat Tyriis, duce laetus Achate.
 Quum venit, aulaeis jam se regina superbis
 Aurea conposuit sponda, mediamque locavit.
 Jam pater Aeneas, et jam Trojana juvenus
 Conveniunt, stratoque super discumbitur ostro.

Dant manibus famuli lymphas, cereremque canistris
 Expediunt, tonsisque ferunt mantelia villis. 702
 Quinquaginta intus famulae : quibus ordine longo
 Cura penum struere, et flammis adolere penatis.
 Centum aliae, totidemque pares aetate ministri,
 Qui dapibus mensas onerent, et pocula ponant.
 Nec non et Tyrii per limina laeta frequentes
 Convenere, toris iussi discumbere pictis.
 Mirantur dona Aeneae ; mirantur Iulum,
 Flagrantisque dei voltus, simulataque verba,
 Pallamque et pictum croceo velamen acantho.
 Praecipue infelix, pesti devota futurae,
 Expleri mentem nequit, ardescitque tuendo
 Phoenissa, et puero pariter donisque movetur.
 Ille, ubi complexu Aeneae colloque pependit,
 Et magnum falsi inplevit genitoris amorem ;
 Reginam petit. haec oculis, haec pectore toto
 Haeret : et interdum gremio fovet, inscia Dido
 Infidat quantus miserae deus. At memor ille
 Matris Acidaliae, paulatim abolere Sychaeum
 Incipit, et vivo tentat praevertere amore
 Jam pridem resides animos defuetaque corda.
 Postquam prima quies epulis, mensaeque remotae ;
 Crateras magnos statuunt, et vina coronant.
 Fit strepitus tectis, vocemque per ampla volutant
 Atria : dependent lychni laquearibus aureis
 Incensi, et noctem flammis funalia vincunt.
 Hic regina gravem gemmis auroque poposcit,
 Inplevitque mero, pateram : qua Belus, et omnes
 A Belo soliti. tum facta silentia tectis :

Juppiter,

Juppiter, (hospitibus nam te dare jura loquuntur)
 Hunc laetum Tyriisque diem Trojaque profectis
 Esse velis, nostrosque hujus meminisse minores.
 Adsit laetitiae Bacchus dator; et bona Juno. 734
 Et vos, ô, coetum, Tyrii, celebrate faventes.
 Dixit, et in mensam laticum libavit honorem,
 Primaque libato summo tenus adtigit ore.
 Tum Bitiae dedit increpitans. ille inpiger hausit
 Spumantem pateram, et pleno se proluit auro.
 Post alii proceres. Cithara crinitus Iopas
 Personat aurata, docuit quae maxumus Atlas.
 Hic canit errantem Lunam, Solisque labores;
 Unde hominum genus, et pecudes; unde imber, et
 ignes;

Arcturum, pluviasque Hyadas, geminosque Triones:
 Quid tantum Oceano properent se tingere soles
 Hiberni, vel quae tardis mora noctibus obstet.
 Ingeminant plausu Tyrii, Troësque sequuntur.
 Nec non et vario noctem sermone trahebat
 Infelix Dido, longumque bibebat amorem;
 Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa:
 Nunc, quibus Aurorae venisset filius armis:
 Nunc, quales Diomedis equi; nunc, quantus Achilles.
 Immo age, et à prima, dic, hospes, origine nobis
 Infidias, inquit, Danaûm, casusque tuorum,
 Erroresque tuos. nam te jam septima portat
 Omnibus errantem et terris et fluctibus aestas.

AENEIDOS LIB. II.

CONTICUERE omnes, intentique ora tenebant:
 Inde toro pater Aeneas sic orsus ab alto:
 Infandum, regina, jubes renovare dolorem;
 Trojanas ut opes, et lamentabile regnum
 Eruerint Danaï: quaeque ipse miserrima vidi,
 Et quorum pars magna fui. Quis talia fando
 Myrmidonum, Dolopumve, aut duri miles Ulixi
 Temperet à lacrimis! et jam nox humida caelo
 Praecipitat, suadentque cadentia sidera somnos.
 Sed, si tantus amor casus cognoscere nostros,
 Et breviter Trojae supremum audire laborem;
 Quamquam animus meminisse horret, luctuque re-
 fugit;

Incipiam. Fracti bello, fatisque repulsi
 Ductores Danaûm, tot jam labentibus annis,
 Instar montis equum divina Palladis arte
 Aedificant, sectaque intexunt abiete costas.
 Votum pro reditu simulant. ea fama vagatur.
 Huc delecta virûm fortiti corpora furtim
 Includunt caeco lateri, penitusque cavernas
 Ingentis uterumque armato milite complent.

Est in conspectu Tenedos, notissima famâ
 Insula, dives opum, Priami dum regna manebant;
 Nunc tantum sinus, et statio male fida carinis;
 Huc se provecti deserto in litore condunt.
 Nos abiisse rati, et vento petiisse Mycenas.

Ergo

Ergo omnis longo solvit se Teucria luctu : 26
 Panduntur portae. juvat ire, et Dorica castra,
 Desertosque videre locos, litusque relictum.
 Hîc Dolopum manus, hîc faevus tendebat Achilles :
 Classibus hîc locus : hîc acie certare solebant.
 Pars stupet innuptae donum exitiale Minervae,
 Et molem mirantur equi : primusque Thymoetes
 Duci intra muros hortatur, et arce locari ;
 Sive dolo, seu jam Trojae sic fata ferebant.
 At Capys, et quorum melior sententia menti,
 Aut pelago Danaûm insidias suspectaque dona
 Praecipitare jubent, subjectisque urere flammis :
 Aut terebrare cavas uteri et tentare latebras.
 Scinditur incertum studia in contraria vulgus.

Primus ibi ante omnis, magna comitante caterva,
 Laocoon ardens summa decurrit ab arce :
 Et procul, O miseri, quae tanta infania, cives ?
 Creditis avectos hostis ? aut ulla putatis
 Dona carere dolis Danaûm ? sic notus Ulixes ?
 Aut hoc inclusi ligno occultantur Achivi,
 Aut haec in nostros fabricata est machina muros ;
 Inspectura domos, venturaque desuper urbi ;
 Aut aliquis latet error. equo ne credite, Teucri.
 Quidquid id est, timeo Danaos et dona ferentis.
 Sic fatus, validis ingentem viribus hastam
 In latus, inque feri curvam conpagibus alvom
 Contorsit. stetit illa tremens, uteroque recusso
 Insonuere cavae gemitumque dedere cavernae.
 Et, si fata deûm, si mens non laeva fuisset,

Inpulerat

Inpulerat ferro Argolicas foedare latebras : 55

Trojaque nunc stares, Priamiq̄ue arx alta maneres.

Ecce, manus juvenem interea post terga revinctum

Pastores magno ad regem clamore trahebant

Dardanidae : qui se ignotum venientibus ultro,

Hoc ipsum ut strueret, Trojamque aperiret Achivis,

Obtulerat, fidens animi, atque in utrumque paratus,

Seu versare dolos, seu certae occumbere morti.

Undique visendi studio Trojana juvenus

Circumfusa ruit, certantque inludere capto.

Adcipe nunc Danaum insidias, et crimine ab uno

Difce omnis.

Namque, ut conspectu in medio turbatus, inermis

Constitit, atque oculis Phrygia agmina circumspexit :

Heu, quae nunc tellus, inquit, quae me aequora

possunt

Adcipere ? aut quid jam misero mihi denique restat ?

Quoi neque apud Danaos usquam locus : et super ipsi

Dardanidae infensi poenas cum sanguine poscunt.

Quo gemitu conversi animi, compressus et omnis

Inpetus. hortamur fari, quo sanguine cretus,

Quidve ferat, memoret, quae sit fiducia capto.

[Ille haec, deposita tandem formidine, fatur.]

Cuncta equidem tibi, rex, (fuerit quodcumque,)

fatebor

Vera, inquit : neque me Argolica de gente negabo :

Hoc primum. nec, si miserum Fortuna Sinonem

Finxit, vanum etiam mendacemque inproba finget.

Fando aliquod si forte tuas pervenit ad auris

Belidae nomen Palamedis, et incluta famâ

Gloria :

Gloria : quem falsa sub prodicione Pelasgi 83
 Infontem, infando indicio, quia bella vetabat,
 Demisere neci : nunc cassum lumine lugent.
 Illi me comitem, et consanguinitate propinquum,
 Pauper in arma pater primis huc misit ab annis.
 Dum stabat regno incolumis, regumque vigeat
 Conciliis ; et nos aliquod nomenque decusque
 Gessimus. invidia postquam pellacis Ulixi
 (Haud ignota loquor) superis concessit ab oris ;
 Adflictus vitam in tenebris luctuque trahebam,
 Et casum infontis mecum indignabar amici.
 Nec tacui demens : et me, fors si qua tulisset,
 Si patrios umquam remeassem victor ad Argos,
 Promisi ultorem : et verbis odia aspera movi.
 Hinc mihi prima mali labes : hinc semper Ulixes
 Criminibus terrere novis o hinc spargere voces
 In volgum ambiguas, et quaerere conscius arma.
 Nec requievit enim, donec Calchante ministro---.
 Sed quid ego haec autem nequidquam ingrata re-
 volvo ?

Quidve moror? si omnis uno ordine habetis Achivos,
 Idque audire sat est ; jamdudum sumite poenas.
 Hoc Ithacus velit, et magno mercentur Atridae.
 Tum vero ardemus scitari et quaerere causas,
 Ignari scelerum tantorum artisque Pelasgae.
 Prosequitur pavitans, et ficto pectore fatur :
 Saepe fugam Danaï Troja cupiere relicta
 Moliri, et longo fessi discedere bello.
 Fecissentque utinam ! saepe illos aspera ponti
 Interclusit hiems, et terruit Auster euntis.

Praecipue,

Praecipue, quum jam hic trabibus contextus acernis
 Staret equus, toto sonuerunt aethere nimbi. 113
 Suspenſi Eurypylum ſcitatum oracula Phoebi
 Mittimus, iſque adytis haec triſtia dicta reportat :
 Sanguine placatis ventos, et virgine caeſa,
 Quum primum Iliacas Danaï veniſtis ad oras :
 Sanguine quaerendi reditus, animaque litandum
 Argolica. Volgi quae vox ut venit ad auris,
 Obſtupere animis, gelidusque per ima cucurrit
 Oſſa tremor ; quoi fata parent, quem poſcat Apollo.
 Hic Ithacus vatem magno Calchanta tumultu
 Protrahit in medios : quae ſint ea numina divôm
 Flagitat. et mihi jam multi crudele canebant
 Artificis ſcelus, et taciti ventura videbant.
 Bis quinos ſilet ille dies, teſtusque recuſat
 Prodere voce ſua quemquam, aut obponere morti.
 Vix tandem magnis Ithaci clamoribus actus,
 Conpoſito rumpit vocem, et me deſtinat arae.
 Adſenſere omnes : et, quae ſibi quiſque timebant,
 Unius in miſeri exitium converſa tulere.
 Jamque dies infanda aderat : mihi ſacra parari,
 Et falſae fruges, et circum tempora vittae.
 Eripui (fateor) leto me, et vincula rupi :
 Limoſoque lacu per noctem obſcure in ulva
 Delitui, dum vela darent, ſi forte dediffent.
 Nec mihi jam patriam antiquam ſpes ulla videndi,
 Nec dulcis gnatos, exoptatumque parentem :
 Quos illi fors ad poenas ob noſtra repoſcent
 Effugia, et culpam hanc miſerorum morte piabunt.
 Quod te, per ſuperos, et conſcia numina veri,

S

Per,

Per, si qua est, quae restet adhuc mortalibus usquam
 Intemerata fides, oro, miserere laborum 143
 Tantorum : miserere animi non digna ferentis.

His lacrimis vitam damus, et miserescimus ultro.
 Ipse viro primus manicas atque arta levari
 Vincla jubet Priamus ; diâisq; ita fatur amicis :
 Quisquis es, amissos hinc jam obliviscere Grajos ;
 Noster eris : mihiq; haec ediffere vera roganti.
 Quo molem hanc inmanis equi statuere ? quis auctor ?
 Quidve petunt ? quae religio ? aut quae machina belli ?
 Dixerat. Ille dolis instructus et arte Pelasga,
 Sustulit exutas vinclis ad sidera palmas :
 Vos, aeterni ignes, et non violabile vestrum
 Testor numen, ait : vos arae, ensesq; nefandi,
 Quos fugi, vittaeq; deûm, quas hostia gessi ;
 Fas mihi Grajorum sacrata resolvere jura,
 Fas odisse viros, atque omnia ferre sub auras,
 Si qua tegunt : teneor patriae nec legibus ullis.
 Tu modo promissis maneat, servataque serves
 Troja fidem ; si vera feram, si magna rependam.

Omnis spes Danaûm, et coepti fiducia belli
 Palladis auxiliis semper stetit : inpius ex quo
 Tydides sed enim, scelerumq; inventor Ulixes,
 Fatale adgressi sacrato avellere templo
 Palladium, caesis summae custodibus arcis,
 Conripuere sacram effigiem, manibusq; cruentis
 Virgineas ausi divae contingere vittas :
 Ex illo fluere ac retro sublata referri
 Spes Danaûm, fractae vires, averfa deae mens.

Nec

Nec dubiis ea signa dedit Tritonia monst'ris. 171
 Vix positum castris simulacrum ; arsere coruscae
 Luminibus flammae adrectis, falsusque per artus
 Sudor iit : terque ipsa solo (mirabile dictu)
 Emicuit, parmamque ferens hastamque trementem.
 Extemplo tentanda fugâ canit aequora Calchas :
 Nec posse Argolicis excindi Pergama telis ;
 Omina ni repetant Argis, numenque reducant,
 Quod pelago et curvis secum avexere carinis.
 Et nunc, quod patrias vento petiere Mycenas,
 Arma deosque parant comites, pelagoque remenso.
 Inprovisi aderunt. ita digerit omina Calchas.
 Hanc pro Palladio moniti, pro numine laeso,
 Effigiem statuere ; nefas quae triste piaret.
 Hanc tamen inmensam Calchas adtollere molem
 Roboribus textis, caeloque educere iussit :
 Ne recipi portis, aut duci in moenia possent ;
 Neu populum antiqua sub religione tueri.
 Nam si vestra manus violasset dona Minervae,
 Tum magnum exitium (quod dî prius omen in ipsum
 Convertant) Priami imperio Phrygibusque futurum.
 Sin manibus vestris vestram adscendisset in urbem ,
 Ultro Asiam magno Pelopëa ad moenia bello
 Venturam, et nostros ea fata manere nepotes.
 Talibus insidiis perjurique arte Sinonis
 Credita res, captique dolis lacrimisque coactis,
 Quos neque Tydides, nec Larissaeus Achilles,
 Non anni domuere decem, non mille carinae.

Hic

Hic aliud majus miseris multoque tremendum
 Objicitur magis, atque improvida pectora turbat.
 Laocoon, ductus Neptuno sorte sacerdos, 201
 Sollemnis taurum ingentem maetabat ad aras.
 Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
 (Horresco referens) inmensis orbibus angues
 Incumbunt pelago, pariterque ad litora tendunt :
 Pectora quorum inter fluctus adrecta, jubaeque
 Sanguineae exsuperant undas : pars cetera pontum
 Pone legit, sinuantque inmensa volumine terga.
 Fit sonitus, spumante salo : jamque arva tenebant,
 Ardentisque oculos suffecti sanguine et igni,
 Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.
 Diffugimus visu exsangues. Illi agmine certo
 Laocoonta petunt : et primum parva duorum
 Corpora gnatorum serpens amplexus uterque
 Implicat, et miseros morflu depascitur artus.
 Post ipsum, auxilio subeuntem ac tela ferentem,
 Conripiunt, spirisque ligant ingentibus : et jam
 Bis medium amplexi, bis collo squamea circum
 Terga dati, superant capite et cervicibus altis.
 Ille simul manibus tendit divellere nodos,
 Perfusus sanie vittas atroque veneno :
 Clamores simul horrendos ad sidera tollit,
 Qualis mugitus, fugit quum faucibus aram
 Taurus, et incertam excussit cervice securim.
 At gemini lapsu delubra ad summa dracones
 Effugiant, faevaeque petunt Tritonidis arcem ;
 Sub pedibusque deae, clipeique sub orbe teguntur.
 Tum vero tremefacta novus per pectora cunctis

Insinuat

Insinuat pavor : et scelus expendisse merentem 229
 Laocoonta ferunt ; sacrum qui cuspide robur
 Laeferit, et tergo sceleratam intorferit hastam.
 Ducendum ad fedes simulacrum, orandaque divae
 Numina conclamant.

Dividimus muros, et moenia pandimus urbis.
 Adcingunt omnes operi, pedibusque rotarum
 Subjiciunt labrus, et stuppea vincula collo
 Intendunt. Scandit fatalis machina muros,
 Foeta armis. pueri circum innuptaeque puellae
 Sacra canunt, funemque manu contingere gaudent.
 Illa subit, mediaeque minans inlabitur urbi.

O patria, ô divôm domus Ilium, et incluta bello
 Moenia Dardanidum ! quater ipso in limine portae
 Substitit, atque utero sonitum quater arma dedere.

Instamus tamen inmemores caecique furore,
 Et monstrum infelix sacrata sistimus arce.

Tunc etiam fatis aperit Cassandra futuris
 Ora, dei jussu non umquam credita Teucris.
 Nos delubra deûm miseri, quibus ultimus esset
 Ille dies, festa velamus fronde per urbem.

Vertitur interea caelum, et ruit oceano nox,
 Involvens umbra magna terramque polumque,
 Myrmidonumque dolos : fusi per moenia Teucrî
 Conticuere : sopor fessos complectitur artus.

Et jam Argiva phalanx instructis navibus ibat
 A Tenedo, tacitae per amica silentia Lunae,
 Litora nota petens : flammam quum regia puppis
 Extulerat : fatisque deûm defensus iniquis,
 Inclusos utero Danaos et pinea surtim

Laxat

Laxat claustra Sinon : illos patefactus ad auras 259
 Reddit equus, laetique cavo se robore promunt.
 Theffandrus Sthenelusque duces, et dirus Ulixes,
 Demissum labfi per fanem, Acamasque, Thoasque,
 Pelidesque Neoptolemus, primusque Machaon,
 Et Menelaus, et ipse doli fabricator Epeos,
 Invadunt urbem somno vinoque sepultam.
 Caeduntur vigiles, portisque patentibus omnis
 Adcipiunt focios, atque agmina conscia jungunt.

Tempus erat, quo prima quies mortalibus aegris
 Incipit, et dono divûm gratissima serpit.
 In somnis, ecce, ante oculos maestissimus Hector
 Visus adesse mihi, largosque effundere fletus ;
 Raptatus bigis, ut quondam, aterque cruento
 Pulvere, perque pedes trajectus lora tumentis.
 Hei mihi, qualis erat ! quantum mutatus ab illo
 Hectore, qui redit exuvias indutus Achilli,
 Vel Danaûm Phrygios jaculatus puppibus ignis !
 Squalentem barbam, et concretos sanguine crinis,
 Volneraque illa gerens, quae circum plurima muros
 Adcepit patrios. ultro flens ipse videbar
 Conpellare virum, et maestas expromere voces :
 O lux Dardaniae, spes ô fidissima Teucrum,
 Quae tantae tenere morae ? quibus Hector ab oris
 Exspectate venis ? ut te post multa tuorum
 Funera, post varios hominumque urbisque labores,
 Defessi adspicimus ! quae causa indigna serenos
 Foedavit voltus ? aut cur haec volnera cerno ?
 Ille nihil : nec me quaerentem vana moratur :
 Sed graviter gemitus imo de pectore ducens,

Heu

Heu fuge, gnate dea, teque his, ait, eripe flammis.
 Hostis habet muros : ruit alto à culmine Troja. 290
 Sat patriae Priamoque datum. si Pergama dextra
 Defendi possent, etiam hac defensa fuissent.
 Sacra suosque tibi commendat Troja Penatis :
 Hos cape fatorum comites : his moenia quaere,
 Magna pererrato statues quae denique ponto.
 Sic ait : et manibus vittas, Vestamque potentem,
 Aeternumque adytis effert penetralibus ignem.

Diverſo interea miſcentur moenia luſtu :
 Et magis atque magis, quamquam ſecreta parentis
 Anchisae domus, arboribusque obteſta reſeſſit,
 Clareſcunt ſonitus ; armorumque ingruit horror.
 Excutor ſomno, et ſummi faſtigia teſti
 Adſenſu ſupero, atque adreſtis auribus adſto.
 In ſegetem veluti quum flamma furentibus Auſtris
 Incidit, aut rapidus montano flumine torrens
 Sternit agros, ſternit fata laeta, boumque labores ;
 Praecipitesque trahit ſilvas : ſtupet inſcius alto
 Adcipiens ſonitum faxi de vertice paſtor.
 Tum vero manifeſta fides, Danaûmque pateſcunt
 Inſidiae. jam Deiphobi dedit ampla ruinam,
 Volcano ſuperante, domus : jam proximus ardet
 Ucalegon : Sigea igni freta lata relucent.
 Exoritur clamorque virûm clangorque tubarum.
 Arma amens capio ; nec ſat rationis in armis :
 Sed glomerare manum bello, et concurrere in arcem
 Cum fociis ardent animi. furor iraque mentem
 Praecipitant ; pulchrumque mori ſuccurrit in armis.
 Ecce

Ecce autem telis Panthus elabſus Achivôm, 318
 Panthus Othryades, arcis Phoebique ſacerdos,
 Sacra manu, victoſque deos, parvomque nepotem
 Ipſe trahit, curſuque amens ad litora tendit.
 Quo res ſumma loco, Panthu? quam prendimus ar-
 cem?

Vix ea fatuſ eram, gemitu quum talia reddit:
 Venit ſumma dies, et ineluctabile tempuſ
 Dardaniae. fuimus Troës: fuit Ilium, et ingenuſ
 Gloria Teucrorum. feruſ omnia Juppiter Argoſ
 Tranſtulit. Incenſa Danaï dominantur in urbe.
 Arduuſ armatoſ mediis in moenibuſ adſtanſ
 Fundit equuſ, victorque Sinon incendia miſcet,
 Inſultanſ. portuſ alii bipatentibuſ adſunt,
 Millia quot magniſ umquam venere Mycenis:
 Obſedere alii teluſ anguſta viaruſ
 Obpoſiti, ſtat ferri acieſ mucrone coruſco
 Striſta, parata neci: vix primi proelia tentant
 Portaruſ vigiluſ, et caeco Marte reſiſtunt.
 Talibuſ Othryadae dictiſ et numine divôm
 In flammas et in arma feror: quo triſtiſ Erinnyſ,
 Quo fremituſ vocat, et ſublatoſ ad aethera clamor.
 Addunt ſe focioſ Ripheuſ, et maximuſ armuſ
 Epytuſ: oblatoſ per lunam Hypaniſque Dymaſque:
 Et lateri adglomerant noſtro: juveniſque Coraebuſ
 Mygdonideſ. illiſ ad Trojam forte diebuſ
 Venerat, inſano Caſſandrae incenſuſ amore:
 Et gener auxiliuſ Priamo Phrygiſbuſque ferebat.
 Inſelix, qui non ſponſae praecepta furentiſ
 Audierit.

Quoſ

Quos ubi confertos audere in proclia vidi ; 347
 Incipio super his : Juvenes, fortissima frustra
 Pecciora, si vobis audentem extrema cupido
 Certa sequi ; (quae sit rebus fortuna videtis :
 Excessere omnes adytis ariisque relictis
 Di, quibus imperium hoc steterat) succurritis urbi
 Incensae. Moriamur, et in media arma ruamus.
 Una salus victis, nullam sperare salutem.
 Sic animis juvenum furor additus. inde, lupi ceu
 Raptores atra in nebula, quos inproba ventris
 Exegit caecos rabies, catulique relicti
 Faucibus expectant ficcis ; per tela, per hostis
 Vadimus haud dubiam in mortem : mediaeque tenemus

Urbis iter. nox atra cava circumvolat umbra.
 Quis cladem illius noctis, quis funera fando
 Explicet, aut possit lacrimis aequare labores ?
 Urbs antiqua ruit, multos dominata per annos :
 Plurima perque vias sternuntur inertia passim
 Corpora, perque domos, et relligiosa deorum
 Limina. nec soli poenas dant sanguine Teucri :
 Quondam etiam victis redit in praecordia virtus ;
 Victoresque cadunt Danaï. crudelis ubique
 Luctus, ubique pavor, et plurima mortis imago.

Primus se, Danaum magna comitante caterva,
 Androgeus obsert nobis, socia agmina credens
 Inscius ; atque ultro verbis compellat amicis :
 Festinate, viri. nam quae tam sera moratur
 Segnities ? alii rapiunt incensa feruntque

T

Pergama :

Pergama : vos celsis nunc primum à navibus itis ?
 Dixit : et extemplo (neque enim responsa dabantur
 Fida fatis) sensit medios delapsus in hostis : 377
 Obstupuit, retroque pedem cum voce repressit.
 Improvisum aspris veluti qui sentibus anguem
 Pressit humi nitens, trepidusque repente refugit
 Adtollentem iras, et caerulea colla tumentem :
 Haud secus Androgeus visu tremefactus abibat.
 Inruimus, densis et circumfundimur armis ;
 Ignarosque loci passim, et formidine captos
 Sternimus. adspirat primo fortuna labori.
 Atque hîc successu exsultans animisque Coroebus,
 O focii, qua prima, inquit, fortuna salutis
 Monstrat iter, quaque ostendit se dextra, sequamur.
 Mutemus clipeos, Danaûmque insignia nobis
 Aptemus. dolus, an virtus, quis in hoste requirat ?
 Arma dabunt ipsi. Sic fatus, deinde comantem
 Androgei galeam, clipeique insigne decorum
 Induitur, laterique Argivom adcommodat enses.
 Hoc Ripheus, hoc ipse Dymas, omnisque juvenus
 Laeta facit : spoliis se quisque recentibus armat.
 Vadimus inmixti Danaûm haud numine nostro ;
 Multaque per caecam congressi proelia noctem
 Conferimus : multos Danaûm demittimus Orco.
 Diffugiunt alii ad navis, et litora cursu
 Fida petunt : pars ingentem formidine turpi
 Scandunt rursus equum, et nota conduntur in alvo.
 Heu nihil invitis fas quemquam fidere divis !

Ecce

· Ecce trahebatur passis Priameïa virgo 403
 Crinibus à templo Cassandra adytisque Minervae,
 Ad caelum tendens ardentia lumina frustra :
 Lumina : nam teneras arcebant vincula palmas.
 Non tulit hanc speciem furiata mente Coroebus,
 Et sese medium injecit periturus in agmen.
 Consequimur cuncti, et densis incurrimus armis.
 Hic primum ex alto delubri culmine telis
 Nostrorum obruimur, oriturque miserrima caedes,
 Armorum facie et Grajarum errore jubarum.
 Tum Danaï gemitu atque ereptae virginis ira
 Undique conlecti invadunt ; acerrimus Ajax,
 Et gemini Atridae, Dolopumque exercitus omnis.
 Adversi rupto ceu quondam turbine venti
 Confligunt, Zephyrusque, Notusque, et laetus Eois
 Eurus equis : fridunt silvae, faevitque tridenti
 Spumeus, atque imo Nereus ciet aequora fundo.
 Illi etiam, si quos obscura nocte per umbram
 Fudinus insidiis, totaque agitavimus urbe,
 Adparent : primi clipeos mentitaque tela
 Adgnoscent, atque ora sono discordia signant.
 Ilicet obruimur numero. primusque Coroebus
 Peneleï dextra, divae armipotentis ad aram,
 Procumbit : cadit et Ripheus, justissimus unus
 Qui fuit in Teucris, et servantissimus aequi.
 Dis aliter visum. pereunt Hypanisque Dymasque
 Confixi à fociis : nec te tua plurima, Panthu,
 Labentem pietas, nec Apollinis infula textit.
 Iliaci cineres, et flamma extrema meorum,
 Testor, in occasu vestro, nec tela, nec ulla

Vitavisse

Vitavisse vices Danaûm ; et, si fata fuissent, 434
 Ut caderem, meruisse manu. Divellimur inde :
 Iphitus et Pelias mecum (quorum Iphitus aevo
 Jam gravior, Pelias et vulnere tardus Ulixi,)
 Protenus ad sedes Priami clamore vocati.
 Hic vero ingentem pugnam, ceu cetera nusquam
 Bella forent, nulli tota morerentur in urbe :
 Sic Martem indomitum, Danaosque ad tecta ruentis
 Cernimus, obsessumque acta testudine limen.
 Haerent parietibus scalae, postisque sub ipsos
 Nituntur gradibus, clipeosque ad tela sinistris
 Protecti objiciunt : prensant fastigia dextris.
 Dardanidae contra turris ac tecta domorum
 Culmina convellunt (his se, quando ultima cernunt,
 Extrema jam in morte parant defendere telis)
 Auratasque trabes, veterum decora illa parentum,
 Devolvont. alii strictis mucronibus imas
 Obsedere foris : has servant agmine denso.
 Instaurati animi, regis succurrere tectis,
 Auxilioque levare viros, vimque addere victis.
 Limen erat, caecaeque fores, et pervius usus
 Tectorum inter se Priami, postesque relictî
 A tergo : infelix qua se, dum regna manebant,
 Saepius Andromache ferre incomitata solebat
 Ad soceros, et avo puerum Astyanacta trahebat.
 Evado ad summi fastigia culminis : unde
 Tela manu miseri jactabant inrita Teucrici.
 Turrim in praecipiti stantem, summisque sub astra
 Eductam tectis, unde omnis Troja videri,
 Et Danaûm solitae naves, et Achaïa castra,

Adgressi

Adgressi ferro circum, qua summa labantis 463
 Juncturas tabulata dabant ; convellimus altis
 Sedibus, inpulnusque. ea lapsa repente ruinam
 Cum sonitu trahit, et Danaûm super agmina late
 Incidit. Ast alii subeunt : nec faxa, nec ullum
 Telorum interea cessat genus.

Vestibulum ante ipsum primoque in limine Pyrrhus
 Exsultat telis, et luce coruscus aena.

Qualis ubi in lucem coluber mala gramina pastus,
 Frigida sub terra tumidum quem bruma tegebat,
 Nunc positis novus exuviis nitidusque juventa,
 Lubrica convolvit sublato pectore terga
 Arduus ad solem, et linguis micat ore trifulcis.
 Una ingens Periphas, et equorum agitator Achillis
 Armiger Automedon ; una omnis Scyria pubes
 Succedunt tecto, et flammam ad culmina jactant.

Ipse, inter primos, conrepta dura bipenni
 Limina perrumpit, postisque à cardine vellit
 Aeratos : jamque excisa trabe firma cavavit
 Robora, et ingentem lato dedit ore fenestram.
 Adparet domus intus, et atria longa patefcunt :
 Adparent Priami et veterum penetralia regum :
 Armatosque vident stantis in limine primo.

At domus interior gemitu miseroque tumultu
 Miscetur ; penitusque cavæ plangoribus aedes
 Femineis ululant. ferit aurea sidera clamor.
 Tum pavidæ tectis matres ingentibus errant,
 Amplexaeque tenent postis, atque oscula figunt.
 Instat vi patria Pyrrhus : nec claustra, neque ipsi
 Custodes sufferre valent. labat ariete crebro

Janua,

Janua, et emoti procumbunt cardine postes. 493
 Fit via vi: rumpunt aditus, primosque trucidant
 Inmissi Danaï, et late loca milite conplent.
 Non sic, aggeribus ruptis quum spumeus amnis
 Exiit, obpositasque evicit gurgite moles,
 Fertur in arva furens cumulo, camposque per omnis
 Cum stabulis armenta trahit. Vidi ipse furem
 Caede Neoptolemum, geminosque in limine Atridas:
 Vidi Hecubam, centumque nurus, Priamumque per
 aras

Sanguine soedantem, quos ipse sacra verat, ignis.
 Quinquaginta illi thalami: spes quanta nepotum!
 Barbarico postes auro spoliisque superbi
 Procubuerunt. tenent Danaï, qua deficit ignis.

Forfitan et, Priami fuerint quae fata, requiras.
 Urbis uti captae casum, convolsaque vidit
 Limina tectorum, et medium in penetralibus hostem;
 Arma diu senior desueta trementibus aevo
 Circumdat nequidquam humeris, et inutile ferrum
 Cingitur, ac densos fertur moriturus in hostis.

Aedibus in mediis, nudoque sub aetheris axe,
 Ingens ara fuit; juxtaque veterrima laurus
 Incumbens arae, atque umbra complexa Penatis.
 Hic Hecuba et gnatae nequidquam altaria circum,
 Praecipites atra ceu tempestate columbae,
 Condensae, et divom amplexae simulacra sedebant.
 Ipsum autem sumtis Priamum juvenilibus armis
 Ut vidit: Quae mens tam dira, miserrime conjux,
 Impulit his cingi telis? aut quo ruis? inquit.
 Non tali auxilio, non defensoribus istis

Tempus

Tempus eget: non, si ipse meus nunc adforet Hector.

Huc tandem concede: haec ara tuebitur omnis:

Aut moriere simul. Sic ore effata, recepit 524

Ad sese, et sacra longaevom in fede locavit.

Ecce autem elapsus Pyrrhi de caede Polites,

Unus gnatorum Priami, per tela, per hostis

Porticibus longis fugit, et vacua atria lustrat

Saucius. illum ardens infesto vulnere Pyrrhus

Insequitur, jam jamque manu tenet, et premit hasta.

Ut tandem ante oculos evasit et ora parentum,

Concidit, ac multo vitam cum sanguine fudit.

Hic Priamus, quamquam in media jam morte tenetur,

Non tamen abstinuit, nec voci iraeque pepercit.

At tibi pro scelere, exclamat, pro talibus ausis,

Dî, si qua est caelo pietas, quae talia curet,

Perfolvant grates dignas, et praemia reddant

Debita: qui gnati coram me cernere letum

Fecisti, et patrios foedasti funere voltus.

At non ille, fatum quo te mentiris, Achilles

Talis in hoste fuit Priamo: sed jura fideinque

Supplicis erubuit, corpusque exsanguie sepulcro

Reddidit Hectoreum, meque in mea regna remisit.

Sic fatus senior, telumque inbelle sine ictu

Conjecit: rauco quod protenus aere repulsum,

Et summo clipei nequidquam umbone pependit.

Quoi Pyrrhus: Referes ergo haec, et nuntius ibis

Pelidae genitori. illi mea tristia facta,

Degeneremque Neoptoleum narrare memento.

Nunc morere. Hoc dicens, altaria ad ipsa trementem

Traxit, et in multo labantem sanguine gnati,

Inplicuitque

Implicuitque comam laeva; dextraque coruscum
 Extulit ac lateri, capulo tenus, abdidit enfem. 553
 Haec finis Priami fatorum; hic exitus illum
 Sorte tulit, Trojam incensam, et prolapsa videntem
 Pergama; tot quondam populis terrisque superbum
 Regnatorem Asiae. jacet ingens litore truncus,
 Avolsamque humeris caput, et sine nomine corpus.

At me tum primum saevus circumstetit horror:
 Obstupui: subiit cari genitoris imago,
 Ut regem aequaevom crudeli vulnere vidi
 Vitam exhalantem. subiit deserta Crœusa,
 Et directa domus, et parvi casus Iuli.
 Respicio, et quae sit me circum copia lustro.
 Deseruere omnes defessi, et corpora saltu
 Ad terram misere, aut ignibus aegra dedere.

Jamque adeo super unus eram: quum limina Vestae
 Servantem, et tacitam secreta in sede latentem
 Tyndarida adspicio: dant clara incendia lucem
 Erranti, passimque oculos per cuncta ferenti.
 Illa sibi infestos eversa ob Pergama Teucros,
 Et poenas Danaûm et deserti conjugis iras
 Praemetuens, Trojae et patriae communis Erinnyes,
 Abdiderat sese, atque aris invisa sedebat.
 Exarsere ignes animo: subit ira cadentem
 Ulcisci patriam, at sceleratas sumere poenas.
 Scilicet haec Spartam incolumis patriasque Mycenae
 Adspiciet, partoque ibit regina triumpho?
 Conjugiumque, domumque, patres, gnatosque videbit,
 Iliadum turba et Phrygiis comitata ministris?
 Occiderit ferro Priamus? Troja arserit igni?
 Dardanium

Dardanium toties sudârit sanguine litus? 582
 Non ita. namque etsi nullum memorabile nomen
 Feminea in poena est, nec habet victoria laudem;
 Extinxisse nefas tamen, et sumfisse merentis
 Laudabor poenas: animumque explêsse juvabit
 Ultricis flammae, et cineres satiasse meorum.
 Talia jaçtabam, et furiata mente ferebar;
 Quum mihi se, non ante oculis tam clara, videndam
 Obtulit, et pura per noctem in luce refulsit
 Alma parens, confessâ deam; qualisque videri
 Caelicolis, et quanta solet: dextraque prehensum
 Continuit, roseoque haec insuper addidit ore:
 Gnate, quis indomitas tantus dolor excitat iras?
 Quid furis? aut quonam nostri tibi cura recessit?
 Non prius adspicies, ubi fessum aetate parentem
 Liqueris Anchisen? superet conjuxne Crëusa,
 Ascaniusque puer? quos omnis undique Grajae
 Circum errant acies: et, ni mea cura resistat,
 Jam flammae tulerint, inimicus et hauserit ensis.
 Non tibi Tyndaridis facies invisa Lacaenae,
 Culpâtusve Paris; divôm inclementia, divôm
 Has evertit opes, sternitque à culmine Trojam.
 Adspice: (namque omnem, quae nunc obducta tuenti
 Mortalis hebetat visus tibi, et humida circum
 Calligat, nubem eripiam, tu ne qua parentis
 Jussa time, neu praeceptis parere recusa)
 Hic, ubi disjectas moles, avolsaque saxi
 Saxa vides, mixtoque undantem pulvere fumum,
 Neptunus muros, magnoque emota tridenti
 Fundamenta quatit; totamque ab sedibus urbem

U

Eruit.

Eruit. hîc Juno Scaëas faeviſſima portas 612
 Prima tenet, ſociumque furens à navibus agmen
 Ferro adcinctâ vocat.

Jam ſummas arcis Tritonia (reſpice) Pallas
 Inſedit, nimbo eſſulgens et Gorgone ſæva.
 Ipſe Pater Danais animos viresque ſecundas
 Sufficit: ipſe deos in Dardana ſuſcitât arma.
 Eripe, gnate, fugam, finemque inpone labori.
 Nuſquam abero, et tutum patrio te limine ſiſtam.
 Dixerat: et ſpiſſis noctis ſe condidit umbris.
 Adparent diræ facies inimicæque Trojæ
 Numina magna deûm.

Tum vero omne mihi viſum conſidere in ignis
 Ilium, et ex imo verti Neptunia Troja.
 Ac veluti ſummis antiquam in montibus ornum,
 Quum ferro adciſam crebrisque bipennibus inſtant
 Eruere agricolæ certatim; illa uſque minatur,
 Et tremefacta comam concuſſo vertice nutat;
 Volneribus donec paullatim evicta ſupremum
 Congemuit, traxitque jugis avolſa ruinam.
 Deſcendo, ac ducente deo flammam inter et hoſtis
 Expedior. dant tela locum, flammæque recedunt.

Atque ubi jam patriæ perventum ad limina ſedis,
 Antiquasque domos; genitor, quem tollere in altos
 Optabam primum montis, primumque petebam,
 Abnegat exciſa vitam producere Troja,
 Exſiliumque pati. Vos ô, quibus integer ævi
 Sanguis, ait, ſolidæque ſuo ſtant robore vires,
 Vos agitate fugam.
 Me ſi cælicolæ voluiſſent ducere vitam,

Has mihi servassent fedes. Satis una superque
Vidimus excidia, et captae superavimus urbi. 645

Sic ô, sic positum adfati discedite corpus.

Ipse manu mortem inveniam. miserebitur hostis,

Exuviasque petet. Facilis jactura sepulcri.

Jam pridem invisus divi, et inutilis annos

Demoror : ex quo me divôm pater atque hominum

rex

Fulminis adflavit ventis, et contigit igni.

Talia perstabat memorans, fixusque manebat.

Nos contra effusi lacrimis, conjuxque Crœusa,

Ascaniusque, omnisque domus, ne vertere secum

Cuncta pater, fatoque urgenti incumbere vellet.

Abnegat, inceptoque et sedibus haeret in îsdem.

Rursus in arma feror, mortemque miserrimus opto.

Nam quod consilium, aut quae jam fortuna dabatur?

Mene efferre pedem, genitor, te posse relicto

Sperasti? tantumque nefas patrio excidit ore?

Si nihil ex tanta Superis placet urbe relinqui;

Et sedet hoc animo, perituraeque addere Trojae

Teque tuosque juvat: patet isti janua letho.

Jamque aderit multo Priami de sanguine Pyrrhus,

Gnatum ante ora patris, patrem qui obruncat ad aras.

Hoc erat, alma parens, quod me per tela, per ignis

Eripis, ut mediis hostem in penetralibus, utque

Ascanium, patremque meum, juxtaque Crœusam,

Alterum in alterius mactatos sanguine cernam?

Arma, viri, ferte arma: vocat lux ultima victos.

Reddite me Danais: sinite instaurata revivam

Proelia. numquam omnes hodie moriemur inulti.

Hinc

Hinc ferro adcingor rursus, clipeoque sinistram
 Infertabam aptans, meque extra tecta ferebam.
 Ecce autem complexa pedes in limine conjux 673.
 Haerebat, parvomque patri tendebat Iulum :
 Si periturus abis, et nos rape in omnia tecum :
 Sin aliquam expertus sumptis spem ponis in armis-
 Hanc primum tutare domum. quoi parvus Iulus,
 Quoi pater, et conjux quondam tua dicta relinquo?

Talia vociferans gemitu tectum omne replebat :
 Quum subitum, dictuque oritur mirabile monstrum.
 Namque manus inter, maestorumque ora parentum,
 Ecce levis summo de vertice visus Iuli
 Fundere lumen apex, tactuque innoxia molli
 Lambere flamma comas, et circum tempora pasci.
 Nos pavidi trepidare metu, crinemque flagrantem
 Excutere, et sanctos reslinguere fontibus ignis.
 At pater Anchises oculos ad sidera laetus
 Extulit : et caelo palmas cum voce tetendit :
 Juppiter omnipotens, precibus si flecteris ullis,
 Adspice nos, hoc tantum : et, si pietate meremur,
 Da deinde auxilium, pater ; atque haec omina firma.

Vix ea fatus erat senior : subitoque fragore
 Intonuit laevom, et de caelo lapsa per umbras
 Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.
 Illam, summa super labentem culmina tecti,
 Cernimus Idaea claram se condere silva,
 Signantemque vias : tum longo limite sulcus
 Dat lucem, et late circum loca sulfure fumant.
 Hic vero victus genitor se tollit ad auras,
 Adfaturque deos, et sanctum fidus adorat.

Jam jam nulla mora est. sequor, et, qua ducitis, ad-
sum. 708

Dî patrii, servate domum, servate nepotem :
Vestrum hoc augurium, vestroque in numine Troja est.
Cedo equidem, nec, gnate, tibi comes ire recuso.
Dixerat ille: et jam per moenia clarior ignis
Auditur, propiusque aestus incendia volvunt.
Ergo age, care pater, cervici inponere nostrae :
Ipse subibo humeris, nec me labor iste gravabit :
Quo res cumque cadent, unum et commune periculum,
Una salus ambobus erit. mihi parvus Iulus
Sit comes, et longe servet vestigia conjux.
Vos famuli, quae dicam, animis advertite vestris.

Est urbe egressis tumulus templumque vetustum
Desertae Cereris, juxtaque antiqua cupressus,
Belligione patrum multos servata per annos.
Hanc ex diverso sedem veniemus in unam.
Tu, genitor, cape sacra manu, patriosque Penatis.
Me, bello è tanto digressum et caede recenti,
Adtrectare nefas ; donec me flumine vivo
Abluero.

Haec fatus, latos humeros subjectaque colla
Veste super, fulvique insternor pelle leonis ;
Succedoque oneri. dextrae se parvus Iulus
Implicuit, sequiturque patrem non passibus aequis :
Pone subit conjux. Ferimur per opaca locorum.
Et me, quem dudum non ulla injecta movebant
Tela, neque adverso glomerati ex agmine Graji,
Nunc omnes terrent aurae : sonus excitat omnis
Suspensum, et pariter comitique onerique timentem.

Jam

Jamque propinquabam portis, omnemque videbar
 Evasisse viam : subito quum creber ad auris 731
 Visus adeste pedum sonitus : genitorque per umbram
 Prospiciens, gnate, exclamat, fuge, gnate ; propin-
 quant.

Ardentis clipeos, atque aera micantia cerno.
 Hic mihi nescio quod trepido male numen amicum
 Confusam eripuit mentem. namque avia cursu
 Dum sequor, et nota excedo regione viarum ;
 Heu ! misero conjux fatone erepta Crœusa
 Substitit, erravitne via, seu lassâ resedit,
 Incertum ; nec post oculis est reddita nostris :
 Nec prius amissam respexi, animumve reflexi,
 Quam tumulum antiquae Cereris sedemque sacratam
 Venimus. hîc demum conlectis omnibus una
 Defuit ; et comites, gnatumque, virumque fefellit.
 Quem non inculpavi amens hominumque deorumque ?
 Aut quid in everfa vidi crudelius urbe ?
 Ascanium, Anchisenque patrem, Teucrosque penatis
 Commendo fociis, et curva valle recondo.
 Ipse urbem repeto, et cingor fulgentibus armis.
 Stat casus renovare omnis, omnemque reverti
 Per Trojam ; et rursus caput objectare periclis.
 Principio muros obscuraque limina portae,
 Qua gressum extuleram, repeto ; et vestigia retro
 Observata sequor per noctem, et lumine lustro.
 Horror ubique animos, simul ipsa silentia terrent.
 Inde domum, si forte pedem, si forte tulisset,
 Me refero. inruerant Danai, et tectum omne tenebant.
 Ilicet ignis edax summa ad fastigia vento

Volvitur :

Volvitur: exsuperant flammae: furit aestus ad auras.
 Procedo, et Priami sedes arcemque reviso. 760

Et jam porticibus vacuis Junonis aeylo
 Custodes lecti Phoenix et dirus Ulixes
 Praedam adfervabant. huc undique Troia gaza
 Incensis erepta adytis, mensaeque deorum,
 Crateresque auro solidi, captivaeque vestis
 Congeritur. pueri et pavidae longo ordine matres
 Stant circum.

Aufus quinetiam voces jactare per umbram,
 Inplevi clamore vias, maestusque Creusam
 Nequidquam ingeminans iterumque iterumque vo-
 cavi.

Quaerenti, et tectis urbis sine fine furenti,
 Infelix simulacrum atque ipsius umbra Creusae
 Visa mihi ante oculos, et nota major imago.
 Obstupui, steteruntque comae, et vox faucibus haesit.
 Tum sic adfari, et curas his demere dictis:
 Quid tantum infano juvat indulgere dolori,
 O dulcis conjux? non haec sine numine divom
 Eveniunt. nec te comitem hinc asportare Creusam
 Fas: aut ille finit superi regnator Olympi.
 Longa tibi exilia, et vastum maris aequor arandum.
 Et terram Hesperiam venies: ubi Lydius, arva
 Inter opima virum, leni fluit agmine Thybris.
 Illic res laetae, regnumque, et regia conjux
 Parta tibi: lacrimas dilectae pelle Creusae.
 Non ego Myrmidonum sedes Dolopumve superbas
 Adspiciam, aut Grajis servitum matribus ibo,
 Dardanis, et divae Veneris nurus:

Sed

Sed me magna deûm genetrix his detinet oris. 783
 Jamque vale, et gnati serua communis amorem.
 Haecubi dicta dedit, lacrimantem, et multa volen-
 tem

Dicere, deseruit, tenuisque recessit in auras.
 Ter conatus ibi collo dare brachia circum ;
 Ter frustra comprehensa manus effugit imago,
 Par leuibus ventis, volucrique simillima somnio.
 Sic demum socios consumpta nocte reuiso.

Atque hic ingentem comitum adfluxisse novorum
 Inuenio admirans numerum ; matresque, virosque,
 Conlectam exsilio pubem, miserabile volgus.
 Undique convenere, animisque opibusque parati ;
 In quascumque velim pelago deducere terras.
 Jamque jugis summae surgebat Lucifer Idae,
 Ducebatque diem : Danaïque obsessa tenebant
 Limina portarum ; nec spes opis ulla dabatur.
 Cessi, et sublato montis genitore petivi.

AENEIDOS

AENEIDOS LIB. III.

POSTQUAM res Asiae, Priamique evertere gen-
tem

Inmeritam visum Superis, ceciditque superbum
Ilium, et omnis humo fumat Neptunia Troja;
Diversa exilia, et desertas quaerere terras
Auguriis agimur divom, classemque sub ipsa
Antandro et Phrygiae molimur montibus Idae;
Incerti quo fata ferant, ubi sistere detur;
Contrahimusque viros. Vix prima inceperat aestas;
Et pater Anchises dare fatis vela jubebat:
Litora quum patriae lacrimans portusque relinquo,
Et campos ubi Troja fuit. feror exsul in altum
Cum fociis, gnatoque, penatibus, et magnis dis.
Terra procul vastis colitur Mavortia campis,
(Thraces arant) acri quondam regnata Lycurgo;
Hospitium antiquum Trojae, fociique penates,
Dum fortuna fuit. feror huc, et litore curvo
Moenia prima loco, fatis ingressus iniquis:
Aeneadaeque meo nomen de nomine fingo.
Sacra Dionaeae matri, divisque ferebam
Auspicius coeptorum operum: superoque nitentem
Caelicolum regi maetabam in litore taurum.

Forte fuit juxta tumulus, quo cornea summo
Virgulta, et densis hastilibus horrida myrtus.
Adcessi, viridemque ab humo convellere silvam
Conatus, ramis tegerem ut frondentibus aras:

X

Horrendum

Horrendum, et dictu video mirabile monstrum.
 Nam, quae prima solo ruptis radicibus arbor 27
 Vellitur, huic atro liquuntur fanguine guttae,
 Et terram tabo maculant. mihi frigidus horror
 Membra quatit, gelidusque coit formidine sanguis.
 Rursus et alterius lentum convellere vimen
 Insequor, et caussas penitus tentare latentis :
 Ater et alterius sequitur de cortice sanguis.
 Multa movens animo nymphas venerabar agrestis,
 Gradivumque patrem, Geticis qui praesidet arvis,
 Rite secundarent visus, omenque levarent.
 Tertia sed postquam majore hastilia nisu
 Adgredior; genibusque adversae obluكتور arenae;
 (Eloquar, an fileam?) gemitus lacrimabilis imo
 Auditur tumulo, et vox reddita fertur ad auris:
 Quid miserum, Aenea, laceras? jam parce sepulto:
 Parce pias scelerare manus. non me tibi Troja
 Externum tulit; aut cruor hic de stipite manat.
 Heu! fuge crudelis terras, fuge litus avarum.
 Nam Polydorus ego. hinc confixum ferrea textit
 Telorum seges, et jaculis increvit acutis.
 Tum vero ancipiti mentem formidine pressus
 Obstupui, steteruntque comae, et vox faucibus haesit.

Hunc Polydorum auri quondam cum pondere
 magno

Infelix Priamus furtim mandarat alendum
 Threicio regi; quem jam diffideret armis
 Dardaniae, cingique urbem obsidione videret.
 Ille, ut opes fractae Teucrum, et fortuna recessit,
 Res Agamemnonias victriciaque arma secutus,

Fas omne abrumpit: Polydorum obtruncat, et auro
 Vi potitur. Quid non mortalia pectora cogis, 56
 Auri sacra fames? Postquam pavor ossa reliquit,
 Delectos populi ad proceres, primumque parentem
 Monstra deum refero, et, quae sit sententia, posco.
 Omnibus idem animus scelerata excedere terra;
 Linqui pollutum hospitium, et dare classibus Austros.
 Ergo instauramus Polydoro funus, et ingens
 Adgeritur tumulo tellus: stant manibus arae,
 Caeruleis maestae vittis atraque cupresso;
 Et circum Iliades crinem de more solutae.
 Inferimus tepido spumantia cymbia lacte,
 Sanguinis et sacri pateras: animamque sepulcro
 Condimus, et magna supremum voce ciemus.

Inde, ubi prima fides pelago, placataque venti
 Dant maria, et lenè crepitans vocat Ausfer in altum,
 Deducunt focii navis, et litora complent.
 Provehimur portu: terraeque urbesque recedunt.
 Sacra mari colitur medio gratissima tellus
 Nereidum matri, et Neptuno Aegaeo:
 Quam pius Arcitenens, oras et litora circum
 Errantem, Gyaro celsa Myconoque revinxit,
 Inmotamque coli dedit, et contemnere ventos.
 Huc feror: haec fessos tuto placidissima portu
 Adcipit. egressi veneramur Apollinis urbem.
 Rex Anius, rex idem hominum Phoebique sacerdos,
 Vittis et sacra redimitus tempora lauro,
 Occurrit: veterem Anchisen adgnovit amicum.
 Jungimus hospitio dextras, et tecta subimus.
 Tempa dei faxo venerabar structa vetusto.

Da propriam, Thymbraee, domum : da moenia fessis,
 Et genus, et mansuram urbem. serva altera Trojae
 Pergama, reliquias Danaûm atque inmitis Achilli.
 Quem sequimur ? quove ire jubes ? ubi ponere sedes ?
 Da, Pater, augurium : atque animis inlabere nostris.

Vix ea fatus eram : tremere omnia visa repente,
 Liminaque, laurusque dei ; totusque moveri 91
 Mons circum, et inugire adytis cortina reclusis.
 Submissi petimus terram, et vox fertur ad auris :
 Dardanidae duri, quae vos à stirpe parentum
 Prima tulit tellus, eadem vos ubere laeto
 Adcipiet reduces. antiquam exquirite matrem.
 Hîc domus Aeneae cunctis dominabitur oris,
 Et gnati gnatorum, et qui nascentur ab illis.
 Haec Phoebus : mixtoque ingens exorta tumultu
 Laetitia : et cuncti, quae sint ea moenia, quaerunt ;
 Quo Phoebus vocet errantis, jubeatque reverti.
 Tum genitor, veterum volvens monumenta virorum,
 Audite, ô proceres, ait, et spes discite vestras.
 Creta Jovis magni medio jacet insula ponto ;
 Mons Idaeus ubi, et gentis cunabula nostrae.
 Centum urbes habitant magnas, uberrima regna :
 Maximus unde pater, si rite audita recordor,
 Teucrus Khoeteas primum est advectus ad oras,
 Optavitque locum regno. nondum Ilium, et arces
 Pergameae steterant : habitabant vallibus imis.
 Hinc mater cultrix Cybelae, Corybantiaque aera,
 Idaeumque nemus : hinc fida silentia sacris,
 Et juncti currum dominae subiere leones.

Ergo agite, et, divôm ducunt qua jussa, sequamur :

Placemus

Placemus ventos, et Gnosia regna petamus. 115

Nec longo distant cursu : modo Juppiter adfit,
Tertia lux classem Cretaeis sistet in oris.

Sic fatus, meritos aris maestavit honores,
Taurum Neptuno, taurum tibi, pulcher Apollo ;
Nigram Hiemi pecudem, Zephyris felicibus albam.

Fama volat, pulsum regnis cessisse paternis
Idomenea ducem, desertaque litora Cretae :

Hoste vacare domos, sedesque adstare relictas.

Linquimus Ortygiae portus, pelagoque volamus,
Bacchatamque jugis Naxon, viridemque Donusam,
Olearon, niveamque Paron, sparsasque per aequor
Cycladas, et crebris legimus freta confita terris.

Nauticus exoritur vario certamine clamor.

Hortantur focii, Cretam proavosque petamus.

Prosequitur furgens à puppi ventus euntis,
Et tandem antiquis Curetum adlabimur oris.

Ergo avidus muros optatae molior urbis,
Pergameamque voco, et laetam cognomine gentem
Hortor amare focos, arcemque adtollere tectis.

Jamque fere sicco subductae litore puppes,
Connubiis arvisque novis operata juvenus ;
Jura domosque dabam : subito quum tabida mem-
bris,

Conrupto caeli tractu, miserandaque venit
Arboribusque fatisque lues, et lethifer annus.

Linquebant dulcis animas, aut aegra trahebant
Corpora. tum sterilis exurere Sirius agros.

Arebant herbae, et victum seges aegra negabat.

Rursus ad oraclum Ortygiae Phoebumque remenso

Hortatur

Hortatur pater ire mari, veniamque precari : 144
 Quam fessis finem rebus ferat : unde laborum
 Tentare auxilium jubeat : quo vertere cursus.

Nox erat, et terris animalia somnus habebat.
 Effigies sacrae divôm, Phrygiique Penates,
 Quos mecum à Troja, mediisque ex ignibus urbis
 Extuleram, visi ante oculos aditare jacenti
 In somnis, multo manifesti lumine, qua se
 Plena per infertas fundebat Luna fenestras.
 Tum sic adfari, et curas his demere dictis :
 Quod tibi delato Ortygiam dicturus Apollo est,
 Hic canit ; et tua nos en ultro ad limina mittit.
 Nos te, Dardania incensa, tuaque arma secuti ;
 Nos tumidum sub te permensi classibus aequor :
 Idem venturos tollemus in astra nepotes,
 Imperiumque urbi dabimus, tu moenia magnis
 Magna para, longumque fugae ne linque laborem.
 Mutandae sedes. non haec tibi litora suavit
 Delius, aut Cretae jussit confidere, Apollo.
 Est locus, Hesperiam Graji cognomine dicunt,
 Terra antiqua, potens armis, atque ubere glebae.
 Oenotri coluere viri : nunc fama, minores
 Italiam dixisse, ducis de nomine, gentem.
 Hae nobis propriae sedes ; hinc Dardanus ortus,
 Iasiusque pater, genus à quo principe nostrum.
 Surge age, et haec laetus longaevo dicta parenti
 Haud dubitanda refer : Corythum, terrasque requirat
 Ausonias. Dictaea negat tibi Juppiter arva.
 Talibus adtonitus visis, ac voce deorum,
 (Nec sopor illud erat ; sed coram adgnosceret voltus,
 Velataeque

Velataſque comas, praefentiaque ora videbar :
 Tum gelidus toto manabat corpore fudor) 175

Conripio è ſtratis corpus, tendoque ſupinas
 Ad caelum cum voce manus, et munera libo
 Intemerata focis. Perſepto laetus honore

Anchiſen facio certum, remque ordine pando.
 Adgnovit prolem ambiguam, geminosque parentis;
 Seque novo veterum deceptum errore locorum.

Tum memorat : Gnate, Iliacis exercite fatiſ,
 Sola mihi talis caſus Caſſandra canebat.

Nunc repeto haec generi portendere debita noſtro ;
 Et ſaepe Heſperiam, ſaepe Itala regna vocare.

Sed quis ad Heſperiae venturos litora Teucros
 Crederet ? aut quem tum vates Caſſandra moveret ?
 Cedamus Phoebos, et moniti meliora ſequamur.

Sic ait : et cuncti diſto paremus ovantes.

Hanc quoque deſerimus ſedem, paucisque relictis
 Vela damus, vaſtumque cava trabe currimus aequor.

Postquam altum tenuere rates, nec jam amplius
 ullae

Adparent terrae, caelum undique et undique pontus :

Tum mihi caeruleus ſupra caput adſtitit imber,
 Noctem hiememque ferens ; et inhorruit unda te-
 nebris.

Continuo venti volvont mare, magnaſque ſurgunt
 Aequora. diſperſi jaſamur gurgite vaſto.

Involvère diem nimbi, et nox humida caelum
 Abſtulit. ingeminant abruptis nubibus ignes.

Excitimur curſu, et caecis erramus in undis.

Ipſe diem noctemque negat diſcernere caelo,

Nec

Nec meminisse viae media Palinurus in unda.
 Tris adeo incertos caeca caligine soles 203
 Erramus pelago : totidem sine fidere noctes.
 Quarto terra die primum se adtollere tandem
 Visa, aperire procul montis, ac volvere fumum.
 Vela cadunt; remis insurgimus : haud mora, nautae
 Adnixi torquent spumas, et caerula verrunt.
 Servatum ex undis Strophadum me litora primum
 Adcipiunt. Strophades Grajo stant nomine dictae,
 Insulae Ionio in magno : quas dira Celaeno,
 Harpyiaequae colunt aliae, Phineia postquam
 Clausa domus, mensasque metu liquere priores.
 Tristius haud illis monstrum, nec saevior ulla
 Pestis et ira deum Stygiis sese extulit undis.
 Virginei volucrum voltus, foedissima ventris
 Proluvies uncaeque manus, et pallida semper
 Ora fame.
 Huc ubi delati portus intravimus ; ecce
 Laeta boum passim campis armenta videmus,
 Caprigenumque pecus, nullo custode, per herbas.
 Inruimus ferro, et divos, ipsumque vocamus
 In partem praedamque Jovem. tum litore curvo
 Exstruimusque toros, dapibusque epulamur opimis.
 At subitae horrifico lapsu de montibus adsunt
 Harpyiae, et magnis quatiunt clangoribus alas,
 Diripiuntque dapes, contactuque omnia foedant
 Inmundo ; tum vox taetrum dira inter odorem.
 Rursum in secessu longo sub rupe cavata,
 Arboribus clausi circum atque horrentibus umbris,
 Instruimus mensas, arisque reponimus ignem.

Rursum

Rursum ex diverſo caeli caecisque latebris 232
 Turba ſonans praedam pedibus circumvolat uncis :
 Polluit ore dapes. Sociis tunc, arma capeſſant,
 Edico, et dira bellum cum gente gerendum.
 Haud ſecus ac juſſi faciunt, tectoſque per herbam
 Diſponunt enſis, et ſcuta latentia condunt.
 Ergo ubi delabſae ſonitum per curva dedere
 Litora ; dat ſignum ſpectula Miſenus ab alta
 Aere cavo. invadunt ſocii, et nova proelia tentant,
 Obſcaenas pelagi ferro foedare volucres.
 Sed neque vim plumis ullam, nec volnera tergo
 Adciunt ; celerique fuga ſub fidera labſae
 Semelſam praedam et veſtigia foeda relinquunt.
 Una in praecelſa conſedit rupe Celaeno,
 Infelix vates, rumpitque hanc peſtore vocem :
 Bellum etiam pro caede boum ſtratiſque juvenis,
 Laomedontiadae,, bellumne inferre paratis,
 Et patrio Harpyias inſontis pellere regno ?
 Adcipite ergo, animis atque haec mea ſigite diſta :
 Quae Phoebſo Pater omnipotens, mihi Phoebus Apollo
 Praedixit, vobis Furiarum ego maxima pando.
 Italiaſum curſu petitis, ventis que vocatis
 Ibitis Italiaſum, portuſque intrare licebit :
 Sed non ante datam cingetis moenibus urbem,
 Quam vos dira famas noſtraeque injuria caedis
 Ambaſas ſubigat malis abſumere menſas.
 Dixit : et in ſilvas pennis ablata refugit.
 At ſociis ſubita gelidus formidine ſanguis
 Derigit : cecidere animi : nec jam amplius armis,
 Sed votis precibuſque jubent expoſcere pacem,

Sive deae, seu sint dirae obscaenaeque volucres.
 Et pater Anchises, passis de litore palmis, 263
 Numina magna vocat, meritosque indicit honores.
 Dî, prohibete minas: dî, talem avertite casum :
 Et placidi servate pios. Tum litore funem
 Deripere, excussosque jubet laxare rudentis.
 Tendunt vela Noti : ferimur spumantibus undis,
 Qua cursum ventusque gubernatorque vocabant.
 Jam medio adparet fluctu nemorosa Zacynthos,
 Dulichiumque, Sameque, et Neritos ardua faxis.
 Effugimus scopulos Ithacae, Laërtia regna,
 Et terram altricem saevi execramur Ulixi.
 Mox et Leucatae nimbofa cacumina montis,
 Et formidatus nautis aperitur Apollo.
 Hunc petimus fessi, et parvae succedimus urbi.
 Anchora de prora jacitur. stant litore puppes.
 Ergo insperata tandem tellure potiti,
 Lustramurque Jovi, votisque incendimus aras :
 Aëtiaque Iliacis celebramus litora ludis.
 Exercent patrias oleo labente palaestras
 Nudati focii. juvat evasisse tot urbis
 Argolicas, mediosque fugam tenuisse per hostis.
 Interea magnum Sol circumvolvitur annum,
 Et glacialis hiems Aquilonibus asperat undas.
 Aere cavo clipeum, magni gestamen Abantis,
 Postibus adversis figo, et rem carmine signo :
 AENEAS HAEC DE DANAIIS VICTORIBUS ARMA.
 Linquere tum portus jubeo, et confidere transtris.
 Certatim focii ferient mare, et aequora verrunt.
 Protenus aërias Phaeacum abscondimus arces,
 Litoraque

Litoraque Epiri legimus, portuque subimus 292
 Chaonio, et celsam Buthroti adcedimus urbem.

Hic incredibilis rerum fama occupat auris,
 Priamiden Helenum Grajas regnare per urbis,
 Conjugio Acacidae Pyrrhi sceptrisque potitum:
 Et patrio Andromachen iterum cessisse marito.
 Obstupui; miroque incensus pectus amore,
 Compellare virum, et casus cognoscere tantos.
 Progredior portu, classis et litora linquens.
 Sollemnis quum forte dapes, et tristia dona,
 Ante urbem in luco falsi Simoëntis ad undam
 Libabat cineri Andromache, Manisque vocabat
 Heclorem ad tumulum: viridi quem cespitè inancm,
 Et geminas, causam lacrimis, sacrauerat aras.
 Ut me conspexit venientem, et Troia circum
 Arma amens vidit; magnis exterrita monstribus
 Deriguit visu in medio: calor ossa reliquit.
 Labitur, et longo vix tandem tempore fatur:
 Verane te facies, verus mihi nuntius adfers,
 Gnate dea? vivisne? aut si lux alma recessit,
 Hector ubi est? dixit, lacrimasque effudit, et omnem
 Inplevit clamore locum. Vix pauca furenti
 Subjicio, et raris turbatus vocibus hisco.
 Vivo equidem, vitamque extrema per omnia duco.
 Ne dubita: nam vera vides.
 Heu! qui te casus dejectam conjugè tanto
 Excipit? aut quae digna fati fortuna revisit?
 Hectoris Andromache Pyrrhin' connubia servas?
 Dejecit voltum, et demissa voce locuta est:
 O felix una ante alias Priameia virgo,

Hosilem

Hostilem ad tumulum Trojae sub moenibus altis
 Jussa mori, quae sortitus non pertulit ullos, 323
 Nec victoris heri tetigit captiva cubile !

Nos, patria incensa, diversa per aequora vectae,
 Stirpis Achilleae fastus, juvenemque superbum
 Servitio enixae tulimus. qui deinde secutus
 Ledaeam Hermionen Lacedaemoniosque hyme-
 naeos,

Me famulo famulamque Heleno transmisit habendam.

Ast illum, ereptae magno inflammatus amore
 Conjugis, et scelerum furiis agitatus, Orestes
 Excipit incautum, patriasque obruncat ad aras.
 Morte Neoptolemi regnorum reddita cessit
 Pars Heleno : qui Chaonios cognomine campos,
 Chaoniamque omnem Trojano à Chaone dixit :
 Pergamaque, Iliacamque jugis hanc addidit arcem.
 Sed tibi qui cursum venti, quae fata dedêre ?
 Aut quisnam ignarum nostris deus adpulit oris ?
 Quid puer Ascanius ; superatne, et vescitur aura ?
 Quem tibi jam Troja ****

Ecqua tamen puero est amissae cura parentis ;
 Ecquid in antiquam virtutem animosque virilis
 Et pater Aencas et avunculus excitat Hector ?
 Talia fundebat lacrimans, longosque ciebat
 Incaustum fletus : quum sese à moenibus heros
 Priamedes multis Helenus comitantibus adfert,
 Adgnoscatque suos, laetusque ad limina ducit,
 Et multum lacrimas verba inter singula fundit.
 Procedo, et parvam Trojam, simulataque magnis
 Pergama,

Pergama, et arentem Xanthi cognomine rivom
 Adgnosco, Scaetaeque amplector limina portae.
 Nec non et Teucris socia simul urbe fruuntur. 352
 Illos porticibus rex adcipiebat in amplis.
 Aulai in medio libabant pocula Bacchi,
 Inpositis auro dapibus: paterasque tenebant.

Jamque dies, alterque dies processit: et aurae
 Vela vocant, tumidoque inflatur carbasus Austro.
 His vatem adgredior dictis, ac talia quaeso:
 Trojugena, interpretis divom, qui numina Phoebi,
 Qui tripodas, Clarii lauros, qui fidera sentis,
 Et volucrum linguas, et praepetis omina pennae,
 Fare age (namque omnem cursum mihi prospera
 dixit

Relligio, et cuncti suaserunt numine divi
 Italiam petere, et terras tentare repostas:
 Sola novum dictuque nefas Harpyia Celaeno
 Prodigium canit, et tristis denuntiat iras,
 Obscaenamque famem) quae prima pericula vito?
 Quidve sequens tantos possim superare labores?
 Hic Helenus, caesis primum de more juvencis,
 Exorat pacem divom, vittasque resolvit
 Sacra capitis, meque ad tua limina, Phoebe,
 Ipse manu multo suspensum numine ducit:
 Atque haec deinde canit divino ex ore sacerdos:
 Gnate dea, (nam te majoribus ire per altum
 Auspiciis manifesta fides: sic fata deum rex
 Sortitur, volvitque vices: is vertitur ordo)
 Pauca tibi è multis, quo tutior hospita lustres
 Aequora, et Ausonio possis confidere portu,

Expeditiam

Expediam dictis (prohibent nam cetera Parcae
 Scire, Helenum farique vetat Saturnia Juno).
 Principio Italiam, quam tu jam rere propinquam,
 Vicinosque, ignare, paras invadere portus,
 Longa procul longis via dividit invia terris.
 Ante et Trinacria lentandus remus in unda,
 Et falis Ausonii lustrandum navibus aequor,
 Infernique lacus, Aeaeaeque insula Circae,
 Quam tuta possis urbem componere terra.
 Signa tibi dicam : tu condita mente teneto.
 Quam tibi sollicito secreti ad fluminis undam
 Litoreis ingens inventa sub ilicibus fus,
 Triginta capitum foetus enixa, jacebit,
 Alba, solo recubans, albi circum ubera gnati :
 Is locus urbis erit : requies ea certa laborum.
 Nec tu menfarum morsus horresce futuros :
 Fata viam invenient, aderitque vocatus Apollo.
 Has autem terras, Italique hanc litoris oram,
 Proxima quae nostri perfunditur aequoris aestu,
 Effuge : cuncta malis habitantur moenia Grajis.
 Hic et Narycii posuerunt moenia Locri,
 Et Sallentinos obsedit milite campos
 Lyctius Idomeneus : hinc illa ducis Meliboei
 Parva Philoetetae subnixa Petilia muro.
 Quin, ubi transmiffae steterint trans aequora classes,
 Et positis aris jam vota in litore solves,
 Purpureo velare comas adopertus amictu ;
 Ne qua intea sanctos ignis in honore deorum
 Hostilis facies occurrat ; et omina turbet.
 Hunc focii morem sacrorum, hunc ipse teneto :

Hac

Hac casti maneant in relligione nepotes. 410
 Ast, ubi digressum Siculae te admoverit orae
 Ventus, et angusti rarefcent claustra Pelori,
 Laeva tibi tellus, et longo laeva petantur
 Aequora circuitu : dextrum fuge litus, et undas.
 Haec loca vi quondam, vasta convolsa ruina
 (Tantum aevi longinqua valet mutare vetustas)
 Dissiluisse ferunt, quum protenus utraque tellus
 Una foret : venit medio vi pontus, et undis
 Hesperium Siculo latus abscidit, arvaque et urbis
 Litore diductas angusto interluit aestu.
 Dextrum Scylla latus, laevom inplacata Charybdis
 Obsidet, atque imo barathri ter gurgite vastos
 Sorbet in abruptum fluctus, rursusque sub auras
 Erigit alternos, et sidera verberat unda.
 At Scyllam caecis cohibet spelunca latebris,
 Ora exfertantem, et navis in faxa trahentem.
 Prima hominis facies, et pulchro pectore virgo
 Pube tenuis: postrema inmani corpore pistrix,
 Delphinum caudas utero conmissa luporum.
 Praestat Trinacrii metas lustrare Pachyni
 Cessantem, longos et circum flectere cursus,
 Quam semel informem vasto vidisse sub antro
 Scyllam : et caeruleis canibus resonantia faxa.
 Praeterea, si qua est Heleno prudentia, vati
 Si qua fides, animum si veris inplet Apollo,
 Unum illud tibi, gnate dea, praeque omnibus unum
 Praedicam ; et repetens iterumque iterumque mo-
 nebo.
 Junonis magnae primum prece numen adora :
 Junoni

Junoni cane vota libens, dominamque potentem
 Supplicibus supera donis. sic denique victor 439
 Trinacria finis Italos mittêre relicta.

Huc ubi delatus Cumaeam adcesseris urbem,
 Divinosque lacus; et Averna sonantia silvis;
 Insanam vatem adspicies: quae rupe sub ima
 Fata canit, foliisque notas et nomina mandat.
 Quaecumque in foliis descripsit carmina virgo,
 Digerit in numerum, atque antro seclusa relinquit.

Illa manent inmotâ locis, neque ab ordine cedunt.
 Verum eadem, versò tenuis quum cardine ventus
 Impulit, et teneras turbavit janua frondis,
 Nunquam deinde cavo volitantia prendere faxo,
 Nec revocare situs, aut carmina jungere curat.

Inconsulti abeunt, sedemque odere Sibyllae.
 Hîc tibi ne qua morae fuerint dispendia tanti,
 Quamvis increpitent socii, et vi cursus in altum
 Vela vocet, possisque sinus implere secundos,
 Quin adeas vatem, precibusque oracula poscas.
 Ipsa canat, vocemque volvens atque ora resolvat.

Illa tibi Italiae populos, venturaque bella,
 Et quo quemque modo fugiasque ferasque laborem,
 Expediet; cursusque dabit venerata secundos.
 Haec sunt, quae nostra liceat te voce moneri.

Vade age, et ingentem factis fer ad aethera Trojam.

Quae postquam vates sic ore effatus amico est,
 Dona dehinc auro gravia, sectoque elephanto
 Imperat ad navis ferri, stipatque carinis
 Ingens argentum, Dodonaeosque lebetas,
 Loricam confertam hamis auroque trilicem,

Et

Et conum insignis galeae, cristasque comantis,
 Arma Neoptolemi. sunt et sua dona parenti.
 Addit equos, additque duces : 470
 Remigium subplet : socios simul instruit armis.

Interea classẽm velis aptare jubebat
 Anchises, fieret vento mora ne qua ferenti.
 Quem Phoebi interpret multo conpellat honore :
 Conjugio, Anchisa, Veneris dignate superbo,
 Cura deũm, bis Pergameis erepte ruinis,
 Ecce tibi Aufoniae tellus : hanc adripe velis.
 Et tamen hanc pelago praeterlabare necesse est.
 Aufoniae pars illa procul, quam pandit Apollo.
 Vade, ait, ô felix gnati pietate. quid ultra
 Provehor, et fando surgentis demoror Austros ?
 Nec minus Andromache, digressu maesta supremo,
 Fert picturatas auri subtemine vestis,
 Et Phrygiam Ascanio chlamydem; nec cedit honori,
 Textilibusque onerat donis, ac talia fatur :
 Adcipe et haec, manuum tibi quae monumenta me-
 arum

Sint, puer, et longum Andromachae testentur a-
 morem,

Conjugis Hectoreae. cape dona extrema tuorum,
 O mihi sola mei super Astyanactis imago.

Sic oculos, sic ille manus, sic ora ferebat :

Et nunc aequali tecum pubesceret aevo.

Hos ego digrediens lacrimis adfabar obortis :

Vivite felices, quibus est fortuna peracta

Jam sua : nos alia ex aliis in fata vocamur.

Vobis parta quies : nullum maris aequor arandum :

Z

Arva

Arva neque Ausoniae, semper cedentia retro, 496
 Quaerenda. effigiem Xanthi Trojamque videtis,
 Quam vestrae fecere manus, melioribus (opto)
 Auspiciis; et quae fuerit minus obvia Grajis.
 Si quando Thybrim, vicinaque Thybridis arva
 Intrâro, gentique meae data moenia cernam,
 Cognatas urbis olim, populosque propinquos,
 Epiro, Hesperia, quibus idem Dardanus auctor,
 Atque idem casus; unam faciemus utramque
 Trojam animis. maneat nostros ea cura nepotes.

Provehimur pelago vicina Ceraunia juxta:
 Unde iter Italiam, cursusque brevissimus undis.
 Sol ruit interea, et montes umbrantur opaci.
 Sternimur optatae gremio telluris ad undam,
 Sortiti remos, passimque in litore sicco
 Corpora curamus. fessos sopor inrigat artus.
 Necdum orbem medium nox horis acta subibat:
 Haud segnis strato surgit Palinurus, et omnis
 Explorat ventos, atque auribus aëra captat:
 Sidera cuncta notat tacito labentia caelo,
 Arcturum, pluviasque Hyadas, geminosque Triones,
 Armatumque auro circumspicit Oriona.
 Postquam cuncta videt caelo constare sereno;
 Dat clarum è puppi signum: nos castra movemus,
 Tentamusque viam, et velorum pandimus alas.
 Jamque rubescebat stellis Aurora fugatis,
 Quum procul obscuros collis humilemque videmus
 Italiam. Italiam primus conclamat Achates;
 Italiam laeto socii clamore salutant.
 Tum pater Anchises magnum cratera, corona
 Induit,

Induit, inplevitque mero ; divosque vocavit
 Stans celsa in puppi. 527
 Dî, maris et terrae tempestatumque potentes,
 Ferte viam vento facilem, et spirate secundi.
 Crebrescunt optatae aurae, portusque patescit
 Jam propior, templumque adparet in arce Minervae.
 Vela legunt focii, et proras ad litora torquent.
 Portus ab Euroo fluctu curvatus in arcum ;
 Objectae falsa spumant adspergine cautes :
 Ipse latet. gemino demittunt brachia muro
 Turriti scopuli, refugitque ab litore templum.
 Quatuor hic, primum omen, equos in gramine vidi.
 Tondentis campum late, candore nivali.
 Et pater Anchises: Bellum, ô terra hospita, portas:
 Bello armantur equi : bellum haec armenta minan-
 tur.

Sed tamen îdem olim curru succedere fucti
 Quadrupedes, et frena jugo concordia ferre.
 Spes et pacis, ait. Tum numina sancta precamur
 Palladis armisonae, quae prima adcepit ovantis ;
 Et capita ante aras Phrygio velamur amictu ;
 Praeceptisque Heleni, dederat quae maxuma, rite
 Junoni Argivae jussos adolemus honores.
 Haud mora : continuo perfectis ordine votis,
 Cornua velatarum obvertimus antennarum,
 Grajugenûmque domos suspectaque linquimus arva.
 Hinc sinus Herculei, si vera est fama, Tarenti
 Cernitur. adtollit se diva Lacinia contra,
 Caulonisque arces, et navifragum Scylaceum.
 Tum procul è fluctu Trinacria cernitur Aetna,
 Et,

Et gemitum ingentem pelagi, pulsataque saxa
 Audimus longe, fractasque ad litora voces : 556
 Exsultantque vada, atque aestu miscentur arenae.
 Et pater Anchises : Nimirum haec illa Charybdis :
 Hos Helenus scopulos, haec saxa horrenda canebat.
 Eripite, ô socii : pariterque insurgite remis.
 Haud minus ac iussi faciunt : primusque rudentem
 Contorsit laevas proram Palinurus ad undas.
 Laevam cuncta cohors remis ventisque petivit.
 Tollimur in caelum curvato gurgite, et îdem
 Subducta ad Manis imos desidimus unda.
 Ter scopuli clamorem inter cava saxa dedere :
 Ter spumam elisam et rorantia vidimus astra.
 Interea fessos ventus cum sole reliquit ;
 Ignarique viae Cyclopum adlabimur oris.
 Portus ab adcessu ventorum inmotus, et ingens
 Ipse ; sed horrificis juxta tonat Aetna ruinis,
 Interdumque atram prorumpit ad aethera nubem,
 Turbine fumantem piceo et candente favilla ;
 Adtollitque globos flammaram, et sidera lambit :
 Interdum scopulos avolsaque viscera montis
 Erigit eructans, liquefactaque saxa sub auras
 Cum gemitu glomerat, fundoque exaestuât imo.
 Fama est, Enceladi semiustum fulmine corpus
 Urgeri mole hac, ingentemque insuper Aetnam
 Inpositam, ruptis flammam exspirare caminis ;
 Et, fessum quoties mutet latus, intremere omnem
 Murmure Trinacriam, et caelum subtrexere fumo.
 Noctem illam tecti silvis inmania monstra
 Perferimus ; nec, quae sonitum det caussa, videmus :
 Nam

Nam neque erant aethrorum ignes, nec lucidus aethra
585

Siderea polus; obscuro sed nubila caelo:

Et Lunam in nimbo nox intempesta tenebat.

Postera jamque dies primo surgebat Eoo,
Humentemque Aurora polo dimoverat umbram:
Quum subito è silvis, macie confecta suprema,
Ignoti nova forma viri, miserandaque cultu,
Procedit, supplexque manus ad litora tendit.
Respicimus. dira illuvies, inmissaque barba,
Consertum tegumen spinis: at cetera Grajus,
Ut quondam patriis ad Trojam missus in armis.
Isque ubi Dardanios habitus, et Troia vidit
Arma procul; paullum adspectu conterritus haesit,
Continuitque gradum: mox sese ad litora praeceps
Cum fletu precibusque tulit. Per sidera testor,
Per superos, atque hoc caeli spirabile lumen;
Tollite me, Teucris: quascumque abducite terras.
Hoc fat erit. Scio me Danais è classibus unum,
Et bello Iliacos fateor petiisse Penates.
Pro quo, si sceleris tanta est injuria nostri,
Spargite me in fluctus, vastoque inmergite ponto.
Si pereo, hominum manibus periisse juvabit.
Dixerat: et genua amplexus, genibusque volutans
Haerebat. Qui sit, fari, quo sanguine cretus,
Hortamur; quae deinde agitet fortuna, fateri.
Ipse pater dextram Anchises, haud multa moratus,
Dat juveni; atque animum praesenti pignore firmat.
Ille haec, deposita tandem formidine, fatur:
Sum patria ex Ithaca, comes infelicis Ulixi,

Nomen

Nomen Achemenides, Trojam genitore Adamasto
 Paupere (mansissetque utinam fortuna!) profectus.
 Hic me, dum trepidi crudelia limina linquunt,
 Inmemores focii vasto Cyclopi in antro 617
 Deferuere. Domus sanie dapibusque cruentis,
 Intus opaca, ingens. Ipse arduus, altaque pulsat
 Sidera, (dî, talem terris avertite pestem)
 Nec visu facilis, nec dictu adfabilis ulli,
 Visceribus miserorum et sanguine vescitur atro.
 Vidi egomet, duo de numero quum corpora nostro
 Pressa manu magna medio resupinus in antro
 Frangeret ad faxum, sanieque exsperfa natarent
 Limina: vidi atro quum membra fluentia tabo
 Manderet, ac trepidi tremarent sub dentibus artus.
 Haud inpune quidem. nec talia passus Ulixes,
 Oblitusve sui est Ithacus discrimine tanto.
 Nam simul expletus dapibus, vinoque sepultus,
 Cervicem inflexam posuit, jacuitque per antrum
 Inmensus, saniem eructans ac frustra cruento
 Per somnum conmixta mero; nos, magna precati
 Numina, fortitique vices, una undique circum
 Fundimur, ac telo lumen terebramus acuto
 Ingens, quod torva solum sub fronte latebat,
 Argolici clipei aut Phoebæ lampadis instar:
 Et tandem læti sociorum ulciscimur umbras.
 Sed fugite, ô miseri, fugite, atque ab litore funem
 Rumpite.
 Nam qualis quantusque cavo Polyphemus in antro
 Lanigeras claudit pecudes, atque ubera pressat,
 Centum alii curva hæc habitant ad litora volgo
 Infandi

Infandi Cyclopes, et altis montibus errant. 644
 Tertia jam Lunae se cornua lumine conplent,
 Quum vitam in silvis, inter deserta ferarum
 Lustra domosque traho, vastosque abrupe Cyclopas
 Prospicio, sonitumque pedum vocemque tremisco.
 Victum infelicem, baccas lapidosaque corna,
 Dant rami, et volvis pascunt radicibus herbae.
 Omnia conlustrans, hanc primum ad litora classem
 Conspexi venientem. huic me, quaecumque fuisset,
 Addixi: fatis est gentem effugisse nefandam,
 Vos animam hanc potius quocumque absumite leto.

Vix ea fatus erat: summo quum monte videmus
 Ipsum inter pecudes vasta se mole moventem
 Pastorem Polyphemum, et litora nota petentem:
 Monstrum horrendum, informe, ingens, quo lumen
 ademtum.

Trunca manum pinus regit, et vestigia firmat.

Lanigeræ comitantur oves: ea sola voluptas,
 Solamenque malis.

Postquam altos tetigit fluctus, et ad aequora venit,
 Luminis effossi fluidum lavat inde cruorem,
 Dentibus infrendens gemitu: graditurque per aequor
 Jam medium, necdum fluctus latera ardua tinxit.
 Nos procul inde fugam trepidi celerare, recepto
 Supplice, sic merito; tacitique incidere funem;
 Verrimus et proni certantibus aequora remis.

Sensit, et ad sonitum vocis vestigia torfit.

Verum ubi nulla datur dextram adfectare potestas,
 Nec potis Ionios fluctus aequare sequendo,
 Clamorem inmensum tollit; quo pontus, et omnes

Intremuere

Intremuere undae, penitusque exterrita tellus 673
 Italiae, curvisque in mugit Aetna cavernis.
 At genus è silvis Cyclopum et montibus altis
 Excitum ruit ad portus, et litora complent.
 Cernimus adstantis nequidquam lumine torvo
 Aetnaeos fratres, caelo capita alta ferentis,
 Concilium horrendum : quales quum vertice celsò
 Aëriae quercus, aut coniferae cyparissi
 Confliterunt, silva alta Jovis, lucusve Dianae.
 Praecipites metus acer agit quocumque rudentis
 Excutere, et ventis intendere vela secundis.
 Contra iussa monent Heleni, Scyllam atque Cha-
 rybdin

Inter utramque viam, lèti discrimine parvo,
 Ni teneant cursus : certum est dare lintea retro.
 Ecce autem Boreas angusta ab sede Pelori
 Missus adest. vivo praetervehor ostia saxo
 Pantagiae, Megarofque sinus, Thapsumque jacen-
 tem.

Talia monstrabat relegens errata retrorsum
 Litora Achemenides, comes infelicis Ulixi.

Sicanio praetenta sinu jacet insula contra
 Plemmyrium undosum : nomen dixère priores
 Ortygiam. Alpheum fama est huc Elidis amnem
 Occultas egisse vias subter mare : qui nunc
 Ore, Arethusa, tuo Siculis confunditur undis.
 Jussi numina magna loci veneramur : et inde
 Exsupero praepingue solum stagnantis Helori.
 Hinc altas cautes projectaque saxa Pachyni
 Radimus, et fatis nunquam concessa moveri

Adparet

Adparet Camerina procul, campique Geloi, 701
 Inmanisque Gela fluvii cognomine dicta.
 Arduus inde Acragas ostentat maxima longe
 Moenia, magnanimûm quondam generator equorum.
 Teque datis linquo ventis, palmosa Selinus;
 Et vada dura lego faxis Lilybeia caecis.
 Hinc Drepani me portus et inlaetabilis ora
 Adcipit. hîc, pelagi tot tempestatibus actus,
 Heu genitorem, omnis curae casusque levamen,
 Amitto Anchisen. hîc me, pater optime, fessum
 Deferis, heu, tantis nequidquam erepte periclis!
 Nec vates Helenus, quum multa horrenda moneret,
 Hos mihi praedixit luctus, non dira Celaeno.
 Hic labor extremus, longarum haec meta viarum.
 Hinc me digressum vestris deus adpulit oris.

Sic pater Aeneas, intentis omnibus, unus
 Fata renarrabat divom, cursusque docebat.
 Conticuit tandem, factoque hîc sine quievit.

AENEIDOS LIB. IV.

AT regina gravi jam dudum saucia cura
 Volnus alit venis, et caeco carpitur igni.
 Multa viri virtus animo, multusque recurvat
 Gentis honos. haerent infixi pectore voltus,
 Verbaque: nec placidam membris dat cura quietem.
 Postera Phoebæa lustrabat lampade terras,
 Humentemque Aurora polo dimoverat umbram;
 Quum sic unanimam adloquitur male sana sororem:
 Anna soror, quæ suspensam me insomnia terrent!
 Quis novus hic nostris successit sedibus hospes!
 Quem sese ore ferens! quam forti pectore, et armis!
 Credo equidem (nec vana fides) genus esse deorum.
 Degeneres animos timor arguit. Heu, quibus ille
 Jactatus fatis! quæ bella exhausta canebat!
 Si mihi non animo fixum inmotumque federet,
 Ne quoi me vinclo vellem sociare jugali,
 Postquam primus amor deceptam morte fefellit:
 Si non pertaesum thalami taedaeque fuisset;
 Huic uni forsan potui succumbere culpa.
 Anna, fatebor enim; miseri post fata Sichæi
 Conjugis, et sparsos fraterna caede Penatis,
 Solus hic inflexit sensus, animumque labantem
 Impulit. adgnosco veteris vestigia flammae.
 Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat,
 Vel Pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras,
 Pallentis umbras Erebi, noctemque profundam,

Ante

Ante, pudor, quam te violo, aut tua jura resolvo.
 Ille meos, primus qui me sibi junxit, amores 28
 Abstulit: ille habeat secum, fervetque sepulcro.
 Sic effata sinum lacrimis inplevit obortis.
 Anna refert: O luce magis dilecta sorori,
 Solane perpetua maerens carpere juventa?
 Nec dulcis gnatos, Veneris nec praemia noris?
 Id cinerem aut manis credis curare sepultos?
 Esto: aegram nulli quondam flexere mariti:
 Non Libyae, non ante Tyro: despectus Iarbas,
 Ductoresque alii, quos Africa terra triumphis
 Dives alit. placitone etiam pugnabis amori?
 Nec venit in mentem, quorum confederis arvis?
 Hinc Gaetulae urbes, genus insuperabile bello:
 Et Numidae infreni cingunt, et inhospita Syrtis:
 Hinc deserta fiti regio, lateque furentes
 Barcaei. quid bella Tyro surgentia dicam,
 Germanique minas?
 Dis equidem auspibus reor et Junone secunda
 Huc cursum Iliacas vento tenuisse carinas.
 Quam tu urbem, soror, hanc cernes! quae ferge-
 re regna
 Conjugio tali! Teucrûm comitantibus armis,
 Punica se quantis adtollet gloria rebus!
 Tu modo posce deos veniam, sacrisque litatis
 Indulge hospitio, causasque innecte morandi:
 Dum pelago defaevit hiems, et aquosus Orion,
 Quassataeque rates, dum non tractabile caelum.
 His dictis incensum animum inflammavit amore,
 Spemque dedit dubiae menti, solvitque pudorem.
 Principio

Principio delubra adeunt, pacemque per aras 56
 Exquirunt: maectant lectas de more bidentis
 Legiferae Cereri, Phoeboque, patrique Lyaeo.
 Junoni ante omnis, quoi vincla jugalia curae.
 Ipsa, tenens dextra pateram, pulcherrima Dido,
 Candentis vaccae media inter cornua fundit:
 Aut ante ora deum pinguis spatatur ad aras,
 Instauratque diem donis; pecudumque reclusis
 Pectoribus inhians spirantia consulit extra.
 Heu vatum ignarae mentes! quid vota furentem,
 Quid delubra juvant? Est mollis flamma medullas
 Interea, et tacitum vivit sub pectore volnus.
 Uritur infelix Dido, totaque vagatur
 Urbe furens: qualis coniecta cerva sagittâ,
 Quam procul incautam nemora inter Cresia fixit
 Pastor agens telis, liquitque volatile ferrum
 Nescius. illa fuga silvas saltusque peragrat
 Dictaeos: haeret lateri letalis arundo.
 Nunc media Aenean secum per moenia ducit,
 Sidoniasque ostentat opes, urbemque paratam.
 Incipit effari, mediaque in voce resistit.
 Nunc eadem, labente die, convivia quaerit,
 Iliacosque iterum demens audire labores
 Exposcit, pendetque iterum narrantis ab ore.
 Post, ubi digressi, lumenque obscura vicissim
 Luna premit, suadentque cadentia sidera somnos:
 Sola domo maeret vacua, stratisque relictis
 Incubat. illum absens absentem auditque videtque,
 Aut gremio Ascanium, genitoris imagine capta,
 Detinet, infandum si fallere possit amorem.

Non coeptae adsurgunt turres; non arma Juventus
 Exercent, portusve aut propugnacula bello 87
 Tuta parant: pendent opera interrupta, minaeque
 Murorum ingentes, aequataque machina caelo.

Quam simul ac tali persensit peste teneri
 Cara Jovis conjux, nec famam obstare furori;
 Talibus adgreditur Venerem Saturnia dictis:
 Egregiam vero laudem et spolia ampla refertis
 Tuque puerque tuus: magnum et memorabile nomen,
 Una dolo divom si femina victa duorum est.

Nec me adeo fallit, veritam te moenia nostra,
 Suspectas habuisse domos Carthaginis altae.

Sed quis erit modus? aut quo nunc certamine tanto?
 Quin potius pacem aeternam pactosque Hymenaeos
 Exercemus? habes, tota quod mente petisti.

Ardet amans Dido, traxitque per ossa furorem.

Communem hunc ergo populum, paribusque regamus
 Auspiciis: liceat Phrygio servire marito,
 Dotalisque tuae Tyrios permittere dextrae.

Olli (sensit enim simulata mente locutam,
 Quo regnum Italiae Libycas averteret oras)

Sic contra est ingressa Venus: Quis talia demens
 Abnuat, aut tecum malit contendere bello?

Si modo, quod memoras, factum fortuna sequatur.

Sed fatis incerta feror, si Juppiter unam
 Esse velit Tyriis urbem Trojaque profectis,
 Miscerive probet populos, aut foedera jungi.

Tu conjux: tibi fas animum tentare precando.

Perge: sequar. Tum sic excepit regia Juno:

Mecum erit iste labor. nunc qua ratione quod instat

Confieri

Conferi possit, paucis (adverte) docebo. 116
 Venatum Aeneas unaque miserrima Dido
 In nemus ire parant, ubi primos crastinus ortus
 Extulerit Titan, radiisque retexerit orbem.
 His ego nigrantem conmixta grandine nimbum,
 Dum trepidant alae, saltusque indagine cingunt,
 Desuper infundam, ac tonitru caelum omne ciebo.
 Diffugient comites, et nocte tegentur opaca :
 Speluncam Dido dux et Trojanus eandem
 Devenient. adero, et, tua si mihi certa voluntas,
 Connubio jungam stabili, propriamque dicabo.
 Hic Hymenaeus erit. Non adversata petenti
 Adnuit, atque dolis risit Cytherea repertis.

Oceanum interea surgens Aurora relinquit.
 It portis jubare exorto delecta juvenus.
 Retia rara, plagae, lato venabula ferro,
 Massylisque ruunt equites, et odora canum vis.
 Reginam thalamo cunctantem ad limina primi
 Poenorum exspectant : ostroque insignis et auro
 Stat sonipes, ac frena ferox spumantia mandit.
 Tandem progreditur, magna stipante caterva,
 Sidoniam picto chlamydem circumdata limbo.
 Quoi pharetra ex auro, crines nodantur in aurum,
 Aurea purpuream subnectit fibula vestem.
 Nec non et Phrygii comites, et laetus Iulus,
 Incedunt. Ipse ante alios pulcherrimus omnis
 Infert se focium Aeneas, atque agmina jungit.
 Qualis, ubi hibernam Lyciam, Xanthique fluenta
 Deferit ; ac Delon maternam invisit Apollo,
 Instauratione choros : mixtique altaria circum
 Cretesque

Cretesque Dryopesque fremunt, pictique Agathyrsi
 Ipse jugis Cynthi graditur, mollique fluentem 147
 Fronde premit crinem fingens, atque implicat auro:
 Tela sonant humeris. haud illo segnior ibat
 Aeneas: tantum egregio decus enitet ore.
 Postquam altos ventum in montis, atque invia lustra,
 Ecce ferae, saxi dejectae vertice, caprae
 Decurrere jugis: alia de parte patentis
 Transmittunt cursu campos, atque agmina cervi
 Pulverulenta fuga glomerant, montisque relinquunt.
 At puer Ascanius mediis in vallibus acri
 Gaudet equo: jamque hos cursu, jam praeterit illos,
 Spumantemque dari pecora inter inertia votis
 Optat aprum, aut fulvum descendere monte leonem.

Interea magno misceri murmure caelum
 Incipit. insequitur conmixta grandine nimbus.
 Et Tyrii comites passim, et Trojana juvenus,
 Dardaniusque nepos Veneris, diversa per agros
 Tecta metu petiere. ruunt de montibus amnes.
 Speluncam Dido dux et Trojanus eandem
 Deveniunt. Prima et Tellus et pronuba Juno
 Dant signum: fulfere ignes, et conscius aether
 Connubiis: summoque ulularunt vertice Nymphae.
 Ille dies primus leti primusque malorum
 Causa fuit. neque enim specie famave movetur,
 Nec jam furtivom Dido meditatur amorem:
 Conjugium vocat. hoc praetexit nomine culpam.

Extemplo Libyae magnas it Fama per urbis;
 Fama malum, quo non aliud velocius ullum:
 Mobilitate viget, viresque acquirit eundo;

Parva

Parva metu primo ; mox sese adtollit in auras, 176
 Ingrediturque solo, et caput inter nubila condit.
 Illam Terra parens, ira inritata deorum,
 Extremam, ut perhibent, Coeo Enceladoque sororem
 Progenuit, pedibus celerem, et pernicibus alis.
 Monstrum horrendum, ingens : quoui, quot sunt cor-
 pore plumae,
 Tot vigiles oculi subter, mirabile dictu,
 Tot linguae, totidem ora sonant, tot subrigit auris.
 Nocte volat caeli medio terraeque, per umbram
 Stridens, nec dulci declinat lumina somno :
 Luce sedet custos aut summi culmine tecti,
 Turribus aut altis, et magnas territat urbis ;
 Tam ficti pravique tenax, quam nuncia veri.
 Haec tum multiplici populos sermone replebat
 Gaudens, et pariter facta atque infecta canebat :
 Venisse Aenean, Trojano à sanguine cretum,
 Quoi se pulchra viro dignetur jungere Dido :
 Nunc hiemem inter se luxu, quam longa, fovere
 Regnorum inmemores, turpique cupidine captos.
 Haec passim dea foeda virum diffundit in ora.
 Protenus ad regem cursus detorquet Iarban,
 Incenditque animum dictis, atque aggerat iras.

Hic Hammone fatus, rapta Garamantide Nympha,
 Templâ Jovi centum, latis inmania regnis,
 Centum aras posuit, vigilemque sacrauerat ignem,
 Excubias divom aeternas, pecudumque cruore
 Pingue solum, et variis florentia limina fertis.
 Isque amens animi, et rumore adensus amaro,
 Dicitur ante aras, media inter numina divom,

Multa

Multa Jovem manibus supplex orasse supinis: 205
 Juppiter omnipotens, quoi nunc Maurusia piētis
 Gens epulata toris Lenaeum libat honorem,
 Adspicis haec? an te, genitor, quum fulmina torques,
 Nequidquam horremus? caecique in nubibus ignes
 Terrificant animos, et inania murmura miscent?
 Femina, quae nostris errans in finibus urbem
 Exiguam pretio posuit, quoi litus arandum,
 Quoque loci leges dedimus, connubia nostra
 Reppulit, ac dominum Aenean in regna recepit.
 Et nunc ille Paris cum semiviro comitatu,
 Maeonia mentum mitra crinemque madentem
 Subnexus, raptο potitur. nos munera templis
 Quippe tuis ferimus, famamque fovemus inanem.

Talibus orantem dīctis, arasque tenentem
 Audiit omnipotens, oculosque ad moenia torisit
 Regia, et oblitos famaē melioris amantis.
 Tum sic Mercurium adloquitur, ac talia mandat:
 Vade age, gnate, voca Zephyros, et labere pennis:
 Dardaniumque ducem, Tyria Carthagine qui nunc
 Exspectat, fatisque datas non respicit urbis,
 Adloquere, et celeris deser mea dīcta per auras.
 Non illum nobis genetrix pulcherrima talem
 Promisit, Grajūmque ideo bis vindicat armis:
 Sed fore, qui gravidam imperiis, belloque frementem
 Italiam regeret, genus alto à sanguine Teucrici
 Proderet, ac totum sub leges mitteret orbem.
 Si nulla adcondit tantarum gloria rerum,
 Nec super ipse sua molitur laude laborem;
 Ascanione pater Romanas invidet arces?

Quid fruit? aut qua spe inimica in gente moratur?
 Nec prolem Ausoniam, et Lavinia respicit arva?
 Naviget. haec summa est: hic nostri nuntius esto.
 Dixerat. Ille patris magni parere parabat 238
 Imperio: et primum pedibus talaria neclit
 Aurea: quae sublimem alis, five aequora supra,
 Seu terram, rapido pariter cum flamine portant.
 Tum virgam capit. hac animas ille evocat Orco
 Pallentis; alias sub Tartara tristia mittit;
 Dat somnos adimitque, et lumina morte resignat.
 Illa fretus agit ventos, et turbida tranat
 Nubila: jamque volans apicem et latera ardua cernit
 Atlantis duri, caelum qui vertice fulcit;
 Atlantis, cinctum adfidue quoi nubibus atris
 Piniferum caput, et vento pulsatur et imbri:
 Nix humeros infusa tegit: tum flumina mento
 Praecipitant senis, et glacie riget horrida barba.
 Hic primum paribus nitens Cyllenius alis
 Constitit: hinc toto praeceps se corpore ad undas
 Misit; avi similis, circum quae litora, circum
 Piscosos scopulos humilis volat aequora juxta.
 Haud aliter, terras inter caelumque, volabat;
 Litus arenosum Libyae, ventosque secabat
 Materno veniens ab avo Cyllenia proles.
 Ut primum alatis tetigit magalia plantis,
 Aenean fundantem arces ac tecta novantem
 Conspicit: atque illi stellatus Iaspide fulva
 Ensis erat, Tyrioque ardebat murice laena,
 Demissa ex humeris: dives quae munera Dido
 Fecerat, et tenui telas discreverat auro.

Continuo

Continuo invadit : Tu nunc Carthaginis altae 265
 Fundamenta locas, pulchramque uxorius urbem
 Exstruis ? heu regni rerumque oblite tuarum !
 Ipse deum tibi me claro demittit Olympo
 Regnator, caelum et terras qui numine torquet :
 Ipse haec ferre jubet celeris mandata per auras.
 Quid struis ? aut qua spe Libycis teris otia terris ?
 Si te nulla movet tantarum gloria rerum,
 Nec super ipse tua moliris laude laborem ;
 Ascanium surgentem, et spes heredis Iuli
 Respice ; quoi regnum Italiae Romanaque tellus
 Debentur. Tali Cyllenius ore locutus
 Mortalis visus medio sermone reliquit,
 Et procul in tenuem ex oculis evanuit anram.
 At vero Aeneas adspectu obmutuit aens,
 Adrectaeque horrore comae, et vox faucibus haesit.
 Ardet abire fuga, dulcisque relinquere terras,
 Adtonitus tanto monitu imperioque deorum.
 Heu quid agat ? quo nunc reginam ambire furentem
 Audeat adfatu ? quae prima exordia sumat ?
 Atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc,
 In partisque rapit varias, perque omnia versat.
 Haec alternanti potior sententia visa est :
 Mnesthea Sergestumque vocat, fortemque Cloanthum
 Classem aptent taciti, socios ad litora cogant ;
 Arma parent, et, quae rebus fit causa novandis,
 Dissimulent. Sese interea, quando optima Dido
 Nesciat, et tantos rumpi non speret amores,
 Tentaturum aditus, et quae mollissima fandi
Tempora

Tempora; quis rebus dexter modus. Ocius omnes
Imperio laeti parent, ac iussa faceſſunt. 295

At regina dolos (quis fallere poſſit amantem!)
Praeſenſit, motuſque exceptit prima futuros;
Omnia tuta timens. Eadem in pia fama furenti
Detulit amari claſſem, curſumque parari.
Sævit inops animi, totamque incenſa per urbem
Bacchatur. qualis conmotis excita ſacris
Thyias, ubi audito ſtimulant trieterica Baccho
Orgia, nocturnuſque vocat clamore Cithæron.
Tandem his Aenean compellat vocibus ultro:
Diſſimulare etiam ſperavi, perfide, tantum
Poſſe nefas? tacituſque mea decedere terra?
Nec te noſter amor, nec te data dextera quondam,
Nec moritura tenet crudeli funere Dido?
Quin etiam hiberno moliris fidere claſſem,
Et mediis properas Aquilonibus ire per altum,
Crudelis? Quid ſi non arva aliena domoſque
Ignotas peteres, et Troja antiqua maneret;
Troja per undoſum peteretur claſſibus æquor?
Mene fugis? per ego has lacrimas, dextramque tuam
te,

(Quando aliud mihi jam miſerae nihil ipſa reliqui)
Per connubia noſtra, per inceptos Hymenæos;
Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quidquam
Dulce meum; miſerere domus labentis, et iſtam,
Oro, ſi quis adhuc precibus locus, exue mentem.
Te propter Libycae gentes Nomadumque tyranni
Odere; inſenſi Tyrii: te propter eundem
Exſtinctus pudor, et qua ſola ſidera adibam

Fama

Fama prior. Quoi me moribundam deseris, hospes ?
 Hoc solum nomen quoniam de conjugē restat. 324
 Quid moror ? an mea Pygmalion dum moenia frater
 Destruat, aut captam ducat Gaetulus Iarbas ?
 Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset
 Ante fugam suboles ; si quis mihi parvolus aula
 Luderet Aeneas, qui te tamen ore referret ;
 Non equidem omnino capta ac deserta viderer.
 Dixerat. Ille Jovis monitis inmota tenebat
 Lumina, et obnixus curam sub corde premebat.
 Tandem pauca refert : Ego te, quae plurima fando
 Enumerare vales, numquam, regina, negabo
 Promeritam : nec me meminisse pigebit Elissae ;
 Dum memor ipse mei, dum spiritus hos regit artus.
 Pro re pauca loquar. Neque ego hanc abcondere
 furto

Speravi, ne finge, fugam ; nec conjugis umquam
 Praetendi taedas, aut haec in foedera veni.
 Me si fata meis paterentur ducere vitam
 Auspiciis, et sponte mea componere curas ;
 Urbem Trojanam primum dulcisque meorum
 Reliquias colerem : Priami tecta alta manerent ;
 Et recidiva manu posuissem Pergama victis.
 Sed nunc Italiam magnam Gryneus Apollo,
 Italiam Lyciae jussere capeffere sortes.
 Hic amor, haec patria est. Si te Carthaginis arces
 Phoenissam, Libycaeque adspectus detinet urbis ;
 Quae tandem, Ausonia Teucros confidere terra,
 Invidia est ? et nos fas extera quaerere regna.
 Me patris Anchisae, quoties humentibus umbris

Nox

Nox operit terras, quoties astra ignea surgunt, 352
Admonet in somnis ac turbida terret imago.

Me puer Afcanius, capitifque injuria cari,
Quem regno Hesperiae fraudo, et fatalibus arvis.
Nunc etiam interpres divôm, Jove miffus ab ipfo,
(Testor utrumque caput) celeris mandata per auras
Detulit. ipfe deum manifesto in lumine vidi
Intrantem muros, vocemque his auribus haufi.
Define meque tuis incendere teque querelis :
Italiam non fponte fequor.

Talia dicentem jamdudum adverfa tuetur,
Huc illuc volvens oculos, totumque pererrat
Luminibus tacitis, et fic adcenfa profatur :
Nec tibi diva parens, generis nec Dardanus auctor,
Perfide ; fed duris genuit te cautibus horrens
Caucafus, Hyrcanaeque admôrunt ubera tigres.
Nam quid diffimulo, aut quae me ad majora refervo ?
Num fletu ingemuit noftro ? num lumina flexit ?
Num lacrimas victus dedit, aut miferatus amantem eft ?
Quae quibus anteferam ? jam jam nec maxuma Juno,
Nec Saturnius haec oculis pater adfpicit aequis.
Nufquam tuta fides. ejeftum litore, egentem
Excepi, et regni demens in parte locavi.
Amiffam claffem, focios à morte reduxi.
Heu Furiis incenfa feror ! nunc augur Apollo,
Nunc Lyciae fortes, nunc et Jove miffus ab ipfo
Interpres divôm fert horrida juffa per auras.
Scilicet is Superis labor eft : ea cura quietos
Sollicitat. Neque te teneo, neque dicta refello.
I, fequere Italiam ventis : pete regna per undas.

Spero

Spero equidem mediis, si quid pia numina possunt,
 Supplicia hausurum scopulis, et nomine Dido 383
 Saepe vocaturum. sequar atris ignibus absens:
 Et, quum frigida mors anima seduxerit artus,
 Omnibus umbra locis adero. dabis, inprobe, poenas.
 Audiam: et haec manis veniet mihi fama sub imos.
 His medium dictis sermonem abrumpit, et auras
 Aegra fugit, seque ex oculis avertit et aufert;
 Linquens multa metu cunctantem, et multa parantem
 Dicere. Suscipiunt famulae, conlapsaque membra
 Marmoreo referunt thalamo, stratisque reponunt.

At pius Aeneas, quamquam lenire dolentem
 Solando cupit, et dictis avertere curas;
 Multa gemens, magnoque animum labefactus amore;
 Jussa tamen divom exsequitur, classemque revisit.
 Tum vero Teucri incumbunt, et litore celsas
 Deducunt toto navis. natat uncta carina:
 Frondentisque ferunt ramos, et robora silvis
 Infabricata, fugae studio.
 Migrantis cernas, totaque ex urbe ruentis:
 Ac veluti ingentem formicae farris acervom
 Quum populant, hiemis memores, tectoque reponunt:
 It nigrum campis agmen, praedamque per herbas
 Convectant calle angusto: pars grandia trudunt
 Obnixae frumenta humeris: pars agmina cogunt,
 Castigantque moras: opere omnis semita fervit.
 Quis tibi nunc, Dido, cernenti talia sensus?
 Quosve dabas gemitus, quum litora fervere late
 Prospiceres arce ex summa totumque videres
 Misceri ante oculos tantis clamoribus aequor?

Inprobe

Inprobe Amor, quid non mortalia pectora cogis?
 Ire iterum in lacrimas, iterum tentare precando
 Cogitur: et supplex animos submittere amanti: 414
 Ne quid inexpertum frustra moritura relinquat.

Anna, vides toto properari litore circum:
 Undique convenere: vocat jam carbasus auras:
 Puppibus et laeti nautae inposuere coronas.
 Hunc ego si potui tantum sperare dolorem,
 Et perferre, soror, potero. miserae hoc tamen unum
 Exsequere, Anna, mihi. solam nam perfidus ille
 Te colere, arcanos etiam tibi credere sensus:
 Sola viri mollis aditus et tempora noras.
 I, soror, atque hostem supplex adfare superbum:
 Non ego cum Danais Trojanam excindere gentem
 Aulide juravi. classemve ad Pergama misi:
 Nec patris Anchisae cinerem manisque revelli.
 Cur mea dicta negat duras demittere in auris?
 Quo ruit? extremum hoc miserae det munus amanti:
 Exspectet facilemque fugam, ventosque ferentis.
 Non jam conjugium antiquum, quod prodidit, oro;
 Nec pulchro ut Latio careat, regnumque relinquat:
 Tempus inane peto, requiem spatiumque furori;
 Dum mea me victam doceat fortuna dolere.
 Extremam hanc oro veniam: (miserere sororis:)
 Quam mihi quum dederis cumulatam, morte remittam.

Talibus orabat, talisque miserrima fletus
 Fertque refertque soror: sed nullis ille movetur
 Fletibus, aut voces ullas tractabilis audit.
 Fata obstant, placidasque viri deus obstruit auris.
 Ac velut, annoso validam quum robore quercum
 Alpini

Alpini Boreae nunc hinc nunc flatibus illinc 442
 Eruere inter se certant. it stridor; et alte
 Confernunt terram concusso stipite frondes:
 Ipsa haeret scopulis: et, quantum vertice ad auras
 Aetherias, tantum radice in Tartara tendit.
 Haud secus adfiduis hinc atque hinc vocibus heros
 Tunditur, et magno perſentit pectore curas.
 Mens inmotā manet: lacrimae volvuntur inanes.

Tum vero infelix fatiſ exterrita Dido
 Mortem orat: taedet caeli convexa tueri.
 Quo magis inceptum peragat, lucemque relinquat,
 Vidit, turicremis quum dona inponeret aris;
 (Horrendum dictu) latices nigrefcere ſacros,
 Fuſaque in obſcaenum ſe vertere vina cruorem.
 Hoc viſum nulli, non ipſi effata ſorori.
 Praeterea fuit in tectis de marmore templum
 Conjugis antiqui, miro quod honore colebat,
 Velleribus niveis et feſta fronde revinctum.
 Hinc exaudiri voces et verba vocantis
 Viſa viri; nox quum terras obſcura teneret;
 Solaque culminibus ferali carmine bubo
 Saepe queri, et longas in fletum ducere voces.
 Multaque praeterea vatū praediſta piorum
 Terribili monitu horrificant. Agit ipſe furentem
 In ſomnis ferus Aeneas: ſemperque relinqui
 Sola ſibi, ſemper longam incommitata videtur
 Ire viam, ac Tyrios deſerta quaerere terra.
 Eumenidum veluti demens videt agmina Pentheus,
 Et ſolem geminum, et duplicis ſe oſtendere Thebas:
 Aut Agamemnonius ſcaenis agitated Orefteſ;

Armatam facibus matrem et serpentibus atris 471
 Quum fugit, ultricesque sedent in limine Dirae.

Ergo ubi concepit Furias evicta dolore,
 Decrevitque mori; tempus secum ipsa modumque
 Exigit: et maestam dictis adgressa fororem,
 Consilium voltu tegit, ac spem fronte serenat:
 Inveni, germana, viam, (gratare forori)
 Quae mihi reddat eum, vel eo me solvat amantem.
 Oceani finem juxta, Solemque cadentem,
 Ultimus Aethiopum locus est, ubi maximus Atlas
 Axem humero torquet, stellis ardentibus aptum:
 Hinc mihi Massylae gentis monstrata sacerdos,
 Hesperidum templi cultos, epulasque draconi
 Quae dabat, et sacros servabat in arbore ramos,
 Spargens humida mella soporiferumque papaver.
 Haec se carminibus promittit solvere mentis,
 Quas velit; ast aliis duras inmittere curas:
 Sistere aquam fluviis, et vertere sidera retro:
 Nocturnosque ciet manis. Mugire videbis
 Sub pedibus terram, et descendere montibus ornos.
 Testor, cara, deos, et te, germana, tuumque
 Dulce caput, magicas invitam adcingier artis.
 Tu secreta pyram tecto interiore sub auras
 Erige, et arma viri, thalamo quae fixa reliquit
 Inpius, exuviasque omnis, lectumque jugalem,
 Quo perii, superinponant. abolere nefandi
 Cuncta viri monumenta juvat, monstratque sacerdos.
 Haec effata filet. pallor simul occupat ora.
 Non tamen Anna novis praetexere funera sacris
 Germanam credit, nec tantos mente furores

Concipit

Concipit, aut graviora timet, quam morte Sichaei.

Ergo iussa parat. 503

At regina, pyra penetrali in sede sub auras
 Erecta ingenti, taedis atque ilice fecta,
 Intenditque locum fertis, et fronde coronat
 Funerea: super exuvias, ensisque relictum,
 Effigiemque toro locat, haud ignara futuri.
 Stant arae circum, et crinis effusa sacerdos
 Ter centum tonat ore deos, Erebumque, Chaosque,
 Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianae.
 Sparferat et latices simulatos fontis Averni:
 Falcibus et messae ad Lunam quaeruntur aënis
 Pubentes herbae, nigri cum lacte veneni:
 Quaeritur et nascentis equi de fronte revolsus,
 Et matri praereptus amor.

Ipsa mola manibusque piis, altaria juxta,
 Unum exuta pedem vinclis, in veste recincta,
 Testatur moritura deos, et conscia fati
 Sidera: tum, si quod non aequo foedere amantis
 Curae numen habet, justumque memorque precatur.

Nox erat; et placidum carpebant fessa soporem
 Corpora per terras, silvaeque et faeva quierant
 Aequora: quum medio volvontur sidera lapsu,
 Quum tacet omnis ager: pecudes, pictaeque vo-
 lucre,

Quaeque lacus late liquidos, quaeque aspera dumis
 Rura tenent, somno positae sub nocte silenti
 Lenibant curas, et corda oblita laborum.

At non infelix animi Phoenissa, neque umquam
 Solvitur in somnos, oculisque aut pectore noctem

Adcipit.

Adcipit. ingeminant curae: rursusque resurgens
 Saevit amor, magnoque irarum fluctuat aestu. 532
 Sic adeo insistit, secumque ita corde volutat:
 En, quid ago? rursusne procos inrisa priores
 Experiar? Nomadumque petam connubia supplex,
 Quos ego sim toties jam dedignata maritos?
 Iliacas igitur classis, atque ultima Teucrûm
 Iussa sequar? quia ne auxilio juvat ante levatos,
 Aut bene apud memores veteris stat gratia facti?
 Quis me autem (sac velle) finet; ratibusve superbis
 Invisam adcipiet? nescis heu, perdita, necdum
 Laomedontaeae sentis perjuriam gentis?
 Quid tum? sola fuga nautas comitabor ovantis?
 An Tyriis, omnique manu stipata meorum
 Inferar? et quos Sidonia vix urbe revelli,
 Rursus agam pelago, et ventis dare vela jubebo?
 Quin morere, ut merita es: ferroque averte dolorem.
 Tu lacrimis evicta meis, tu prima furentem
 His, germana, malis oneras, atque objicis hosti.
 Non licuit thalami expertem sine crimine vitam
 Degere more ferae, talis nec tangere curas?
 Non servata fides, cineri promissa Sichaeo.
 Tantos illa suo rumpebat pectore questus.
 Aeneas celsa in puppi, jam certus eundi,
 Carpebat somnos, rebus jam rite paratis.
 Huic se forma dei voltu redeuntis eodem
 Obtulit in somnis, rursusque ita visa monere est;
 Omnia Mercurio similis, vocemque coloremque
 Et crinis flavos, et membra decora juventae:
 Gnate Dea, potes hoc sub casu ducere somnos?

Nec,

Nec, quae te circum stent deinde pericula, cernis ?
 Demens ! nec Zephyros audis spirare secundos ?
 Illa dolos, dirumque nefas in pectore versat, 563
 Certa mori, varioque irarum fluctuat aestu.
 Non fugis hinc praeceps, dum praecipitare potestas ?
 Jam mare turbari trabibus, faevasque videbis
 Conlucere faces, jam fervere litora flammis ;
 Si te his adtigerit terris Aurora morantem.
 Heia age, rumpe moras. Varium et mutabile fem-
 per

Femina. Sic fatus nocti se inmiscuit atrae.

Tum vero Aeneas, subitis exterritus umbris,
 Conripit è somno corpus, sociosque fatigat :
 Praecipites vigilate, viri, et confidite transtris :
 Solvite vela citi. Deus, aethere missus ab alto,
 Festinare fugam, tortosque incidere funis,
 Ecce iterum stimulat. Sequimur te, sancte deorum,
 Quisquis es, imperioque iterum paremus ovantes.
 Adsis ô, placidusque juves, et sidera caelo
 Dextra seras. Dixit ; vaginaque eripit ensem
 Fulmineum, strictoque ferit retinacula ferro.
 Idem omnis simul ardor habet ; rapiuntque, rauntque :
 Litora deseruere : latet sub classibus aequor.
 Adnixi torquent spumas, et caerulea verrunt.

Et jam prima novo spargebat lumine terras
 Tithoni croceum relinquens Aurora cubile :
 Regina è speculis, ut primum albescere lucem
 Vidit, et aequatis classem procedere velis,
 Litoraque, et vacuos sensit sine remige portus ;
 Terque quaterque manu pectus percussa decorum,
 Flaventisque

Flaventisque abscissa comas, Pro Juppiter ! ibit
 Hic, ait : et nostris inluserit advena regnis ? 591
 Non arma expedient, totaque ex urbe sequentur
 Diripientque rates alii navalibus ? Ite,
 Ferte citi flammās, date vela, inpellite remos.
 Quid loquor ? aut ubi sum ? quae mentem infania mu-
 tat ?

Infelix Dido ! nunc te facta inopia tangunt ?
 Tum decuit, quum scepra dabas. En dextra fidesque :
 Quem secum patrios ajunt portare Penatis !
 Quem subiisse humeris confectum aetate parentem !
 Non potui abreptum divellere corpus, et undis
 Spargere ? non socios, non ipsum absumere ferro
 Ascanium, patriisque epulandum ponere mensis ?
 Verum anceps pugnae fuerat fortuna. Fuisset.
 Quem metui moritura ? faces in castra tulissem
 Inpleissemque foros flammis, gnatumque patremque
 Cum genere extinxem, memet super ipsa dedissem.
 Sol, qui terrarum flammis opera omnia lustras,
 Tuque harum interpretis curarum, et conscia Juno,
 Nocturnisque Hecate triviis ululata per urbis,
 Et Dirae ultrices, et dī morientis Elissae,
 Adcipite haec, meritumque malis advertite numen,
 Et nostras audite preces. Si tangere portus
 Infandum caput, ac terris adnare necesse est,
 Et sic fata Jovis poscunt ; hic terminus haeret :
 At bello audacis populi vexatus et armis,
 Finibus extorris, complexu avolfus Iuli,
 Auxilium inploret, videatque indigna suorum
 Funera : nec, quum se sub leges pacis iniquae
 Tradiderit,

Tradiderit, regno aut optata luce fruatur : 619
 Sed cadat ante diem, mediaque inhumatus arena.
 Haec precor : hanc vocem extremam cum sanguine
 fundo.

Tum vos, ô Tyrii, stirpem et genus omne futurum
 Exercete odiis : cinerique haec mittite nostro
 Munera. Nullus amor populis, nec foedera funto.
 Exoriare aliquis nostris ex ossibus ultor,
 Qui face Dardanios ferroque sequare colonos,
 Nunc, olim, quocumque dabunt se tempore vires.
 Litora litoribus contraria, fluctibus undas
 Inprecor, arma armis : pugnent ipsique nepotesque.

Haec ait, et partis animum versabat in omnis ;
 Invisam quaerens quam primum abrumpere lucem.
 Tum breviter Barcen nutricem adfata Sichaei ;
 Namque suam patria antiqua cinis ater habebat :
 Annam, cara, mihi, nutrix, huc siste sororem :
 Dic corpus properet fluviali spargere lympha,
 Et pecudes secum et monstrata piacula ducat :
 Sic veniat. Tuque ipsa pia tege tempora vitta.
 Sacra Jovi Stygio, quae rite incepta paravi,
 Perficere est animus, finemque inponere curis ;
 Dardaniique rogni capitis permittere flammae.
 Sic ait. illa gradum studio celerabat anilem.
 At trepida, et coeptis inmanibus effera Dido,
 Sanguineam volvens aciem, maculisque trementis
 Interfusa genas, et pallida morte futura,
 Interiora domus inrumpit limina, et altos
 Conscendit furibunda rogos, ensisque recludit
 Dardanium, non hos quaesitum munus in usus.

Hic,

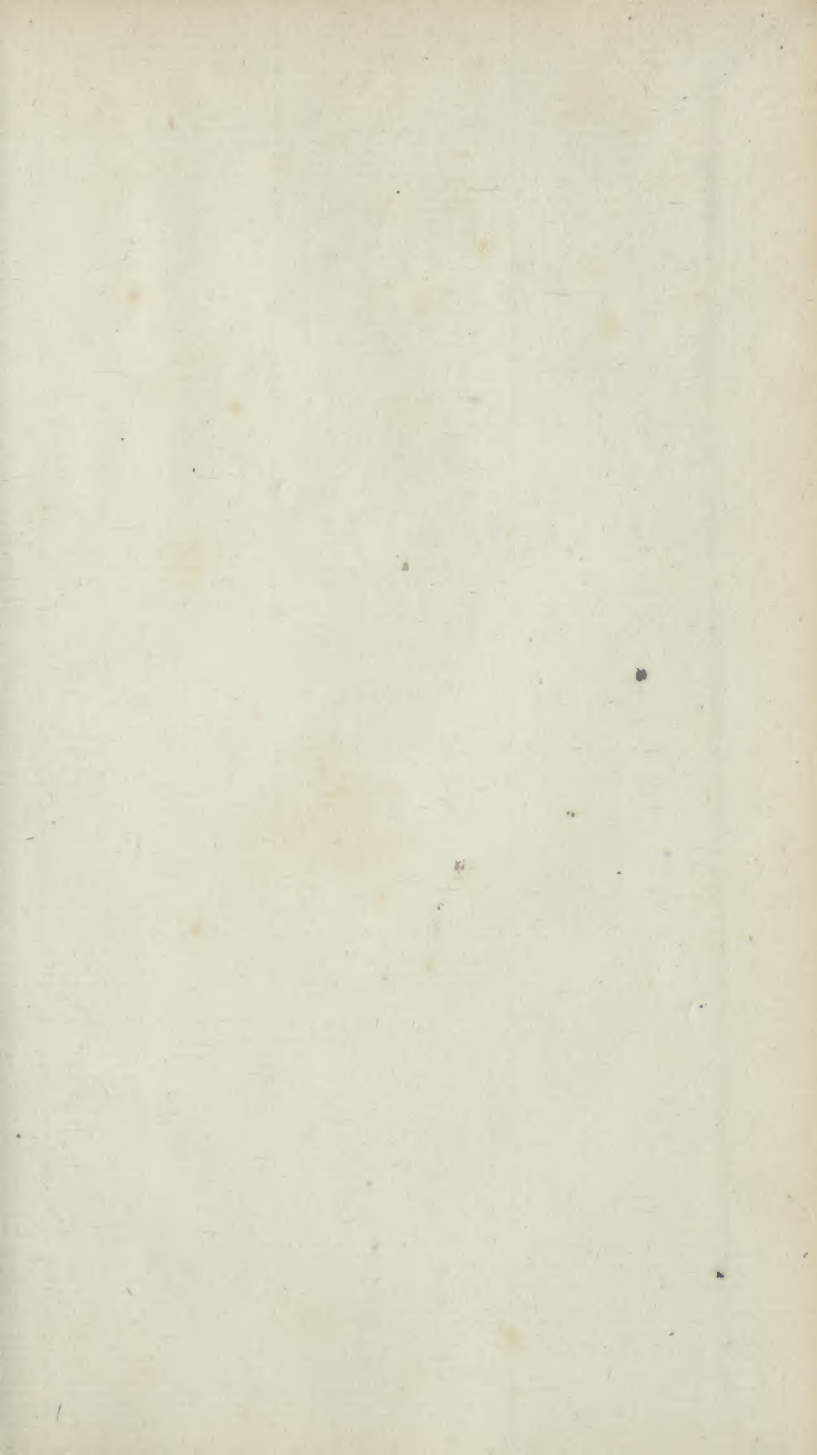
Hic, postquam Iliacas vestis notumque cubile 648
 Conspexit, paullum lacrimis et mente morata,
 Incubuitque toro, dixitque novissima verba :
 Dulces exuviae, dum fata deusque sinebant
 Adcipite hanc animam, meque his exsolvite curis.
 Vixi, et, quem dederat cursum fortuna, peregi :
 Et nunc magna mei sub terras ibit imago.
 Urbem preclaram statui : mea moenia vidi :
 Ultra virum, poenas inimico à fratre recepi :
 Felix, heu nimium felix, si litora tantum
 Numquam Dardaniae tetigissent nostra carinae!
 Dixit : et, os inpressa toro, Moriemur inultae,
 Sed moriamur, ait. Sic, sic juvat ire sub umbras.
 Hauriat hunc oculis ignem crudelis ab alto
 Dardanus, et nostrae secum ferat omina mortis.
 Dixerat. Atque illam media inter talia ferro
 Conlapsam adspiciunt comites, ensesque cruore
 Spumantem, sparsasque manus. It clamor ad alta
 Atria : concussam bacchatur fama per urbem.
 Lamentis, gemituque, et femineo ululatu
 Tecta fremunt : resonat magnis plangoribus aether :
 Non aliter, quam si inmissis ruat hostibus omnis
 Carthago, aut antiqua Tyros ; flammaeque furentes
 Culmina perque hominum volvantur perque deorum.
 Audiit exanimis, trepidoque exterrita cursu,
 Unguibus ora soror foedans, et pectora pugnis,
 Per medios ruit, ac morientem nomine clamat :
 Hoc illud, germana, fuit ? me fraude petebas ?
 Hoc rogos iste mihi, hoc ignes araeque parabant ?
 Quid primum deserta querar ? comitemne sororem
Sprevisti

Sprevisſi moriens ? eadem me ad fata vocaſſes :
 Idem ambas ferro dolor, atque eadem hora tuliffet.
 His etiam ſtruxi manibus, patrioſque vocavi 680
 Voce deos, ſic te ut poſita crudelis abeſſem ?
 Exſtinxiſti te meque, foror, populumque, patreſque
 Sidonios, urbemque tuam. Date, volnera lymphis
 Abluam, et, extremus ſi quis ſuper halitus errat,
 Ore legam. Sic fata gradus evaſerat altos,
 Semianimemque ſinu germanam amplexa fovebat
 Cum gemitu, atque atroſ ſiccabat veſte cruores.
 Illa, gravis oculos conata adtollere, ruruſ
 Deſicit. infixum ſtridit ſub peſtore volnuſ.
 Ter ſeſe adtollens cubitoque adnixa levavit :
 Ter revoluta toro eſt, oculiſque errantibus alto
 Quaeſivit caelo lucem, ingemuitque repertam.
 Tum Juno omnipotens, longum miſerata dolorem,
 Difficiliſque obituſ, Irim demifiſt Olympo,
 Quae luſtantem animam nexoſque reſolveret artuſ.
 Nam, quia nec fato, merita nec morte peribat,
 Sed miſera ante diem, ſubitoque adcenſa furore,
 Nondum illi flavum Proſerpina vertice crinem
 Abſtulerat, Stygioque caput damnaverat Orco :
 Ergo Iris croceis per caelum roſcida penniſ,
 Mille trahens varioſ adverſo Sole coloreſ,
 Devolat, et ſupra caput adſtitit : Hunc ego Diti
 Sacrum juſſa fero, teque iſto corpore ſolvo.
 Sic ait, et dextra crinem ſecat. omniſ et una
 Dilabſuſ calor, atque in ventoſ vita receſſit.

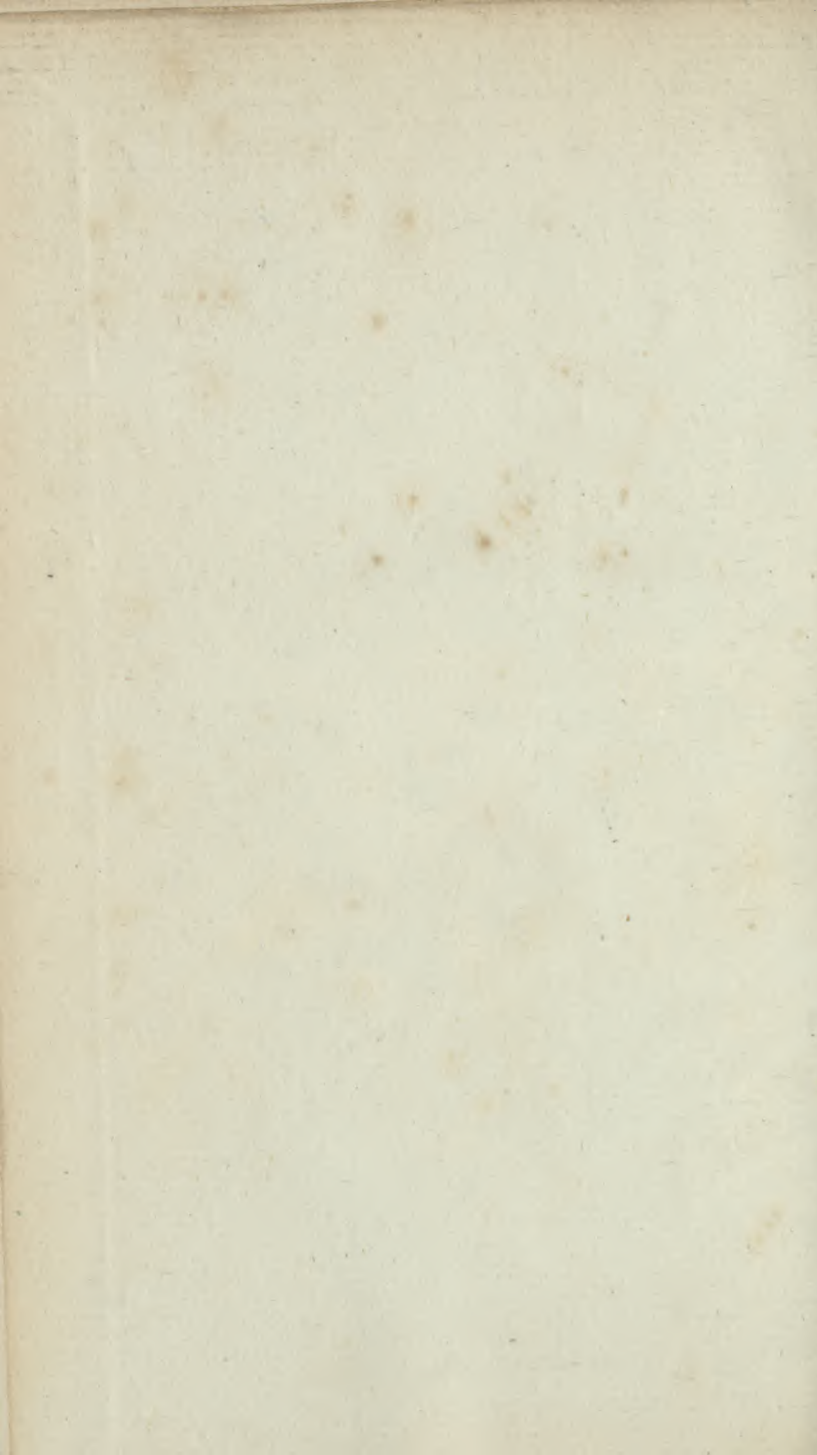
Finis tomi primi.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 25 horizontal lines.

THE END OF THE WORLD
BY J. H. ...

1/2

